

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

SADARBĪBĀ AR

LATVIJAS REPUBLIKAS
LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

EIROPAS SAVIENĪBA

**VIDES PIEEJAMĪBAS VADLĪNIJAS
PERSONĀM AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM**

(personām ar redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem)

Liepājas Neredzīgo biedrība

Liepāja

2012

SATURA RĀDĪTĀJS

SATURA RĀDĪTĀJS	2
IEVADS	5
UNIVERSĀLĀ DIZAINA SEPTIŅI PRINCIPI:	6
LIETOTIE TERMINI	7
ĀRĒJĀ VIDE	8
IETVES	8
APRĪKOJUMS UZ IETVĒM.....	10
CILVĒKU AR REDZES TRAUCĒJUMIEM PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNJU SISTĒMAS	11
PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNJU SISTĒMAS.....	11
PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNJU SISTĒMAS IZMĒRI	13
KRUSTOJUMI	16
GĀJĒJU PĀREJAS	16
DROŠĪBAS SALIŅAS.....	18
LUKSOFORI	19
UZBRAUKTUVES, LĪMENĀINĀS, MARGAS UN NOROBEŽOJOŠĀS BARJERAS	21
TRANSPORTA LĪDZEKĻU STĀVVIETAS CILVĒKIEM AR INVALIDITĀTI	24
INFORMATĪVĀS NORĀDES, KARTES UN APZĪMĒJUMI	25
INFORMATĪVĀS KARTES.....	25
PORTATĪVĀS KARTES	27
TAKTILIE APSKATES MODEĻI	28
PUBLISKIE PARKI, SKVĒRI UN LAUKUMI	29
PUBLISKO PARKU PROJEKTĒŠANAS PRINCIPI	29
ATKRITUMU TVERTNES.....	30
SOLI UN CĪTAS SĒDVIETAS	30
VELOSIPĒDU STATĪVI.....	31
DZERAMĀS STRŪKLAKAS.....	31
PLUDMALES UN PELDVIETAS	32
PELDBASEINI	32
PLUDMALES	34
DABAS TAKAS UN ATPŪTAS ZONAS	36

DABAS TAKAS	36
TELŠU VIETAS, KEMPINGI	38
PIKNIKA VIETAS.....	39
UGUNSKURA VIETAS.....	39
LAIVU PIESTĀTNES UN MAKŠĶERĒŠANAS VIETAS	40
CEĻA REMONTDARBI UN BŪVDARBI	41
ERGONOMIKA	42
RITENĶRĒSLA LIETOTĀJS KOPĀ AR CITIEM CILVĒKIEM	42
RITENĶRĒSLĀ SĒDOŠĀ CILVĒKA IESPĒJAS.....	43
CILVĒKS AR KUSTĪBU TRAUCĒJUMIEM.....	44
CILVĒKS AR REDZES TRAUCĒJUMIEM	44
KĀ RITENĶRĒSLĀ SĒDOŠAIS CILVĒKS PĀRSĒŽAS NO RATIŅIEM UZ KLOZETPODU	45
RITENĶRĒSLA IZMĒRI	45
RITENĶRĒSLA MANEVREŠANAS LAUKUMS (PAGRIEŠANĀS)	46
RITENĶRĒSLS KOPĀ AR ASISTENTU	46
SABIEDRISKIE TRANSPORTLĪDZEKĻI - AUTOBUSS, TRAMVAJS, TROLEJBUSS UN VILCIENS	47
VISPĀRĪGĀS PRASĪBAS	47
PIETURVIETAS.....	51
INFORMATĪVIE TABLO UN KARTES	53
KASES UN BIĻEŠU IEGĀDES VIETAS	54
IEKŠĒJĀ VIDE	55
TELPU LABIEKĀRTOJUMS UN APRĪKOJUMS	55
GAISMAS AVOTI	55
SIENAS UN GAITENĪ	56
GRĪDAS VIRSMAS	57
KRĀSAS, KONTRASTI UN TOŅI	57
IEKĀRTAS UN MĒBELES.....	58
LOGI	59
VĒJTVERI	59
DURVIS UN STIKLOTĀS SIENAS.....	61
DURVJU FURNITŪRA, SLĒDZENES UN AIZVĒRĒJI.....	63
INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA.....	64
INFORMATĪVĀS PLĀKSNES UN NORĀDES	64
INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA CILVĒKIEM AR DZIRDES TRAUCĒJUMIEM	66
INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA CILVĒKIEM AR GARĪGA RAKSTURA TRAUCĒJUMIEM	66

EVAKUĀCIJAS CEĻI UN TRAUKSMES IZZIŅOŠANA	67
EVAKUĀCIJAS CEĻI	67
UGUNSGRĒKA TRAUKSMES SIGNĀLI	69
BRAILA RAKSTS	70
BRAILA RAKSTA IZMĒRI	70
RAKSTĪŠANA	70
BRAILA RAKSTA CIPARI	71
BRAILA RAKSTA LATVIEŠU VALODAS ALFABĒTS	73
TUALETES	75
TUALETES TĒLPAS	75
KLOZETPODS	77
ROKU BALSTI UN ATBALSTA MARGAS	77
APRĪKOJUMS	78
DUŠAS TĒLPAS	79
VANNAS ISTABAS	80
ĢĒRBTUVES	80
LIFTI	81
IEKŠĒJIE MINIMĀLIE LIFTA KABĪNES IZMĒRI	81
LIFTA DURVJU VĒRTNES	82
LIFTA KABĪNES APRĪKOJUMS	83
PACĒLĀJI	85
ESKALATORI	87
KĀPNES	88
INTERNETVIDES PIEEJAMĪBA	90
PASTA KASTES	91
TAKSOFOŅI	91
BANKOMĀTI	92

IEVADS

Latvijas Republikas Satversmes 8.nodaļa „Cilvēka pamattiesības” nosaka, ka „Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem” (89.pants) un to, ka „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas” (91.pants).

Šobrīd, kā liecina Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes dati, aptuveni 5% līdz 10% no kopējā iedzīvotāju skaita ir cilvēki ar invaliditāti, t. i. ar redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem. Šie cilvēki gandrīz katru dienu nonāk situācijās, kad nav iespējams pilnvērtīgi īstenot savas tiesības brīvi pārvietoties, saņemt pakalpojumus, informāciju u.c., kā arī saskaras ar dažāda veida attieksmi no apkārtējo cilvēku puses.

Liela daļa no kopējā iedzīvotāju skaita ir arī cilvēki pensijas vecumā - aptuveni nepilni 600 tūkstoši. Cilvēkiem sasniedzot pensijas vecumu rodas neatgriezeniskas fizioloģiskas izmaiņas, kas saistītas ar viņu vecumu, dažāda veida saslimšanas, arodslimības, zūd mobilitāte un funkcionalitāte, ir ierobežotas pārvietošanās iespējas. Kaut arī vairums pensijas vecuma cilvēku neskaitās cilvēki ar invaliditāti, Universālais dizains ir tas, kas pilnā mērā attiecas arī uz viņiem.

Kā minēts Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Konvencijas „Par personu ar invaliditāti tiesībām” 2.pantā „universālais dizains” nozīmē tādu produktu, vides, programmu un pakalpojumu dizainu, kurus, cik vien iespējams, visi cilvēki var izmantot bez pielāgošanas vai īpaša dizaina nepieciešamības. „Universālais dizains” ietver arī noteiktām personu ar invaliditāti grupām paredzētas atbalsta ierīces, ja tas nepieciešams.

Sniedzot nepieciešamo atbalstu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem), Liepājas Neredzīgo biedrība sadarbībā ar LR Labklājības ministriju ir izstrādājusi vides pieejamības vadlīnijas. Mēs ceram, ka tuvākā nākotnē vides pieejamības vadlīnijas varētu kalpot kā viens no nozīmīgākajiem dokumentiem būvniecības, transporta, informācijas, izglītības, nodarbinātības, sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības, kultūras, kultūrvides, pilsētvides un lauku teritorijas infrastruktūras pieejamības jomās, kurās izpaužas cilvēka dzīve un tās kvalitāte. Nodrošinot pakalpojumu, produktu un informācijas pieejamību visiem cilvēkiem, tai skaitā cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, atbilstoši Universālā dizaina principiem.

**Liepājas Neredzīgo biedrības
Valdes priekšsēdētājs
Māris Ceirulis**

UNIVERSĀLĀ DIZAINA SEPTIŅI PRINCIPI

1. ĒRTA LIETOŠANA IKVIENAM – sabiedriskajā transportā ar zemo grīdu ir vienlīdz ērta iekāpšana un izkāpšana gan vecākiem ar bērnu ratiņiem, cilvēkiem ar kustību traucējumiem, vājredzīgiem, gan pārējiem pasažieriem.

2. DAUDZVEIDĪGA IZMANTOŠANA – vannas istaba ir ikvienam ērti izmantojama, ja dušas augstums ir regulējams. Lai iekāpšana un izkāpšana no vannas būtu ērta arī vecākiem cilvēkiem un tiem, kam ir kustību traucējumi, pie sienas atbilstošā augstumā piestiprināma margā. Savukārt, lai uz vannas malas varētu ērti apsēsties, tai jābūt no neslidoša materiāla un pietiekami platai.

3. VIEGLI IZPROTAMS PIELIETOJUMS – objekta vai vides pielietojumam ir jābūt viegli izprotamam. Piemēram, mēbeļu ražotājs pārdod mēbeles izjauktā veidā, bet instrukcijas mēbeļu salikšanai tiek attēlotas ar piktogrammas palīdzību. Iepakojumā ir iekļautas arī nepieciešamās skrūves, skavas un vajadzīgie instrumenti.

4. VIEGLI UZTVERAMA INFORMĀCIJA – informācija par attiecīgo objektu tiek sniegta katram pieejamā veidā, neskatoties uz lietotāja uztveres spējām vai traucējumiem. Līdz ar to jebkura svarīga informācija ir pieejama visiem cilvēkiem. Piemēram, informācija par sabiedriskā transporta pienākšanas laikiem ir iespējams pasniegt vizuāli, audio un taktilā formā vai Braila rakstā.

5. SAMAZINĀTA IESPĒJA KLŪDĪTIES – dizains līdz minimumam samazina kļūdu un nepareizas rīcības sekas. Piemēram, kontrastējošā krāsā marķētas stikla sienas pasargā gan cilvēku ar redzes traucējumiem, gan izklaidīgu cilvēku no ieskriešanas stiklā.

6. MINIMĀLA FIZISKĀ PIEPŪLE – objekts un vide ir ērti izmantojami, nelietojot fizisku spēku. Piemēram, automātiskās durvis, kuru atvēršanai nav nepieciešama fiziskā piepūle.

7. KUSTĪBAI UN LIETOŠANAI ATBILSTOŠS IZMĒRS UN TELPA – atbilstoši telpu izmēri nodrošina, ka lietotājs neatkarīgi no ķermeņa pozas, izmēriem vai mobilitātes (kustīguma) spēj tuvojties objektam, aizsniegt to, manipulēt un izmantot visas objekta funkcionālās iespējas. Piemēram, sabiedrisko ēku tualetu parametri un iekārtu izvietojums ļauj tās izmantot bērniem, cilvēkiem riteņkrēslā un pārējiem apmeklētājiem.

LIETOTIE TERMINI

ATTĒLS – zīmējums, glezna, skulptūra, fotouzņēmums. (iespiests zīmējums, fotouzņēmums)

VADLĪNIJAS – vides pieejamības vadlīnijas atbilstoši universālā dizaina principiem.

UNIVERSĀLAIS DIZAINS – vides, pakalpojumu, produktu un informācijas pieejamība visiem cilvēkiem.

UZDEVUMS – tas, kas (kādam, kam) ir uzdots darīt, veikt; darbība, darbību kopums, kas (kādam, kam) jāpaveic.

VIDES PIEEJAMĪBAS EKSPERTS – apmācīts konsultants, kas sniedz priekšlikumus vides pieejamības nodrošināšanai.

CILVĒKI AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM – cilvēki ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, kustību traucējumiem un garīga rakstura traucējumiem.

AUDIO ATSKAŅOJUMS – skaņas ieraksts, kas tiek atskaņots caur aparatūru.

SKAŅA – mehāniskas svārstības, kas rada dzirdes sajūtas (bez balss atskaņošanas).

VIZUĀLĀ INFORMĀCIJA – informācija, kas uztverama ar redzi.

INFORMATĪVAIS TABLO – ekrāns, uz kura virsmas, veido maināmus signālus, tekstus operatīvai informācijai.

RADIO BOJAS – peldoša boja, kas novietota atklātā jūra un raida skaņu signālus.

PIKTOGRAMMA – viegli lasāmu attēlu valoda, grafisku simbolu sistēma – balti attēli uz melna fona. Katrs simbols apzīmē noteiktu objektu vai jēdzienu.

TAKTILĀS KARTES – reljefā izteikts, saistīts ar tausti, objekta plāns, plānojums.

PORTATĪVĀ KARTE – pārvietojama taktilā (uz citu vietu) karte, kura cilvēkiem ar redzes traucējumiem sniedz informāciju par konkrētu objektu.

BRAILS – sistēma cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kas sastāv no reljefu punktu dažādām kombinācijām, kuru izmanto lasīšanai un rakstīšanai.

BEZVADU SISTĒMA (FM) – Informācija

GALVENIE PĀRVIETOŠANĀS CEĻI – (šī dokumenta kontekstā) koridori, ceļi, ietves uc. kur netiek izvietots aprīkojums.

CILVĒKU AR REDZES TRAUCĒJUMIEM PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNIJU SISTĒMA – sistēma, kuras uzdevums ir norādīt virzienu un aizvest cilvēku līdz mērķim, pasargājot no sadursmes ar ielas u.c. aprīkojumiem. Sistēma sastāv no vadlīnijām, krustpunktiem un brīdinošām joslām.

BALTAIS SPIEKIS – palīgīdzeklis, lai cilvēks ar redzes traucējumiem spētu droši pārvietoties patstāvīgi.

MANEVRĒŠANAS LAUKUMS – laukums, kas ir nepieciešams, lai cilvēks riteņkrēslā varētu apgriezties pa 180 grādiem.

KLOZETPODS – kanalizācijas tīklam un ūdensvadam pievienota tualetes iekārta.

VIEGLĀ VALODA – teksts, kurš pārveidots tā, lai tas būtu viegli uztverams cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem.

ĀRĒJĀ VIDE

IETVES

UZDEVUMS

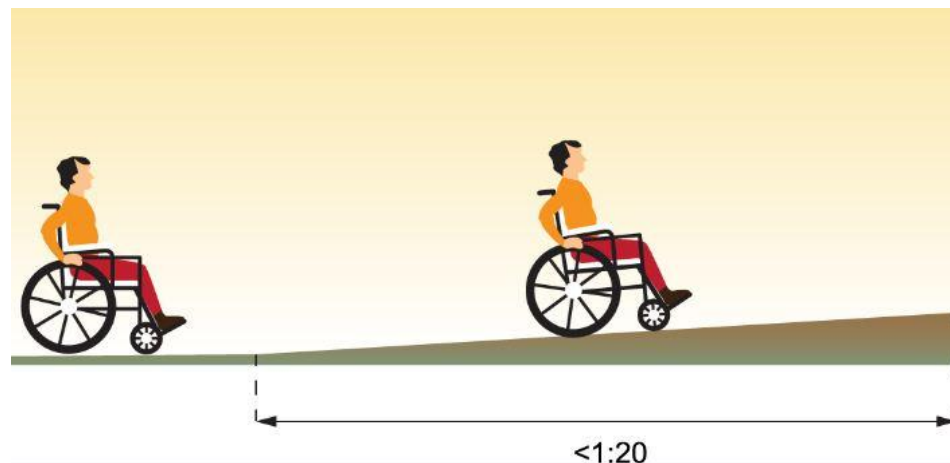
Gājēju (riteņbraucēji, cilvēki ar riteņkrēsliem, cilvēki skrituļslidās un ar skrituļdēļiem) pārvietošanās maršruti – ietves, jāprojektē un jāizbūvē tā, lai nodrošinātu komfortu un drošību visiem cilvēkiem neatkarīgi no vecuma vai pārvietošanās spējām.

- Ja ietve ir augstāka attiecībā pret braucamo daļu, tad projektējot ietvi, vietās, kurās paredzēta transporta iebraukšana sētās, uzbrauktuves garenslīpums no abām pusēm ir 1:20 (5%), izņemot gadījumus, kad to nevar izdarīt ierobežotā garuma dēļ. (skatīt 1.attēlu)

Attēls 2

- Ietves šķērslīpums nedrīkst pārsniegt 3%. (Skatīt 2.attēlu)

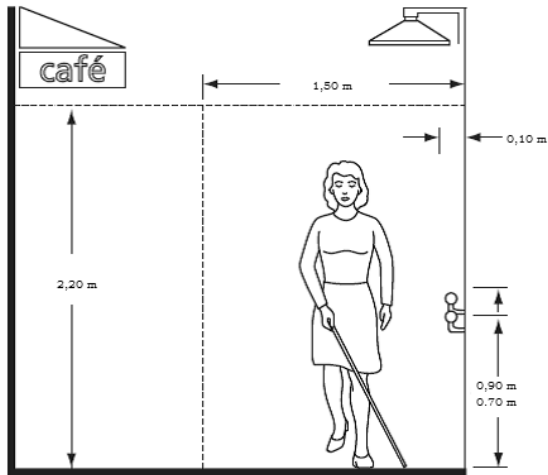
Attēls 1

Attēls 3

- Ietves platums ir ne mazāk kā 1,50 m (ieteicamais platums 1,80 m), lai brīvi varētu pārvietoties cilvēki, kas izmanto riteņkrēslus, staiguljus, suņus pavadoņus u.c.
- Lai nodrošinātu brīvu un drošu pārvietošanos, cilvēkiem ar redzes traucējumiem, pārvietošanās ceļā nedrīkst būt izvirzīti šķēršļi: informatīvās norādes, reklāmas u.c., kas atrodas virs ietves un ir piestiprinātas pie mājām, apgaismes vai citiem stabiem. (skatīt 4.attēlu)
- Visiem šķēršļiem jābūt nostiprinātiem ne mazāk kā 2,10 m augstumā no ietves seguma.
- Uz ietvēm, ielām, kur gājēju pārejas šķērso braucamo daļu un uz krustojumiem, nedrīkst izvietot lūkas un restes. (skatīt 3.attēlu)
- Uz ietvēm lietus ūdens novadīšanas teknes ir lēzena, lai riteņkrēslā sēdošie, riteņbraucēji, vecāki ar bērnu ratiņiem, vecāka gada gājuma cilvēki ar ratiņsomām u.c. varētu brīvi pārvietoties.

Attēls 4

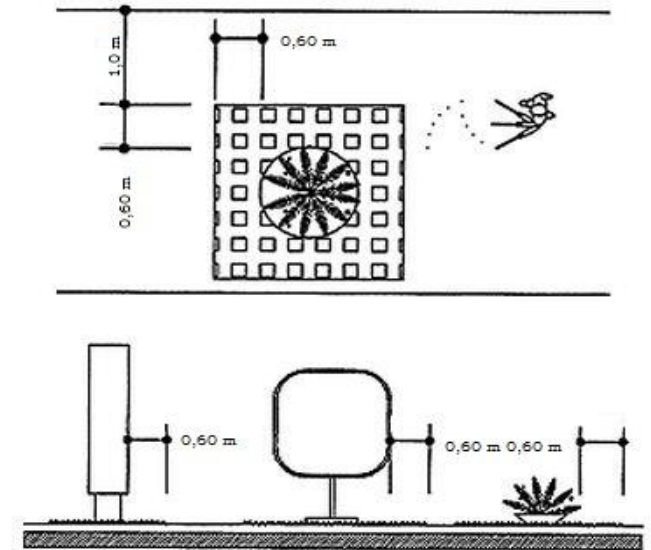

Attēls 9

- Šķēršļi, kuri atrodas uz ietvēm: velosipēdu statīvi, atkritumu tvertnes, puķu podi, citi dekoratīvi elementi, stabiņi, aizsargbarjeras, kāpnes, kuras izvirzītas ietves daļā, taksofoni, reklāmas stabi un stendi ir marķēti ietves segumā ar kontrastējošu un reljefa dzeltenu joslu 0,60 m platumā. (skatīt 5.un 6.attēlu)
- Visi stabi – luksofora, ceļa zīmju, reklāmu, apgaismojumu, kuri atrodas uz ietvēm, ir marķēti ar kontrastējošu, dzeltenu atstarojošu lenti vai krāsu trīs līmeņos. (skatīt apakšpunktu - Aprīkojums uz ietvēm), (skatīt 9.attēlu)
- Lai cilvēki ar redzes traucējumiem labāk, ērtāk un drošāk varētu pārvietoties ārējā vidē, ietves bruģakmenī ir izveidota vadlīniju pārvietošanās sistēma. (skatīt nodaļu - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas)

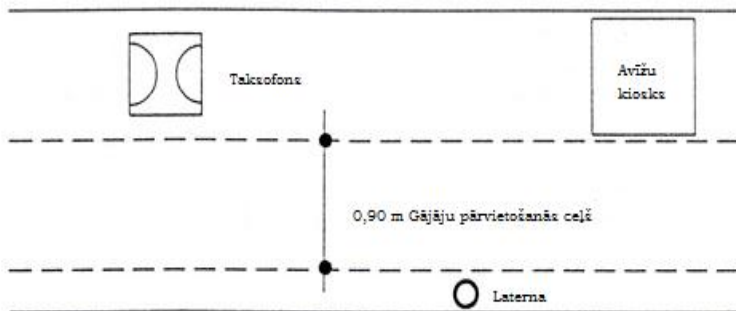

Attēls 5

Attēls 6

APRĪKOJUMS UZ IETVĒM

Attēls 7

- Pie ietvju aprīkojuma pieder: laternu stabi, atpūtas soli, autobusu pieturas, nojumes, luksofori, taksofoni, velosipēdu statīvi, atkritumu tvertnes, puķu podi, aizsargbarjeras, pakāpieni, reklāmas stabi, stendi, smilšu kastes un citi dekoratīvi elementi. Cilvēki ar redzes traucējumiem tos var izmantot, kā orientierus, bet tie var radīt apdraudējumu, ja atrodas gājēju pārvietošanās ceļā.
  - Ietvju aprīkojums rūpīgi un konsekventi ir izvietots tā, lai neapgrūtinātu gājēju pārvietošanās maršrūtus.
  - Ietvju aprīkojums ir izvietots pēc vienotas sistēmas, vienā vai otrā ietves malā, ietves vidū vai padziļinājumā, kas neatrodas gājēju pārvietošanās ceļā. (skatīt 7. un 8.attēlu)
- Ietvju aprīkojums nedrīkst atrasties uz šaurām ietvēm gājēju pārvietošanās ceļā, izņemot apgaismojuma vai ceļa zīmju stabus, kur, piemēram, pie ielu apgaismojuma staba varētu atbalstīt arī ceļa zīmi.
  - Ietvju aprīkojums nav ar asiem leņķiem un malām, tām jābūt noapaļotām.
  - Vietās, kur tiek veikti remontdarbi un ir uzstādīti pagaidu šķēršļi, jānodrošina kontrastējoši norobežojumi un jāizveido droši - pagaidu pārvietošanās ceļi (laipas tiltiņi u.c.) visiem cilvēkiem, tai skaitā cilvēkiem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, kustību traucējumiem un garīgā rakstura traucējumiem.
  - Ielu aprīkojums nedrīkst saplūst ar ietvi. Cilvēku drošība ir prioritāte pār modes tendencēm arhitektu vidū. Ielu aprīkojums kontrastē ar ietvi un apkārtējo vidi. Kontrastējošie dzeltenie marķējumi ir pietiekoši labi redzami gan diennakts gaišajā, gan tumšajā laikā.
  - Mākslas darbi, reklāmas, uzraksti uz stendiem un telefona kabīnēm vai stikla sienām var būt arī vizuāli pievilcīgi, visiem iedzīvotājiem, kā arī ļauj cilvēkiem ar redzes traucējumiem tos atrast (nomanīt) vai izvairīties no tiem.
  - Ielu nosaukumi un numuru zīmes uz ēkām izvietoti kontrastējoši, labi saskatāmus cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
  - Visa veida stabi, kuri atrodas uz ietvēm – luksofora, ceļa zīmju, reklāmu, apgaismojumu u.c. – ir marķēti ar lenti dzeltenā atstarojošā kontrastējošā krāsā vai marķējums rūpnieciski iestrādāts dzeltenā atstarojošā krāsā 1,60 m, 1,40 m un 0,35 m augstumā no ietves līmeņa. Marķējuma lentām vai krāsai jābūt 0,10 m platā joslā. (skatīt 9.attēlu)

Attēls 8

CILVĒKU AR REDZES TRAUCĒJUMIEM PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNIJU SISTĒMAS

UZDEVUMS

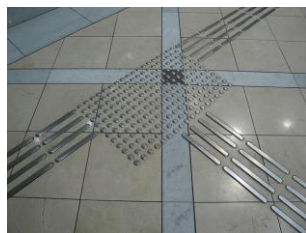
Lai cilvēki ar redzes traucējumiem labāk, ērtāk un drošāk varētu orientēties, pārvietoties iekšējā un ārējā vidē, grīdās, ietvēs un celiņos tiek izveidotas vadlīniju sistēmas.

PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNIJU SISTĒMAS

- Pārvietošanās vadlīniju sistēmas var būt dažādas:

- ✓ Marga, kura ir 0,90 m augstumā no ietves vai grīdas līmeņa, kas ir veidota no metāla, koka vai cita materiāla;

- ✓ Metāla vadlīnija grīdā – 0,5 cm augstumā, 1 cm platumā;

- ✓ Kontrastējoši materiāli ar atšķirīgu reljefa struktūru – ārējā vidē (piemēram: bruģakmeņi un laukakmeņi);

✓ Ar dažādiem kontrastējošiem materiāliem – iekšējā vidē (piemēram: linolejs un paklājs);

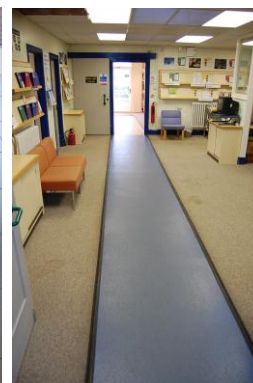

✓ Padziļinājums uz iekšu – iekšējā, ārējā vidē (piemēram: bruģakmenī, flīzēs, kokā).

✓ Ar paaugstinājumu uz augšu – iekšējā vidē (piemēram: plastmasa izstrādājums, kas tiek līmēts uz grīdas).

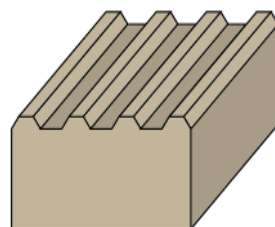
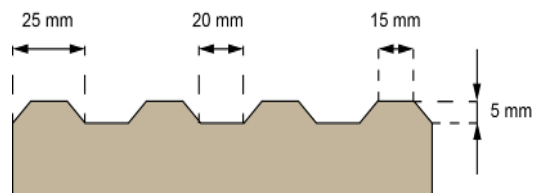
- Gājēju pārvietošanās ceļos, iekšējā un ārējā vidē, izveido vadlīniju sistēmas, kas tiek izmantotas, lai palīdzētu cilvēkiem ar redzes traucējumiem, pārvietoties apkārtējā vidē. (skatīt 14.attēlu)
- Tās cilvēku aizved līdz mērķim, pasargājot no sadursmes ar ceļa zīmēm, žogiem, atkritumu tvertnēm, apgaismojuma stabiem vai citu ielas aprīkojumu un stacionāriem priekšmetiem.
- Vadlīniju sistēmas ir jānodrošina visos gājēju pārvietošanās ceļos, ietvēs, skvēros, laukumos un parkos.

PĀRVIETOŠANĀS VADLĪNIJU SISTĒMAS IZMĒRI

VADLĪNIJA

- Vadlīnija vada cilvēku ar redzes traucējumiem paralēli pārvietošanās ceļiem, tā kontrastē ar esošo ietves segumu. Vadlīnija ir gaiši pelēkā krāsā.
- Vadlīnija ir ar vairākiem trapecveida padziļinājumiem uz iekšu, padziļinājums – 5 mm. (skatīt 10. un 11.attēlu)
- Vadlīnijas trapeces augšējā mala, kura ir ietves līmenī, tās platums ir 1,5 cm un trapeces apakšējā malas platums ir 2,5 cm.
- Starp trapeces apakšējām malām ir 2 cm un augšējām malā ir 3 cm.
- Vadlīnijas platums ir 0,30 vai 0,40 m atkarībā no ietves platumu.

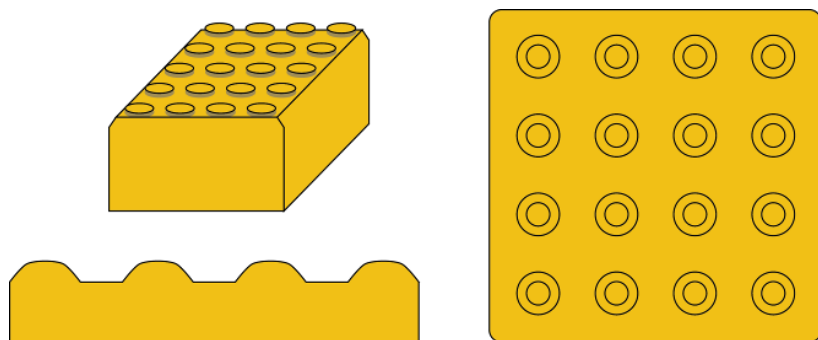
Attēls 11

Attēls 10

BRĪDINOŠĀ JOSLA

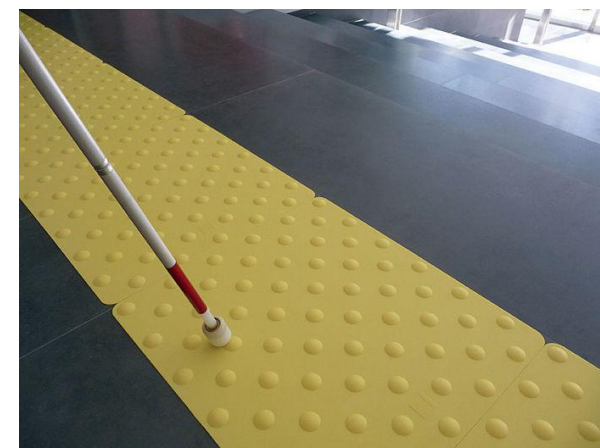
- Brīdinošā josla brīdina un informē cilvēkus ar redzes traucējumiem par kāpnēm, citām līmeņu maiņām, gājēju pārejas sākumu un beigām, par sabiedrisko transportlīdzekļu apstāšanās vietām, iekāpšanai un izkāpšanai pieturvietās. Brīdinošā josla ir dzeltenā krāsā, kura kontrastē ar ietves segumu.
- Brīdinošā josla ir veidota ar reljefa (pumpiņas) izvirzījumiem uz augšu – 0,5 cm, diametrs ir 2,5 cm, tās ir noapaļotas.
- Starp reljefa izvirzījumu apakšējām malām ir 2,5 cm un tās ir izvietotas kvadrātformā.
- Brīdinošo joslu veido visas gājēju pārejas, kāpņu un citu līmeņu maiņu platumā.
- Pieturvietās brīdinošo joslu veido pie sabiedrisko transportlīdzekļu pirmajām durvīm.
- Brīdinošās joslas platums ir 0,60 m, lai cilvēki ar redzes traucējumiem ejot pa vadlīniju, savlaicīgi tiktu brīdināti par šķēršļiem un izmaiņām maršrutā. 0,60 m platums brīdinošai joslai ir izveidots drošībai, lai gājējs tai nepārkāptu pāri, bet ar kājas pēdu sajustu šo brīdinājumu.
- Reljefa izvirzījumi ir veidoti tā, lai netraucētu citiem satiksmes dalībniekiem, īpaši cilvēkiem riteņkrēslā.
- Brīdinošā josla beidzas 0,35 m pirms kāpnēm, līmeņu maiņām, gājēju pārejām, sabiedrisko transportlīdzekļu pieturvietām u.c., tādējādi tiek izveidota drošības zona pirms šķēršļiem vai līmeņa maiņām.
- Sabiedrisko transportlīdzekļu pieturvietās brīdinošā josla ir 1,20 m gara un norāda pasažieriem un transportlīdzekļa vadītājiem par iekāpšanas/izkāpšanas un transportlīdzekļa apstāšanās vietu.

Attēls 12

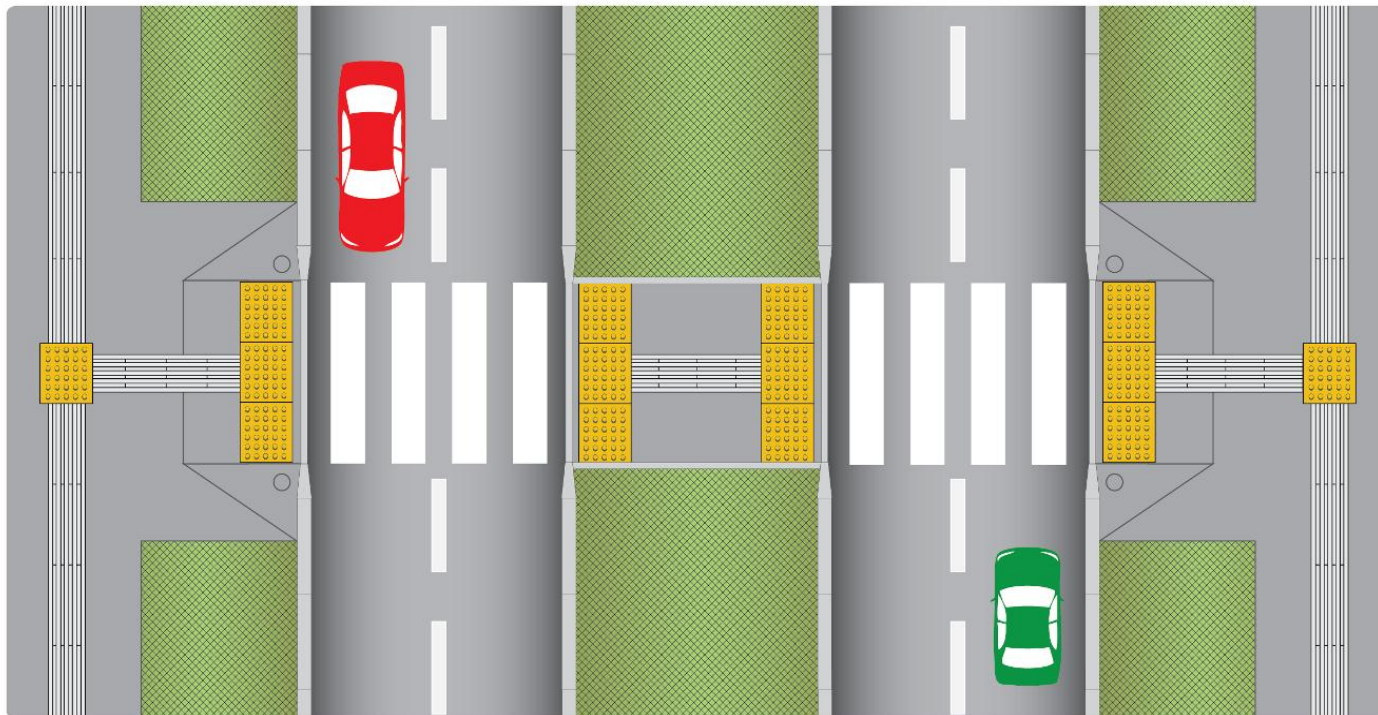

Attēls 13

VADLĪNIJU KRUSTPUNKTI

- Vadlīniju krustpunkti brīdina un informē cilvēkus ar redzes traucējumiem par virziena maiņu. (skatīt 14.attēlu)
- Vadlīnijas brīdinošā josla un krustpunkts ir izgatavoti no viena materiāla, ir vienā krāsā un ir viens tehniskais izpildījums. (skatīt attēlu 12 un 13).
- Vadlīniju krustpunktu izmēri:
  - ✓ Ja vadlīniju platums ir 0,30 m, tad vadlīniju krustpunkti ir 0,70 x 0,70 m;
  - ✓ Ja vadlīniju platums ir 0,40 m, tad vadlīniju krustpunkti ir 0,80 x 0,80 m.

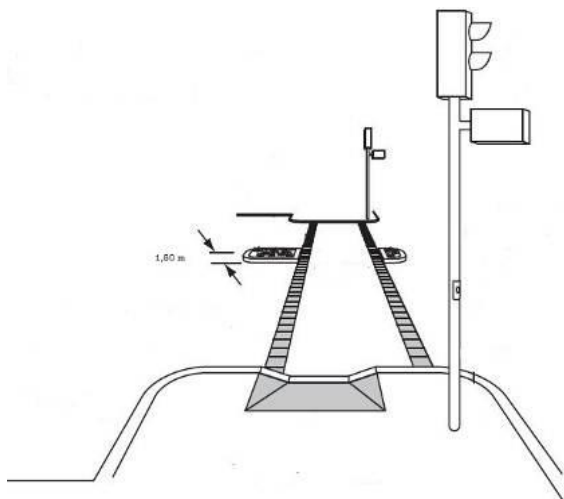
Attēls 14

KRUSTOJUMI

GĀJĒJU PĀREJAS

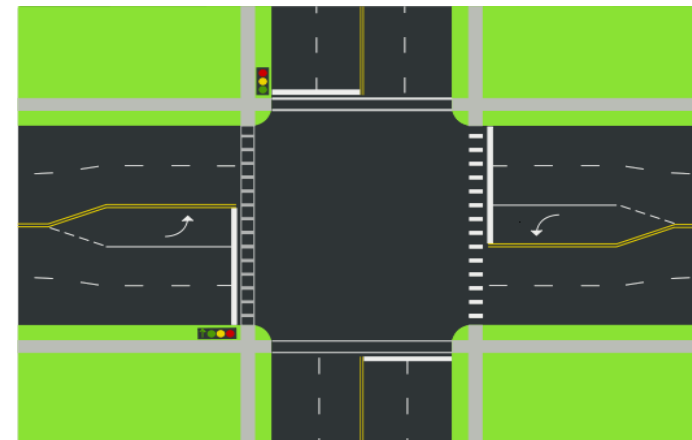
- Krustojumos gājēju pārejas ir veidotas perpendikulāri ietves taisnajai malai 90 grādu leņķī. Nekādā gadījumā gājēju pāreja nedrīkst sākties ietves slīpajā malā. (skatīt 15.attēlu)

- Visi gājēju maršruti un pārejas ir brīvas no šķēršļiem, piemēram: gaismas stabiem, luksoforiem atbalsta stabiem, smilšu kastēs, reklāmām un atkritumu konteineriem u.c. (skatīt 7. un 16.attēlu)

Attēls 16

- Ja krustojumos ir līmeņa maiņas, krustojumiem jābūt aprīkoti ar piemērotām uzbrauktuvēm 1:20 (5%) sākumā un beigās, visur kur ir paredzētas gājēju pārejas. (skatīt 1.attēlu)
  - Ietves (uzbrauktuves) savienojums ar brauktuvi visā gājēju pārejas platumā tiek veidots brauktuves līmenī (nulles līmenī). (skatīt 17.attēlu)
  - Gājēju pārejas ir labi pārredzamas – apgaismotas tumšā diennakts laikā.
  - Kabeļu un kanalizācijas akas un restes ir jāizņem no gājēju ceļiem.
- Gājēju pāreju tuvumā nedrīkst atrasties lietus ūdens savākšanas kanalizācijas restes, tās jāveido tā, lai ūdens nesakrātos gājēju pārejas vietās. Režģi var būt bīstami visiem cilvēkiem, tai skaitā cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kustību traucējumiem, garīgā rakstura traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem un sievietēm ar augstpapēžu apaviem.

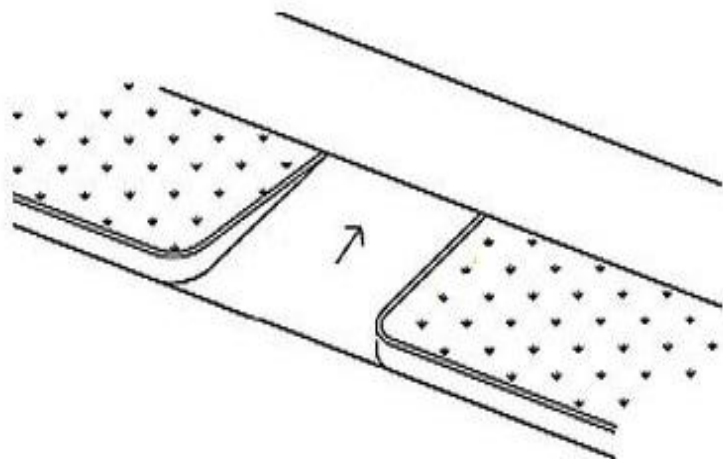
Attēls 15

Attēls 17

- Iegrieztās uzbrauktuves gājēju pārejās ir bīstamas visiem gājējiem, īpaši cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Gājēju pāreju uzbrauktuves, kuras tiek veidotas visas gājēju pārejas platumā 1:20 (5%) sānu malas nedrīkst būt ar asiem stūriem, tās jāveido lēzenas 1:20 (5%). (skatīt 19.attēlu)

Attēls 19

lēzenāks;

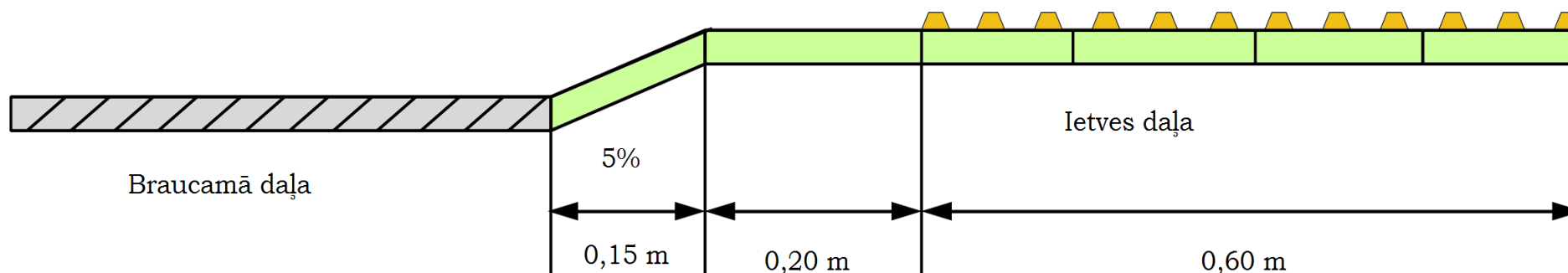
- Gājēju pārejas sākumā un beigās ir iestrādāts atšķirīga reljefa un krāsas (dzeltena) brīdinājuma segums 0,60 m platumā, visas gājēju pārejas platumā, kurš informē cilvēkus ar redzes traucējumiem par braucamās daļas tuvumu. (skatīt nodaļu - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas) (skatīt attēlu 18 un 20)
- Lai gājēju pāreja būtu pieejama cilvēkiem riteņkēšlos, ir izveidotas uzbrauktuves. Tās atbilst šādām prasībām:
  - ✓ uzbrauktuves ieteicamais garenslīpums ir 1:20 (5%) un

Attēls 18

✓ lai samainītos pretim braucoši cilvēki riteņkrēslā, ir nepieciešama vismaz 1,80m plata uzbrauktuve.

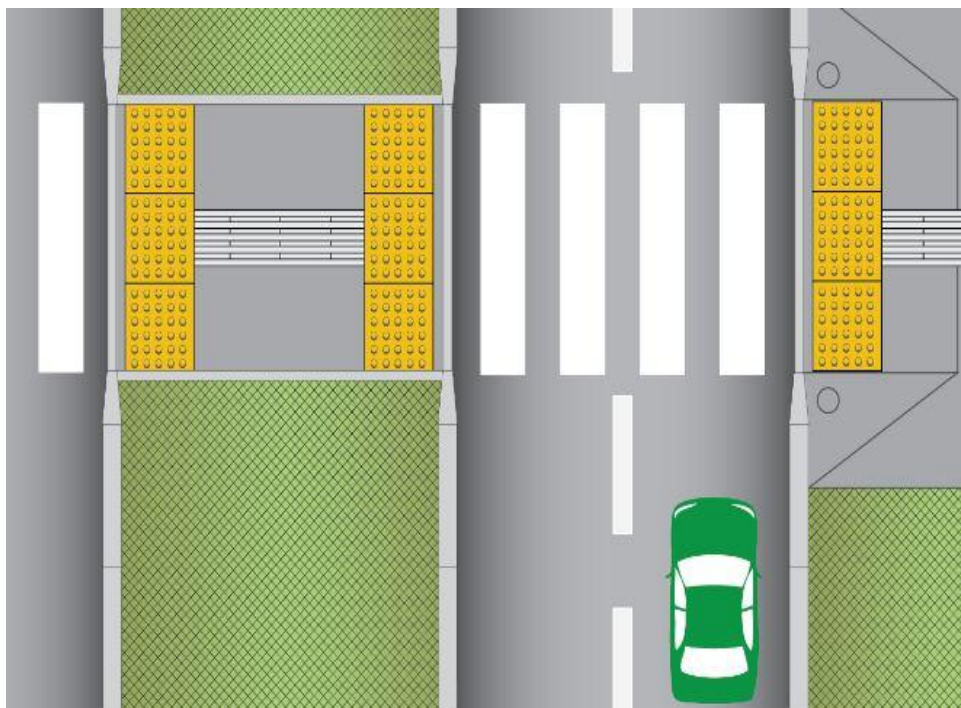
- Gājēju pārejas ir 2,50 m platas un skaidri apzīmētas ar 0,40 m platām baltām atstarojošām līnijām vai izmantots cits atšķirīgs kontrastējošs materiāls.

Attēls 20

DROŠĪBAS SALIŅAS

- Drošības salīņu platums ir ne mazāks kā 1,80 m, lai nodrošinātu personām, kas izmanto pārvietošanās palīgīdzekļus drošu atpūtas zonu, kā arī, lai cilvēki riteņkrēslā varētu veikt apgriešanās manevru. *(skatīt 21.attēlu)*
- Drošības salīnās gājēju pāreju vietās apmales jāiegremdē vienā līmenī ar braucamo daļu.
- Drošības salīnās tiek izbūvēta arī vadlīniju sistēma. *(skatīt nodaļu - [Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas](#))*

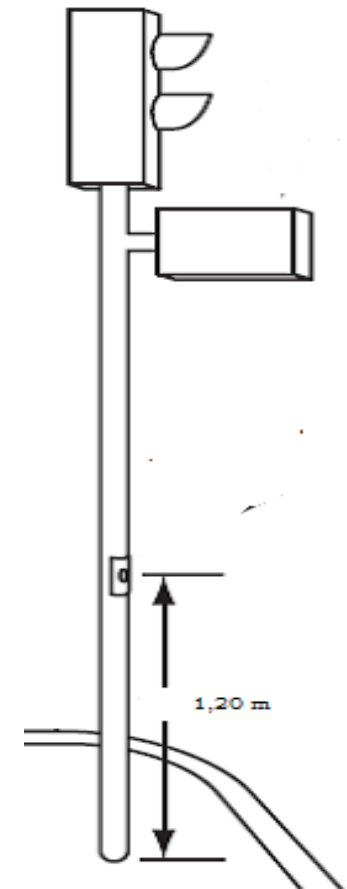
Attēls 21

LUKSOFORI

UZDEVUMS

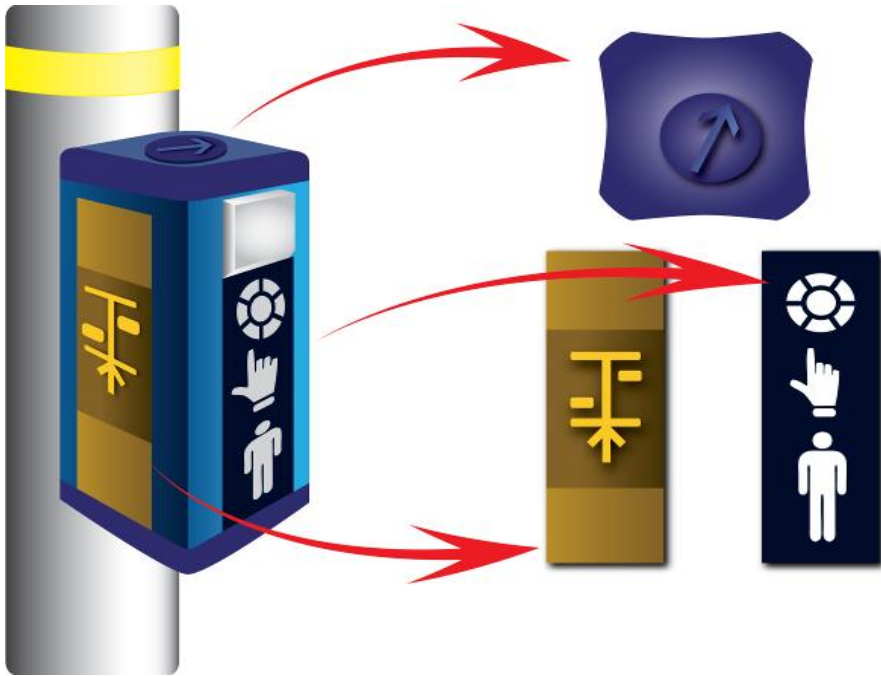
Gājēju pārejas jānodrošina ar luksoforiem, kuri ir aprīkoti ar audio signālu un taktilām norādēm, kas palīdz un nodrošina cilvēkiem ar redzes traucējumiem un citiem satiksmes dalībniekiem drošu ielas šķērsošanu.

- Ielu krustojumos uzstādītie luksofori ir aprīkoti ar skaņas signālu, signāla izsaukuma pogu un taktilām norādēm.
- Luksofora signāla izsaukuma pogas, skaņas un taktilo norāžu kastītes tiek piestiprinātas pie luksofora staba, kuras augšējai malai jāatrodas 1,20 m no ietves līmeņa, tas nepieciešams, lai cilvēks, kas pārvietojas riteņkrēslā, to varētu viegli aizsniegt. (skatīt 22.attēlu)
- Ielu krustojumos, luksoforiem ar skaņas signālu, ielas šķērsošanas laikā, signāli ir sadzirdami ielas abās pusēs, lai cilvēks ar redzes traucējumiem varētu virzīties pāri ielai no skaņas uz skaņu abos virzienos.
- Skaņas signāli ir atšķirīgi atkarībā no luksoforā degošās gaismas, kā arī skaņas skaļums ir atkarīgs no satiksmes intensitātes, kur skaņa automātiski kļūst skaļāka vai klusāka.
- Luksofori, kuriem uzstādītas signāla izsaukuma pogas un luksofori, kuri ir gaidīšanas režīmā (gājējiem deg sarkanā gaisma), ir nodrošināti ar vienāda toņa skaņu, kas cilvēkiem ar redzes traucējumiem palīdz atrast luksofora atrašanās vietu. Izsaukuma pogas, skaņas un taktilo norāžu kastītes ir kontrastējošas pret apkārtējo vidi un atrodas nemainīgi vienā un tai pašā vietā - gājēju pārejas iekšējā pusē, neatkarīgi no tā, kur atrodas luksofors – labā vai kreisajā pusē.
- Izsaukuma pogas, skaņas un taktilo norāžu kastītes: (skatīt 23. un 24.attēlu)
  - ✓ Lai cilvēks ar redzes traucējumiem, bez citu cilvēku palīdzības spētu šķērsot braucamo daļu un nenomaldītos ielu krustojumā, papildus skaņas signālam ir taktilās norādes par braucamās daļas joslu skaitu un arī ar informāciju par transporta līdzekļu braukšanas virzieniem.
  - ✓ Taktilā informācija par braucamās daļas joslu skaitu un transporta līdzekļu braukšanas virzieniem ir izvietota perpendikulāri ietvei un paralēli braucamai daļai, kuru šķērso cilvēks ar redzes traucējumiem.
  - ✓ Kastītes virspusē ir taktila virzienu norādoša bultiņa ielas šķērsošanai.
- Nekādi šķēršļi: stabi, urnas, puķu podi u.c., nedrīkst atrasties pārvietošanās ceļā līdz luksofora signāla izsaukuma pogai vai skaņas, taktilo norāžu kastītēm.

Attēls 22

- Pie luksoforiem ir skaņas signāli, kas brīdina par zaļās, dzeltenās un sarkanās gaismas maiņu. Skaņas signāli pie katras krāsas ir atšķirīgi, ar dažādu intensitāti:
  - ✓ Sarkanā gaisma – gaidīšanas režīms gājējiem – palēnināta skaņas intensitāte (piemēram: viens skaņas signāls divās sekundēs).
  - ✓ Dzeltenā gaisma – brīdina par gaismas maiņu no zaļā uz sarkano – skaņas intensitāte (piemēram: trīs signāli sekundē ar sekundes intervālu, trīs reizes).
  - ✓ Zaļā gaisma – atļauts šķērst brauktuvi – paātrināta skaņas intensitāte ar maziem intervāliem (piemēram: pieci skaņas signāli vienā sekundē).
- Luksoforiem darbojas vienādos pārslēgšanās režīmos - transporta līdzekļu vadītājiem (piemēram zaļai gaismai pirms tā pārslēdzas uz dzelteni - jānomirgo trīs reizes). Visi trīs gaismas signāli darbojas un pārslēdzas sinhroni ar skaņas signālu – gājējiem, t.sk. cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

Attēls 24

- Gājēju pārejas sākumā un beigās ietvē ir iestrādāts atšķirīga reljefa un krāsas (dzeltenā) segums 0,60 m platumā, visas gājēju pārejas platumā, kurš informē cilvēkus ar redzes traucējumiem par braucamās daļas tuvumu. Šis segums cilvēku ar redzes traucējumiem aizved līdz izsaukuma pogai, lai cilvēks ar redzes traucējumiem varētu iepazīties ar šķērsojamo krustojumu. *(skatīt nodaļu - [Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas](#)) (skatīt 14.attēlu)*

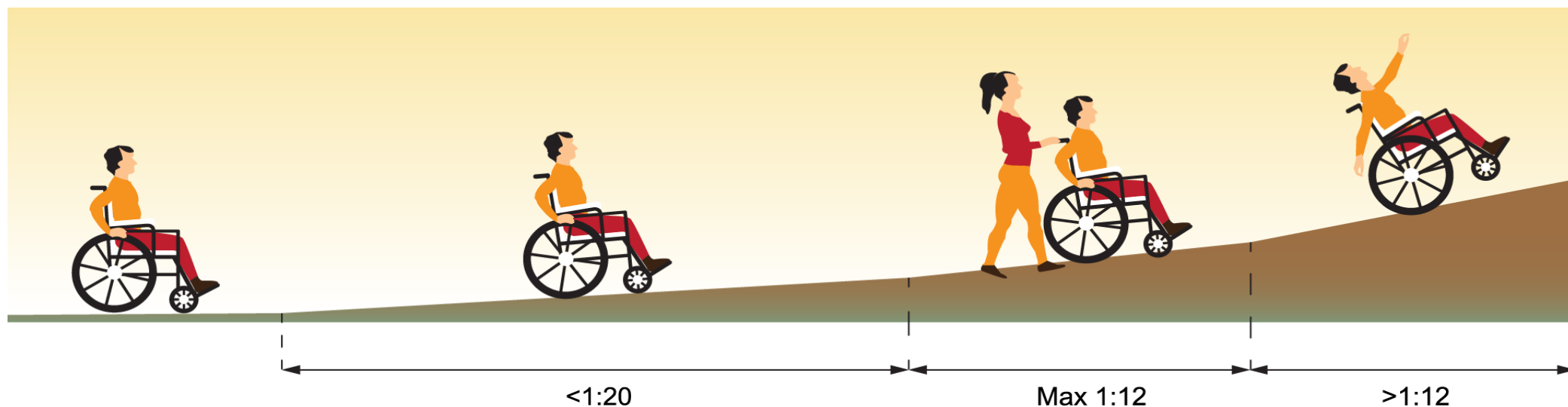
Attēls 23

UZBRAUKTUVES, LĪMEŅMAIŅAS, MARGAS UN NOROBEŽOJOŠĀS BARJERAS

UZDEVUMS

Būvēs, uz ceļiem un ietvēm, kur ir līmeņu maiņas, jānodrošina uzbrauktuves, kurām ir atbilstošs garenslīpums, kuras nepieciešamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

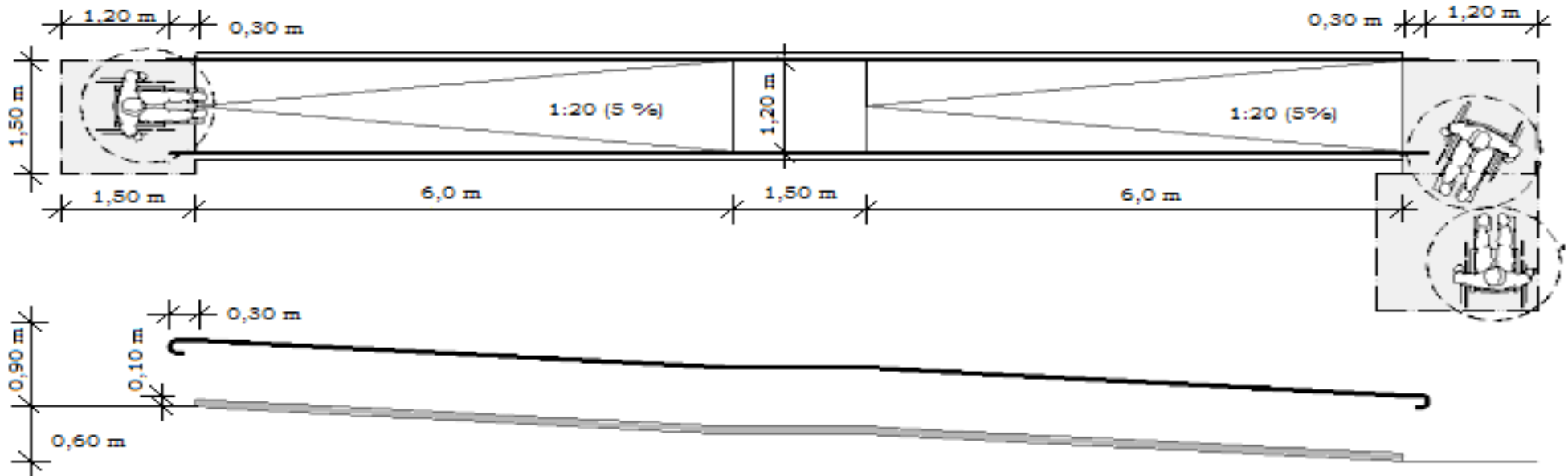
- Līmeņa starpības pārvarēšana ar uzbrauktuves palīdzību jāprojektē 1:20 (5%), kas atvieglo pārvietošanos cilvēkiem riteņkrēslā, bez citu cilvēku līdzdalības. (skatīt 28.attēlu)

Attēls 28

- Ja uzbrauktuves garums pārsniedz 10 m, ir izveidots vismaz viens atpūtas laukums, bet ne retāk, kā ik pēc 6 m. (skatīt 25.attēlu)
- Atpūtas laukuma minimālais garums ir 1,20 m, ja šajās vietās uzbrauktuve maina virzienu, atpūtas laukuma garums nedrīkst būt mazāks par 1,50 m.

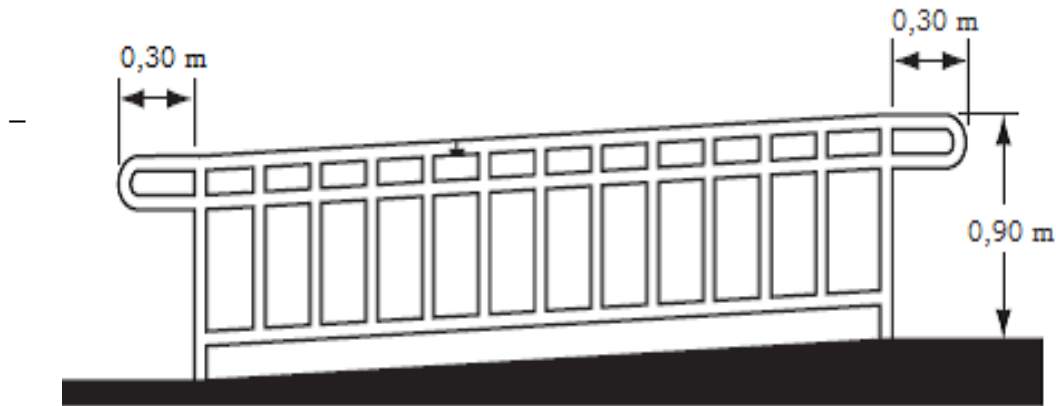
-
- Uzbrauktuves platums ir 1,20 m, tai jābūt aprīkotai ar apmalēm visā to garumā. Minimālais apmales augstums ir 0,10 m. (skatīt 25. un 26.attēlu), bet starp margām jāparedz 1,20 m platums, lai cilvēks riteņkrēslā spētu satvert un ar roku palīdzību pārvarēt līmeņa maiņu starpību.
- Uzbrauktuves sākumā un beigās ir jānodrošina manevrēšanas laukums 1,50 m diametrā.

Attēls 25

- Margas ir abās pusēs uzbrauktuvei, divos līmeņos: augstums 0,70 m un 0,90 m no grīdas līmeņa un rokturi abos uzbrauktuveju galos savstarpēji savienojas. Margas no sākuma līdz beigām ir nepārtrauktas.
- Margām ir par 0,30 m garākas par pašu uzbrauktuvi, margas gali tiek savstarpēji savienoti vai beidzas pie sienas. (skatīt 27.attēlu)
- Kāpnēs vai uzbrauktuvēs, kas ir 2,20 m un platākas, izveido vidus margu, kas palīdz cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

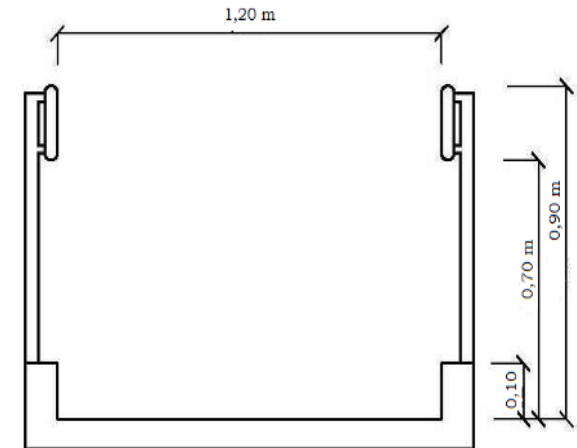
- Margas ieteicams krāsot dzeltenā (vai citā atbilstoši dizainam) kontrastējošā krāsā, kas palīdz cilvēkiem ar redzes traucējumiem orientēties apkārtējā vidē.

Attēls 27

- Uzbrauktuvis virsmas segums ir veidots no cieta, neslidoša materiāla.
- Vietās, kur uzbrauktuves ir pakļautas laika apstākļiem, ir jānodrošina lietus ūdeņu novadīšana un sniega novākšana.
- Norobežojošām barjerām jākontrastē vai jābūt labi pamanāmā krāsā, kas kontrastē ar apkārtējo vidi, kuru augstums ir ne zemāks par 1,20 m.
- Stabiņiem, puķu podiem, akmens, betona un citiem norobežojošiem un dekoratīviem priekšmetiem, jābūt marķētiem un kontrastējošiem apkārtējā vidē, lai brīvi varētu pārvietoties cilvēki riteņkrēslā sēdošie, attālums starp priekšmetiem 1,20m un priekšmetu augstums 1,20 m.

- Visas uzbrauktuves vai līmeņa maiņas iekštelpās un ārējā vidē ir aprīkotas ar margām.
- Iekštelpās un ārējā vidē līmeņu maiņas, uzbrauktuves sākumu un beigas, marķē kontrastējošā dzeltenā krāsā 0,10 m platumā, visas uzbrauktuves platumā.
- Bruģējot vai veidojot uzbrauktuves, kāpnes vai pakāpienu virsmas apakšā un augšā jāizbūvē atšķirīga reljefa un krāsas (dzeltēna) brīdinājuma segumu 0,60 m platumā. Pie augšējā pakāpiena no brīdinājošā seguma beigām līdz pakāpiena vai līmeņa maiņas sākumam jāpaliek 0,35 m, bet pie apakšējā pakāpiena brīdinājošais segums beidzas pie paša pakāpiena. Šie brīdinājošie segumi palīdz cilvēkiem ar redzes traucējumiem saņemt informāciju par līmeņa maiņu. (skatīt 176.attēlu)

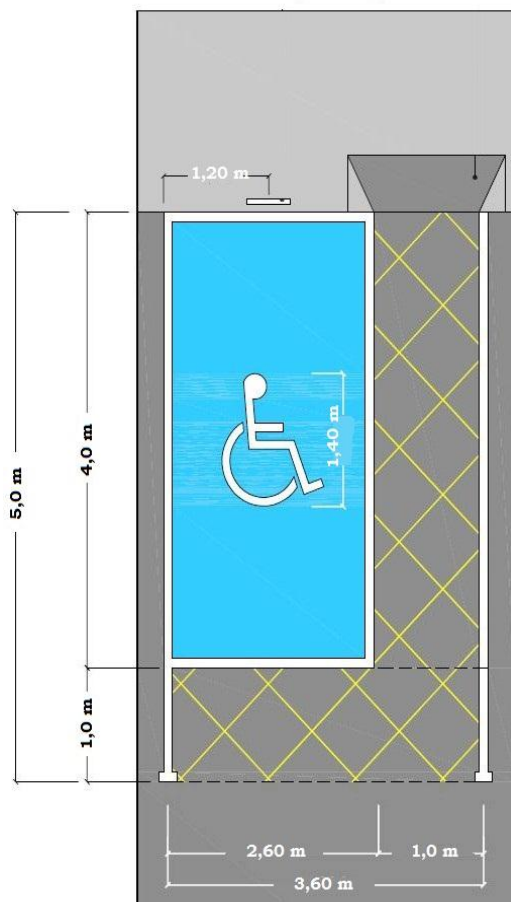

Attēls 26

TRANSPORTA LĪDZEKĻU STĀVVIETAS CILVĒKIEM AR INVALIDITĀTI

UZDEVUMS

Projektējot transporta līdzekļu stāvvietas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, tās jāveido platākas, jo šiem cilvēkiem ir nepieciešama lielāka iekāpšanas un izkāpšanas vieta.

Attēls 29

- Veidojot transporta līdzekļu stāvvietas, 5% no paredzēto automobiļu stāvvietu skaita ir iekārtojamas cilvēkiem ar kustību traucējumiem transporta līdzekļa novietošanai, bet ne mazāk, kā divas. Tām ir jāatrodas maksimāli tuvu ieejai ēkā, bet ne tālāk, kā 25 m no tās.
- Cilvēku ar invaliditāti transporta līdzekļu stāvvietu minimālais platums ir 3,60 m, minimālais garums ir 5 m. Stāvvietas platums ir ļoti svarīgs, jo cilvēkiem, kas pārvietojas riteņkrēslā ir nepieciešama platāka stāvvietā, lai varētu izkāpt no mašīnas, pārējās stāvvietas ir šaurākas, tāpēc cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem nav izmantojamas. (skatīt attēlu 29)
- Ja cilvēku ar invaliditāti transporta līdzekļu stāvvietas tiek veidotas pazemēs, tad nokļūšanai līdz birojam, veikalam u.c. jāparedz lifti, pacelāji. (skatīt nodaļā - [Lifti, pacelāji, eskalatori](#)) Visām caurulēm, ugunsdzēsības smidzinātājiem, ventilācijām, reklāmām u.c., kas atrodas virs galvas atrodas ne zemāk par 2,20 m no grīdas līmeņa. (skatīt apakšpunktu - [Aprīkojums uz ietvēm](#))
- Cilvēkiem ar kustību un redzes traucējumiem ir nodrošināta brīva pārvietošanās bez šķēršļiem. Vietās kur ir līmeņa maiņas no transporta līdzekļu stāvvietas uz ietvi vai uz tuvāko publisko ēku, jāizveido uzbrauktuve. (skatīt nodaļas - [Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas; Uzbrauktuves un līmeņmaiņas](#))
- Cilvēku ar invaliditāti autostāvvietā ir iezīmēta ar attiecīgo piktogrammu (1,40 m) uz stāvvietas seguma un aprīkojama ar vertikāli novietoto speciālo invalīdu autostāvvietas apzīmējumu 2,20 m augstumā. (skatīt 29.attēlu)

INFORMATĪVĀS NORĀDES, KARTES UN APZĪMĒJUMI

UZDEVUMS

Lai cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem spētu orientēties apkārtējā vidē un saņemtu sev nepieciešamo informāciju, jānodrošina informatīvo norāžu, karšu, apzīmējumu un taktilo apskates modeļu uzstādīšana pilsētvidē un lauku teritorijās.

INFORMATĪVĀS KARTES

- Publiskās vietās uzstādītās kartes ir cietiem materiāliem (metāla, plastmasa, organiskā stikla un citiem izstrādājumiem), izturīgiem pret laika apstākļiem (nerūsē, nepelē, viegli tīrāmas) un iespējamiem mehāniskiem bojājumiem. (skatīt 30.attēlu)
  - Svarīgas ir pamatnes, uz kurām kartes ir uzstādītas. Tās var būt izgatavotas no tiem pašiem materiāliem no kuriem izgatavotas kartes, tās ir kontrastējošas ar pašu karti. (skatīt 31.attēlu)

Attēls 30

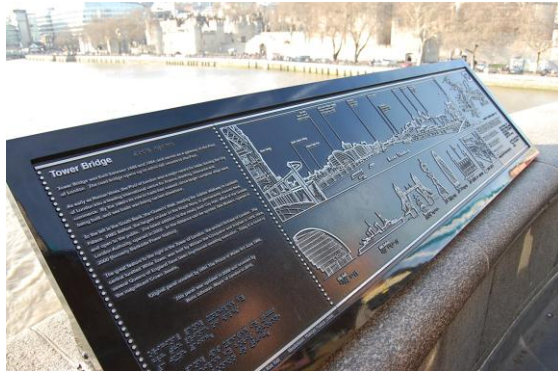
- Kartes ir pieejamas taktilā (sataustāmā) izpildījumā. Taktilās kartes ir uzstādītas pieejamās vietās 0,80 m augstumā no zemes līmeņa, ar slīpumu 70°. Taktilās kartes laukums nav lielāks par 0,80 x 0,60 m (skatīt 37.attēlu)
- Pie parkiem, skvēriem, laukumiem un citiem apskates objektiem (baznīcas, muzeji, pils u.c.) un taktilām kartēm ved pārvietošanās vadlīnija cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

Attēls 31

(skatīt 32.attēlu) **(skatīt nodaļu - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas)**

- Kartē vienkāršotā veidā taktili (sataustāmi) tiek sniegta informācija par apkārtni – māju, ielu kontūras, autobusu, tramvaju pieturu vietas, strūklakas, bērnu izklaides laukumi, atpūtas soli, informatīvie stendi u.c.
- Šo objektu taktilais (reljefs) izpildījums ir proporcionāli samazināts un tuvu patiesam izskatam, pēc kontūras un formas. (skatīt 30.attēlu)

Attēls 33

- Ja informācijas apjoms ir pārāk liels, tad skaidrojumu izvieto kartes lejasdaļā, redzīgo un Braila rakstā
- Uz taktilās kartes izvietoto informāciju, cilvēkiem ar redzes traucējumiem, izvērtē individuāli atkarībā no objekta lieluma un informācijas daudzuma (skvērs, laukums, parks, pilsētas centrs un citi apskates objekti). (skatīt 33., 38. un 39.attēlu)

Attēls 32

- Projektējot kartes izmantojamus simbolus un informāciju saskaņo ar universālā dizaina un vides pieejamības ekspertiem, cilvēku ar invaliditāti organizācijām, informācijas tūrisma birojiem u.c.
- Stacijās, rehabilitācijas centros, kultūrvēsturiskos objektos u.c. vietās, kur ir uzstādītas taktilās kartes, informācijai jābūt papildinātai ar audio atskaņojumu. (skatīt 35.attēlu) Valsts un pašvaldības sabiedriskajos objektos, muzejos, slimnīcās, tirdzniecības centros u.c., tiek nodrošināta cilvēkiem ar redzes traucējumiem taktilo karšu un plānu izmantošana.

Attēls 35

- Izvietotai informācijai uz kartēm cilvēkiem ar redzes traucējumiem palīdz orientēties telpās. Taktilās kartēs informācija ir par: ieejām, izejām, telpu izvietojumiem, gaiteniem, kāpnēm, eskalatoriem, liftiem, tualetēm, info stendiem, kasēm u.c. (skatīt 34.attēlu)

Attēls 34

- Iekštelpās telpu un evakuācijas plānus sagatavo taktilā izpildījumā, informācija par telpu izvietojumu un numerāciju, iestrādā kartē pie katras telpas, redzīgo un Braila rakstā. Ja informācijas apjoms ir pārāk liels, tad skaidrojumu izvieto kartes lejasdaļā, redzīgo un Braila rakstā. (skatīt 41.attēlu)

Attēls 41

PORTATĪVĀS KARTES

Ielas ir izveidotas paaugstinātā reljefā.

Izceltas tikai ietvju malas.

Izceltas tikai ielas.

Ielas ir pazeminātā reljefā.

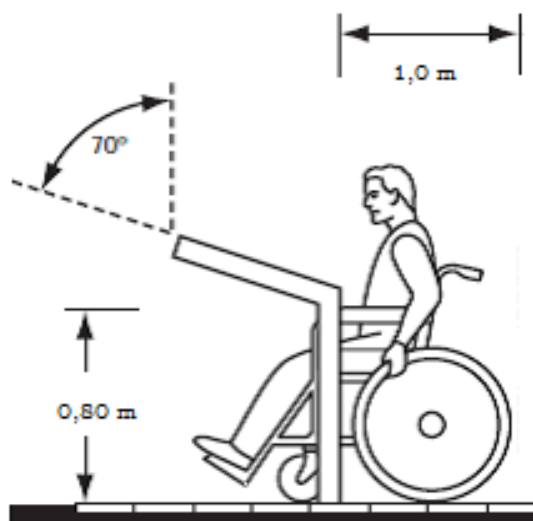
Attēls 36

- Portatīvās kartes tiek izgatavotas no biežāka papīra, plastikas vai cita materiāla. Portatīvās kartes var izgatavot ar tam paredzētiem printeriem (*skatīt 36.attēlu*):
  - ✓ informācija uz portatīvās kartes tiek izspiesta reljefā uz āru;
  - ✓ uz dažādiem materiāliem informācija tiek uzprintēta (uzlīmēta).
- Informāciju, kuru izvieto uz portatīvām kartēm, var būt detalizētāka nekā uz taktilām kartēm.
- Ideālā variantā, apmeklētājs objekta tālāku apskati uzsāk pēc iepazīšanās ar taktilās kartes sniegto informāciju un objekta apskates laikā orientējās izmantojot portatīvo karti.
- Portatīvā karte, objekta apskates laikā, cilvēkiem ar redzes traucējumiem, tiek nodota personīgai lietošanai.
- Portatīvās kartes izmanto, lai iepazīstinātu apmeklētājus ar kādas ierobežotas teritorijas (atpūtas parki uc) vai objektu (arhitektūras pieminekļi u.c.) plānojumu.

TAKTILIE APSKATES MODEĻI

Attēls 38

Attēls 37

- Lai cilvēki ar redzes traucējumiem spētu iegūt tādu pašu informāciju, kā citi cilvēki, nepieciešams izveidot apskates objektiem proporcionāli samazinātus modeļus. Piemēram: kultūrvēsturiski objekti, samazināts Brīvības piemineklis, kuru augstums nepārsniedz 0,50 m. Taktile apskates modeļi ir labi sataustāmi un viegli izprotami. (skatīt 39.attēlu)
- Informācija par objekta arhitektūru (taktilajos apskates modeļos) ir pieejama detalizēta, cilvēkiem ar redzes un garīga rakstura traucējumiem. (skatīt 39.attēlu)
- Informāciju par objektu redzīgo un Braila rakstā izvieto blakus taktile apskates modeļiem. (skatīt nodaļu - [Informācijas pieejamība](#))
- Taktile apskates modeļi tiek uzstādīti pieejamās vietās 0,80 m augstumā no zemes līmeņa. Taktile apskates modeļu laukums nav lielāks par 0,80 x 0,60 m (skatīt 37. un 120.attēlu)
- Taktile apskates modeļi ir izvietoti iespējams tuvāk objekta priekšplānā vai pie ieejām un novieto to tā, kā objekts ir veidots dabā. (skatīt 38.attēlu)

Attēls 39

PUBLISKIE PARKI, SKVĒRI UN LAUKUMI

UZDEVUMS

Publiskos parkus, skvērus un laukumus projektē un pielāgo tā, lai tos var lietot cilvēki ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, kustību traucējumiem, garīgā rakstura traucējumiem atbilstoši Universālā Dizaina principiem.

PUBLISKO PARKU PROJEKTĒŠANAS PRINCIPI

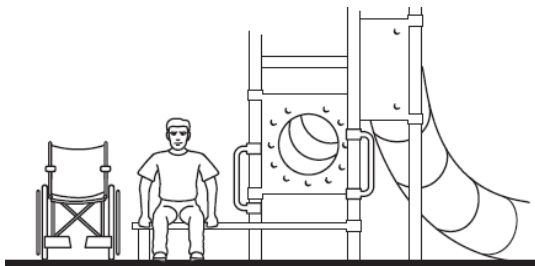
- Informatīvās norādes par apskates objektiem un to atrašanās vietām, ir sasniedzamas un pieejamas (burtu lielums vismaz 5 - 7 cm, burti kontrastē ar pamatni. Maketus, kartes un apzīmējumus izveidot taktilus (sataustāmus), aprakstus labi salasāmus redzīgo rakstā - „VIEGLĀ VALODĀ” un Braila rakstā. [\(skatīt nodaļā - Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi\)](#)
- Projektējot parkus, skvērus un laukumus nepieciešams izvairīties no pakāpieniem un līmeņa maiņām, ja tas nav iespējas, tad tiek nodrošinātas uzbrauktuves, kāpnes vai pakāpienu virsmas, apakšā un augšā izbūvējot atšķirīga reljefa un krāsas (dzeltena) brīdinājuma segumu 0,60 m platumā. Pie augšējā pakāpiena no brīdinošā seguma beigām līdz pakāpiena vai līmeņa maiņas sākumam jāpaliek 0,35 m, bet pie apakšējā pakāpiena brīdinošais segums beidzas pie paša pakāpiena. Šie brīdinošie segumi palīdz cilvēkiem ar redzes traucējumiem saprast par līmeņa maiņu. [\(skatīt nodaļā - Kāpnes\)](#)
- Apskates objekti, transportu stāvvietas, celiņi un tiltiņi, sabiedriskās tualetes, gērbtuves, ūdens strūklakas vai taksofoni, kuri atrodas parka, laukuma teritorijā, ir pieejami cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Attēls 42

[\(skatīt nodaļās: Ietves; Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas; Uzbrauktuves, līmenmaiņas, margas un norobežojošās barjeras; Transporta līdzekļu stāvvietas cilvēkiem ar invaliditāti\)](#)

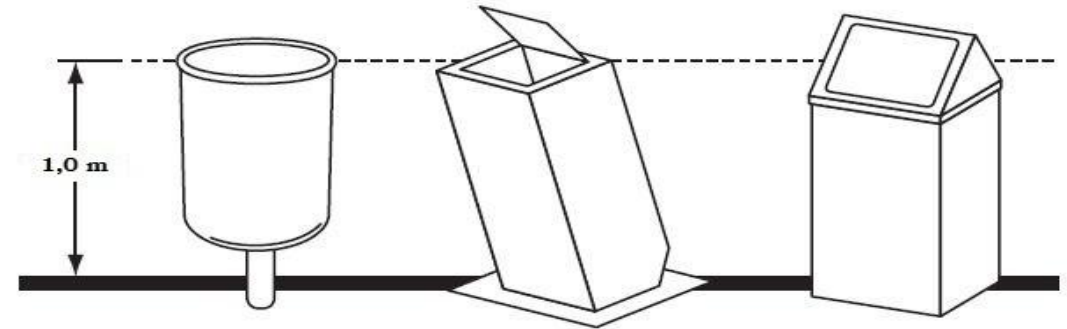
- Rotaļu un atpūtas laukumi ir izveidoti tā, lai tie būtu pieejami un izmantojami bērniem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem. Aprīkojums un rotaļlietas savstarpēji kontrastē, bīstamās vietas tiek norobežotas, piemēram: šūpoles.
- Parka soli un citas sēdvietas ir pieejamas visiem cilvēkiem. [\(skatīt apakšpunktu - Soli un citas sēdvietas\)](#)
- Visi atkritumu konteineri, gaismas stabi vai citi šķēršļi atrodas ārpus pārvietošanās ceļiem, ieteicams zaļā zonā.

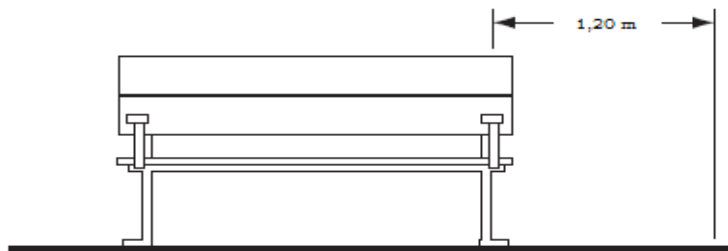
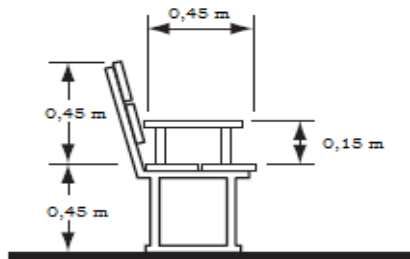
Attēls 43

ATKRITUMU TVERTNES

- Visas atkritumu tvertnes (izņemot lielos rūpnieciskos konteinerus) ir pieejamas cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
- Atkritumu tvertnes tiek uzstādītas ne augstāk par 1 m no ietves līmeņa, tām jākontrastē ar apkārtējo vidi un tās atrašanās vieta, ja tā ir novietota uz zemes ir iezīmēta ar kontrastējošu krāsu. (skatīt 44.attēlu)
- Atkritumu tvertnes ar vākiem ir viegli atveramas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Būvniecības laikā lieli mobilie rūpnieciskie konteineri, atrodas nost no gājēju maršrutiem, tie ir nožogoti. (skatīt 67.attēlu)

Attēls 44

Attēls 45

SOLI UN CITAS SĒDVIETAS

- Soli un citas sēdvietas atrodas uz cietas pamatnes. Blakus soliem un citām sēdvietām ir izveidota vieta cilvēkam riteņkrēslā 1,20 m platumā.
- Soli ir ar piemērotu muguras atzveltni un roku balstiem, tādējādi nodrošinot cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem vieglāku apsēšanos un piecelšanos. Sola sēdvietas augstums 0,45 m. (skatīt 45.attēlu)

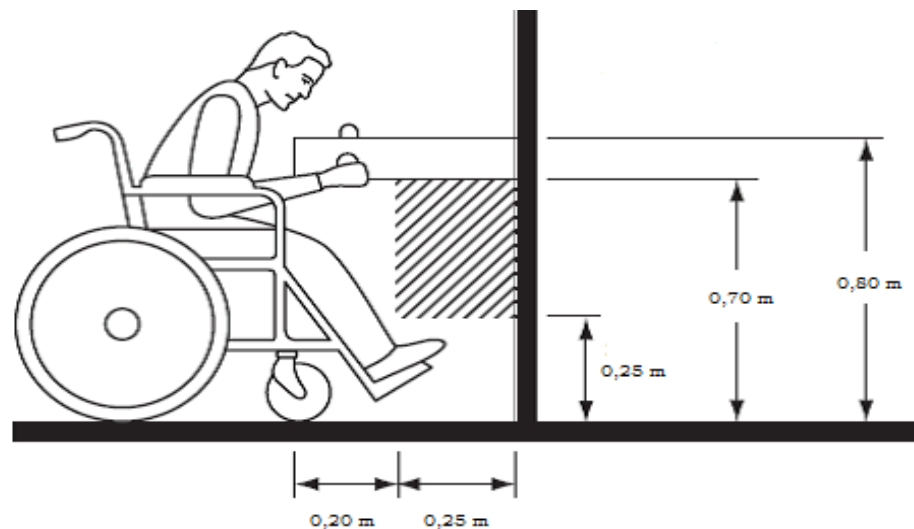
VELOSIPĒDU STATĪVI

- Uzstādītie velosipēdu statīvi, atrodas ārpus gājēju pārvietošanās ceļiem, tie ir norobežoti un velosipēdu stāvlaukuma vieta ir iezīmēta ar kontrastējošu marķējumu.

DZERAMĀS STRŪKLAKAS

Attēls 46

Attēls 47

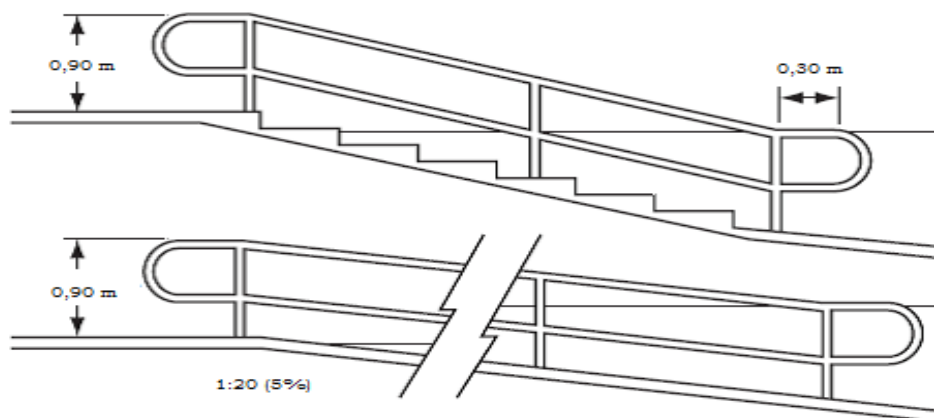
- Dzeramās strūklakas ir drošas pret vandālismu, un tās atrodas ārpus pārvietošanās ceļiem. (skatīt 46.attēlu)
- Lai strūklaku varētu izmantot cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem, tās apakšējā mala nedrīkst būt zemāka par 0,70 m, un apakšējai daļai jābūt brīvai no šķēršļiem. (skatīt 47.attēlu)
- Ja dzeramās strūklakas atrodas padziļinājumā (piemēram, nišā), nišas platums ir vismaz 0,90 m.
- Maksimālais dzeramā snīpja augstums ir 0,90 m un ūdens padeves mehānisms (krāns) ir viegli darbināms ar vienu roku.

PLUDMALES UN PELDVIETAS

UZDEVUMS

Peldbaseiniem jābūt pieejamiem cilvēkiem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, kustību traucējumiem un garīgā rakstura traucējumiem atbilstoši Universālā Dizaina principiem.

PELDBASEINI

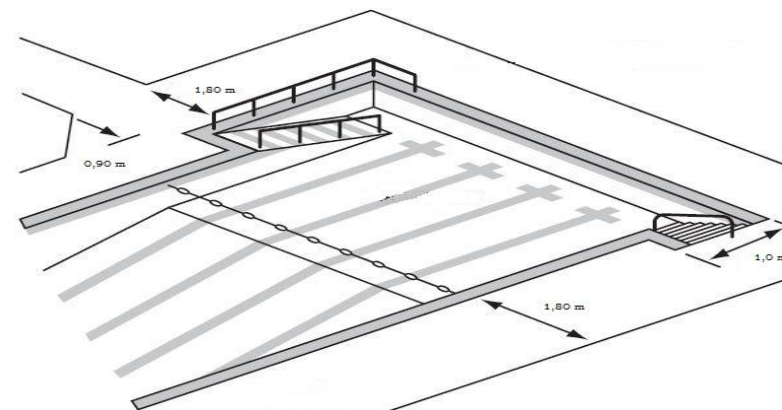

Attēls 48

paaugstinājuma, ir iezīmētas kontrastējošā krāsā atbilstoši apkārtējai videi un kalpo kā orientieris cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (skatīt 50.attēlu)

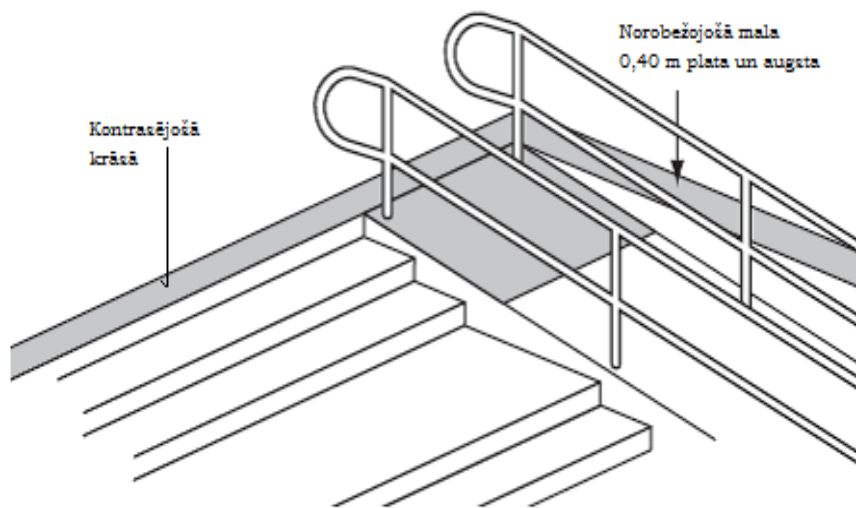
- Peldbaseinu flīzes vai apdares materiāli ir viegli tīrāmi. Visas baseina robežu vietas un līmeņu maiņas ir ar noapaļotām malām un stūriem lai mazinātu risku iegūt traumas.
- Sienas, grīdas, durvis, paaugstinājumi u.c. peldbaseina priekšmeti savstarpēji kontrastē, lai paaugstinātu drošību cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

- Visi apdares materiāli, kurus izmanto peldbaseinos, ir stingri un ar neslidošu virsmu.
- Uzbrauktuves peldbaseinā ir ar garenslīpumu 1:20 (5%) ar margām abās pusēs divos augstumos (skatīt 48. un 49. attēlu). (skatīt nodaļu - Uzbrauktuves līmeņmaiņas, margas un norobežojošās barjeras), un uzbrauktuves ir projektētas peldēšanas joslu virzienā. (skatīt 49.attēlu)
- Ja baseina malas ir paredzēts norobežot ar paaugstinājumu pa visu perimetru, tad norobežojošās malas augstums un platums ir 0,40 m, kur paaugstinājuma malu var izmantot kā sēdvietu.
- Peldbaseinu malas ar vai bez

Attēls 49

Attēls 50

virsmu.

- Sacikšu dalībnieku niršanas (starta) paaugstinājumi ir kontrastējošā krāsā, droši nofiksēti savā vietā, lai neradītu klupšanas draudus.
- Peldbaseinā iekāpšanas margas ir ieiešanas vietās, abās pusēs, un ir 0,30 m pāri peldbaseina malām, un tās kontrastē apkārtējā vidē. (skatīt 49. un 50.attēlu)
- Peldbaseinā sadalījuma joslas ir kontrastējošā krāsā.
- Peldbaseina teritorijā aprīkojumu un citus priekšmetus izvieto tā, lai nerastos apdraudējums cilvēkiem ar redzes un garīgā rakstura traucējumiem.
- Riteņkrēslā sēdošajiem cilvēkiem ir nodrošināta iespēja patstāvīgi izmantot stacionāro uzbrauktuvi, pacelāju vai portatīvo liftu. (skatīt 51.attēlu)
- Peldbaseinu telpas: tualetes, dušas, ģērbtuves u.c. ir pielāgotas un pieejamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. (skatīt [nodaļu - Labierīcības](#))

Attēls 51

PLUDMALES

Attēls 52

- Veidojot cilvēku ar invaliditāti transporta līdzekļu stāvvietas pludmales zonā, tās minimālais platums ir 3,60 m, minimālais garums ir 5 m. **(skatīt nodaļu - Transporta līdzekļu stāvvietas cilvēkiem ar invaliditāti)**
- Ģērbtuves ir pieejamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. **(skatīt nodaļu - Ģērbtuves)**
- Līdz pludmales vai peldvietas (cietajām smiltīm) ved koka vai kāda cita materiāla celiņi, kas lietus laikā ir neslideni. Ja celiņš ir veidots no dēļiem ar atstarpēm, tā atstarpes starp dēļiem nedrīkst būt lielākas par 1 cm, celiņa platums ir 2,0 m. **(skatīt 52., 53. un 56. attēlu)**

- Taktilā karte ir novietota pie galvenām ieejām pludmales teritorijā, lai cilvēks ar redzes traucējumiem spētu patstāvīgi orientēties vidē. **(skatīt apakšpunktu - Informatīvās kartes)**
- Pludmalēs un peldvietās, kurās ir glābšanas dienesti, ir apmācīti darbinieki, kuri var sniegt nepieciešamo palīdzību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (asistēt cilvēkiem ar invaliditāti).
- Glābšanas dienesta teritorijā cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem ir pielāgotas dušas, tualetes, ģērbtuves un aprīkojuma nomas vieta. Riteņkrēslā sēdošais atbraucot uz pludmali, glābšanas dienestā iznomā peldēšanai speciāli paredzētus peldratus. **(skatīt nodaļu - Labierīcības)**

Attēls 53

Attēls 54

- Riteņkrēsla nomā ir vismaz divu veidu riteņkrēsi:
  - ✓ cilvēkam kuram ir ierobežota funkcionalitāte, tiek nodrošināts tāds riteņkrēsls, kuru izmanto kopā ar asistentu. *(skatīt 54.attēlu)*
  - ✓ tāds riteņkrēsls ar kuru cilvēks ar invaliditāti patstāvīgi var iebraukt ūdenī un peldēties; *(skatīt 55.attēlu)*

Attēls 55

- Peldvietās, izņemot vietas, kurās ir spēcīgas straumes vai viļņošanas (jūra), riteņkrēslā sēdošiem un cilvēkiem ar fiziskiem traucējumiem, izbūvē uzbrauktuvi 1:20 (5%). *(skatīt nodaļu - [Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi](#))*
- Lai nodrošinātu cilvēkiem ar redzes traucējumiem drošu peldēšanu, peldvietās ir uzstādītas audio bojas, kuras sniedz informāciju cilvēkam par viņa atrašanās vietu ūdenī (attālumu un krastu).
- Vismaz divas audio bojas tiek uzstādītas ūdenī un raidītājs krastā, tādējādi tiek izveidota droša peldēšanās zona cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
- Glābšanas dienestā aprīkojuma nomas punktā, cilvēks ar redzes traucējumiem var izīrēt uz rokas uzliekamu aproci (uztvērēju), informācijas uztveršanai no audio bojām un raidītāja, drošai peldēšanai.

DABAS TAKAS UN ATPŪTAS ZONAS

UZDEVUMS

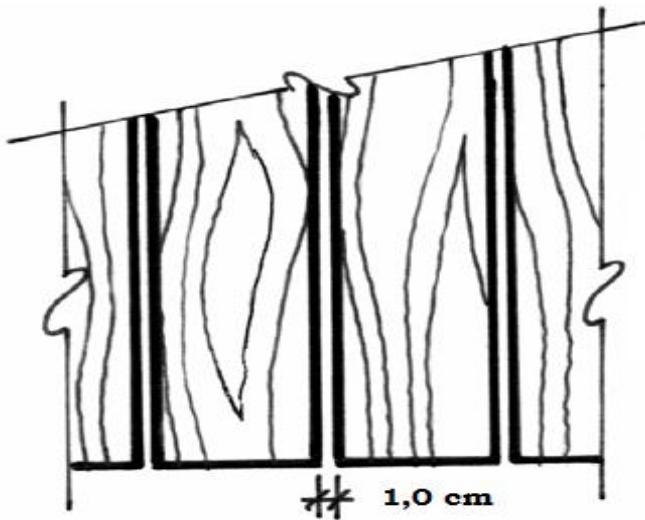
Dabas takas un atpūtas zonas jāprojektē un jāpielāgo tā, lai tās būtu pieejamas visiem cilvēkiem atbilstoši Universālā Dizaina principiem.

DABAS TAKAS

- Dabas takās un atpūtas zonās ir jāievēro sekojošas prasības:
  - Iekārtotas transporta līdzekļu stāvvietas cilvēkiem ar funkcionālie traucējumiem (*skatīt nodaļu - Transporta līdzekļu stāvvietas cilvēkiem ar invaliditāti*)
  - Pieejami piknika galdi (*skatīt apakšpunktu - Piknika vietas*)
  - Pieejami ainavu novērošanas punkti (*skatīt apakšpunktu - Dabas takas*)
  - Pieejamas dzeramā ūdens avoti (*skatīt apakšpunktu - Dzeramās strūklakas*)
  - Pieejami soliņi (*skatīt apakšpunktu - Soli un citas sēdvietas*)
  - Pieejamas taktilās kartes un informācija Braila rakstā cilvēkiem ar redzes traucējumiem (*skatīt nodaļas - Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi vai Braila raksts*)
  - Pieejamas ugunsuru vietas (*skatīt apakšpunktu - Ugunsura vietas*)
  - Pieejamas invalīdu tualetes, gērbtuves vai pārgērbšanās vietas u.c. (*skatīt nodaļas - Telpu labiekārtojums un aprīkojums; Labierīcības*)

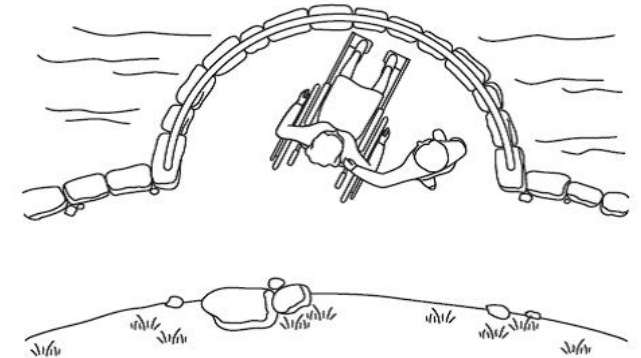
Attēls 57

Attēls 56

- Ja dabas takās ir paredzētas apskates vietas (piemēram: ainavu novērošanas punkti, īpašas izklaides un sporta vietas u.c.), šīm vietām jābūt piemērotām arī cilvēkiem ar redzes traucējumiem, dzirdes traucējumiem, kustību traucējumiem un garīgā rakstura traucējumiem. (skatīt 57.attēlu)
- Dabas takās paredzētās palīgierīces (piemēram: tālskatis), ir uzstādīts tā, lai tās būtu pieejamas bērniem un riteņkrēslā sēdošiem. (skatīt 58.attēlu)
- Dabas taku celiņi un tilti ir ar neslidenu virsmu. Ja šie celiņi (laipas) ir veidoti no koka, tad atstarpes starp dēļiem nedrīkst būt platākas par 1 cm, lai riteņkrēsla riteņi neiesprūstu tajās, un cilvēkam riteņkrēslā neradītu draudus – izkrist vai apgāzties. (skatīt 56.attēlu)

- Ar riteņkrēslu ir ļoti grūti pārvietoties pa smiltīm un zāli, tādēļ dabas takās ir nepieciešamas koka laipas.
- Laipas minimālais platums ir 1,20 – 2,0 m, tas nepieciešams, lai cilvēki varētu pārvietoties pa laipām abos virzienos vienlaicīgi, netraucējot viens otram.
- Dabas taku laipām jāatbilst parastajiem uzbrauktuvju standartiem, kuras garenslīpums nedrīkst būt mazākas par 1:20 (5%). (skatīt nodaļu - [Uzbrauktuves, līmeņmaiņas, margas un norobežojošās barjeras](#))
- Uzbrauktuves un laipas, visā to garumā ir aprīkotas ar apmalēm un ar margām. Margām ir divos augstumos 0,70 un 0,90 m, margām abos uzbrauktuvju galos ir savstarpēji savienotas. Apmales un margas ir nepieciešamas gan drošībai (lai nejauši nenobrauktu no uzbrauktuves), gan, lai vajadzības gadījumā, varētu pieturēties un pievilkties. (skatīt 57.attēlu)
- Visas koka laipas, ceļa vai tilta garumā ir ar 5 cm augstu malu abās pusēs, kas pasargā no nejaušas noslidēšanas, nobraukšanas no dabas takas. (skatīt 59.attēlu)

Attēls 58

Attēls 59

- Ja dabīgais segums ir pietiekami līdzens, lai pa to var pārvietoties cilvēks riteņkrēslā, vietās, kur ir kāds bīstams slīpums, krauja, nogāze, upju, dīķu malas, ir jābūt norobežojošām barjerām, divos augstumos 0,70 un 0,90 m no zemes līmeņa.
- Margas un norobežojošās barjeras ir marķētas kontrastējošā dzeltenā krāsā, lai cilvēki ar redzes traucējumiem spētu orientēties apskates objektā.
- Informācijas pieejamības nodrošināšanai cilvēkiem ar redzes traucējumiem, informācija par objektu tiek veidota lielākiem burtiem (**skatīt nodaļu - Informācijas pieejamība**), Braila rakstā (**skatīt nodaļu - Braila raksts**) un tiek uzstādītas taktilās kartes (**skatīt nodaļu - Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi**) un simetriski samazināti un izveidoti modeļi galveniem apskates objektiem.
- Cilvēkiem ar garīgā rakstura traucējumiem, informācijai par objektu jābūt VIEGLĀ VALODĀ, kā arī viegli uztveramai visiem cilvēkiem.

TELŠU VIETAS, KEMPINGI

- Arī mūsdienās ļoti aktuāla ir atpūta pie dabas, taču cilvēkiem, kas pārvietojas ar riteņkrēsla palīdzību, ir ļoti grūti iekļūt teltī. Ideāls risinājums ir šādas platformas izveidošana, kas ir 0,50 – 0,65 m augsta, uz kuras tiek novietota telts, un cilvēks ļoti ērti spēj no riteņkrēsla pārsēties tajā. Šī platforma ir ar gludu virsmu, lai pārsēzoties nesabojātu apģērbu.
- Kempingos un telšu vietās ir nodrošināta pieejama cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem: auto stāvvietu cilvēkiem ar invaliditāti, labierīcības, dušas, tualetes, grila un ugunsкура vietas, piknika galdi, pirts, laivu piestātnes un citas ērtības, cilvēkiem kuri izmanto elektriskos riteņkrēslu, jānodrošina brīva piekļūšana elektrības kontaktam, akumulatoru uzlādei. (**skatīt apakšpunktu - Dabas takas**)

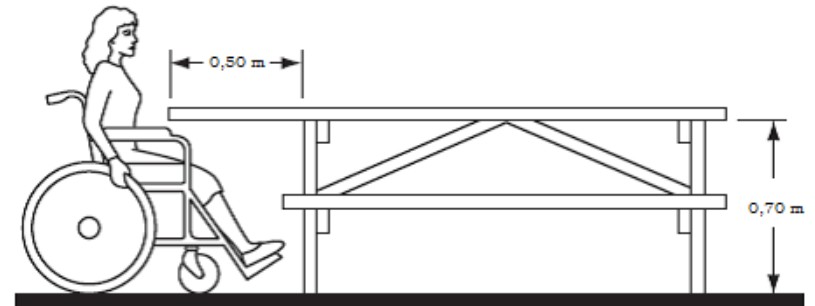
PIKNIKA VIETAS

- Piknika galdi un soliņi atrodas uz bruģēta vai uz cita cieta pamata, pie kā ir nodrošināts ciets segums, kur platums ir vismaz 1,20 m.

Attēls 61

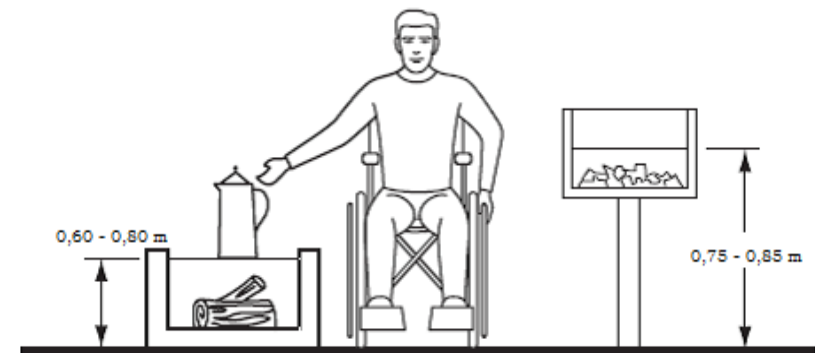
- Cilvēkiem ar redzes traucējumiem dabas taku, atpūtas zonās un kempingos iestrādā, ja tas ir iespējams, vadlīniju sistēmu. **(skatīt nodaļā - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas)**
- Piknika galdi ir 0,80 m augstumā no zemes līmeņa un līdz galda kājai ir vismaz 0,50 m brīva vieta un galda kāja nedrīkst būt platāka par 0,10 m, tas nepieciešams, lai riteņkrēslā sēdošie varētu brīvi piekļūt galdam un viegli spētu aizsniegt uz galda atrodošos priekšmetus.
- Piknika vietās ir nodrošināta iespēja izvairīties no tiešiem saules stariem.
- Piknika galdi un krēsli, kā arī citi apkārtējie priekšmeti kontrastē ar apkārtējo vidi.

Attēls 60

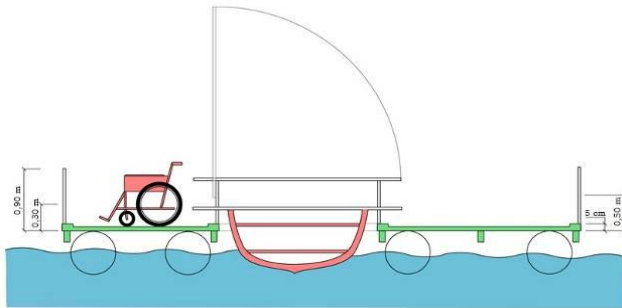
UGUNSKURA VIETAS

- Ugunsкура un grilla vietas u.c., piknika vietās, ir veidotas tā, lai riteņkrēslā sēdošie tās var lietot, neradot draudus cilvēku veselībai (neapdedzinātos).
- Ugunsкура vietā ir izveidots stacionārs rāmis, uz kuru var novietot resti dažādos augstumos no 0,60 - 0,80 m, cepšanas vai grillēšanas vajadzībām.
- Grills tiek uzstādīts stacionāri un vienas dzelzs kājas, un gilla darba virsma ir no 0,75 - 0,85 m augsta (skatīt 62.attēlu)
- Ugunsкура, gilla vietai visapkārt ir cieta pamatne, kuras platums ir 1,80 m, manevrēšanas un drošības vajadzībām cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Apkārt ugunsкура un grilla vietai, ir marķēts segums ar kontrastējošu un reljefa (pumpiņas) dzeltenu joslu 0,60 m platumā, lai cilvēki ar redzes traucējumiem izvairītos no saskares ar uguns bīstamām vietām. (skatīt 61.attēlu)

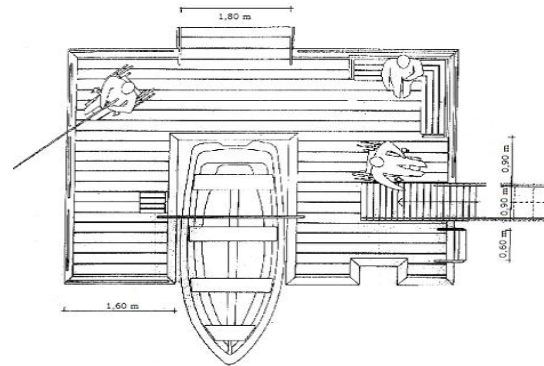

Attēls 62

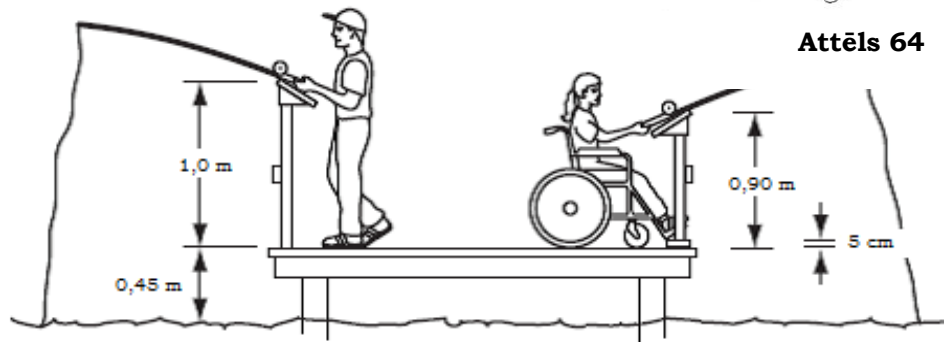
LAIVU PIESTĀTNES UN MAKŠĶERĒŠANAS VIETAS

Attēls 63

Attēls 64

Attēls 66

- Laivu piestātnēm un makšķerēšanas vietām uz visām ārējām malām ir nostiprinātas vismaz 5 cm augstas drošības malas un aizsargbarjeras 0.90 m augstumā, lai riteņkrēslā sēdošie cilvēki neieslidētu ūdenī.
- Platformas aizsargbarjeras ir kontrastējošā krāsā, cilvēkam ar redzes traucējumiem.
- Platformai jābūt vienā līmenī ar laivu. Platformai jābūt pietiekami lielai, lai nodrošinātu riteņkrēsla manevrēšanas laukumu 1,50 m diametrā no visām laivas pusēm.

- Laivu piestātņu uzbrauktuves atbilst uzbrauktuvju prasībām un ir no neslidenā materiāla. ([skatīt nodaļu - Uzbrauktuves, līmenmaiņas, margas un norobežojošās barjeras](#))
- Ja piestātnes un makšķerēšanas vietas ir veidotas no koka, tad atstarpes starp dēļiem nedrīkst būt platākas par 1 cm, lai riteņkrēsla riteņi neiesprūstu tajās, un cilvēkam riteņkrēslā neradītu draudus – izkrist vai apgāzties. ([skatīt 56.attēlu](#))

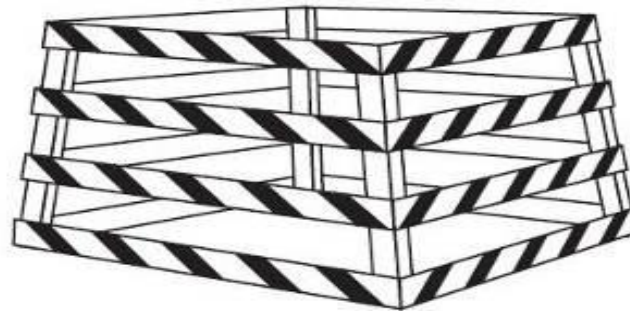
Attēls 65

CEĻA REMONTDARBI UN BŪVDARBI

UZDEVUMS

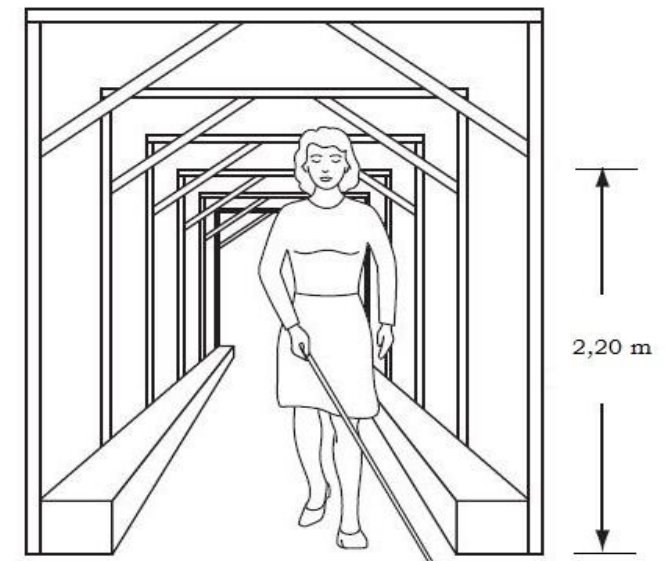
Ceļu, ēku remontdarbu, būvgružu konteineru un citām būvobjektu vietām jābūt pilnīgi norobežotām ar stingrām, spilgti kontrastējošām, izgaismotām barjerām vai aizsargžogiem.

Attēls 67

- Būvniecības vietās, cilvēku drošībai, jāizveido drošības tuneļi, kas mazinātu apdraudējumu visiem cilvēkiem. Cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem ir nodrošināta pieejama vide bez straujām līmeņa maiņām un pakāpieniem.
- Šādas pagaidu objekta konstrukcijas, ir aprīkotas ar kontrastējošām margām, pārvietošanās drošībai cilvēkam ar redzes traucējumiem (*skatīt 67.attēlu*)
- Cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kuri izmanto balto spieķi pārvietošanās ceļā, būvniecības vietās visiem šķēršļiem un priekšmetiem jābūt sasniedzamiem ar balto spieķi. (*skatīt 68.attēlu*)
- Būvniecības laikā lieliem mobiliem rūpnieciskiem konteineriem, jāatrodas nost no gājēju maršrutiem, tiem jābūt nožogotiem.

- Visos būvlaukumos, veidojot būvniecības žogus, kur gājēju ietves platumu nevar nodrošināt 1,0 m, veido alternatīvus gājēju drošības tuneļus, nodrošinot ar piemērotu aizsardzību no transportlīdzekļiem.
- Drošības tuneļos pārvietošanās platums ir vismaz 1,40 m, un augstums 2,20 m.

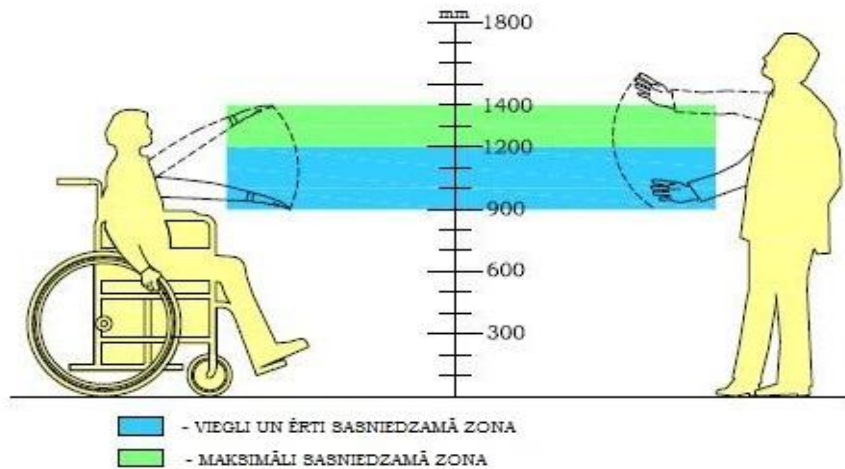
Attēls 68

ERGONOMIKA

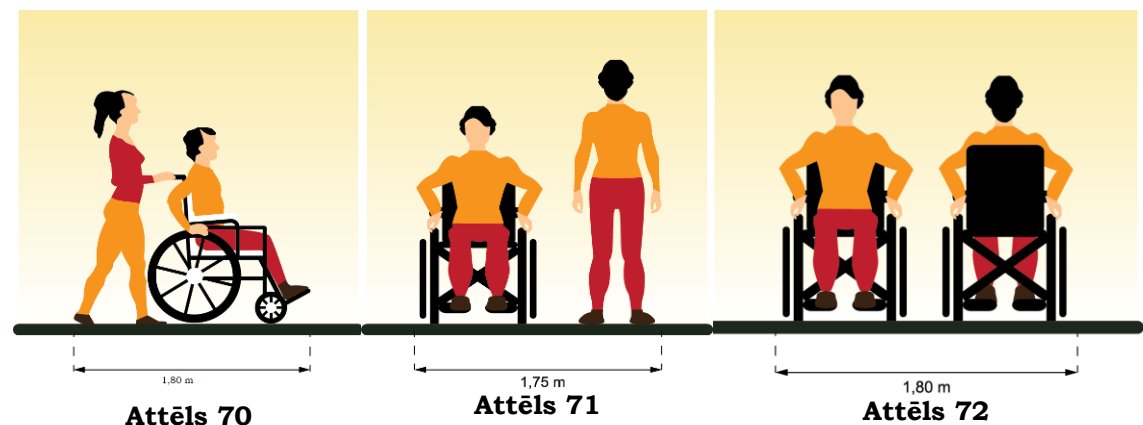
UZDEVUMS

Būvējot, pārveidojot, pielāgojot jānodrošina vienādas iespējas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, neskatoties uz viņu garumu, augstumu, platumu, smagumu un funkcionalitāti.

RITENKRĒSLA LIETOTĀJS KOPĀ AR CITIEM CILVĒKIEM

Attēls 69

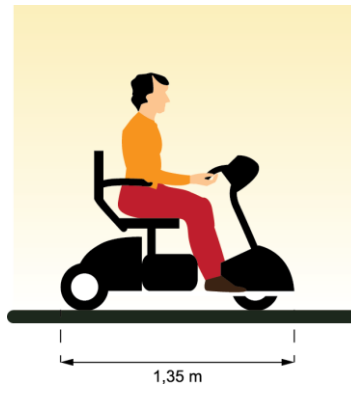
RITENKRĒSLĀ SĒDOŠĀ CILVĒKA IESPĒJAS

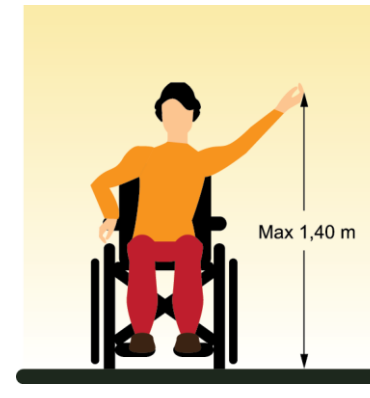
Attēls 73

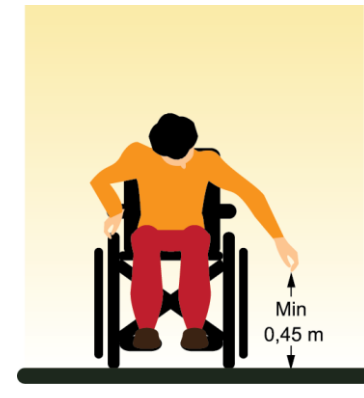
Attēls 74

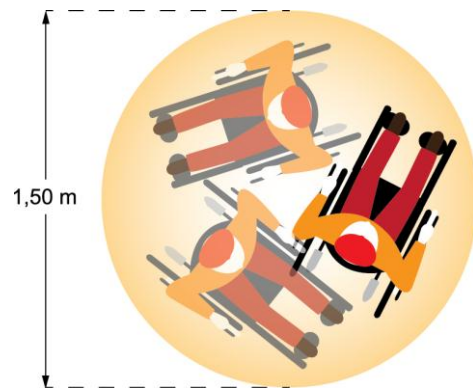
Attēls 75

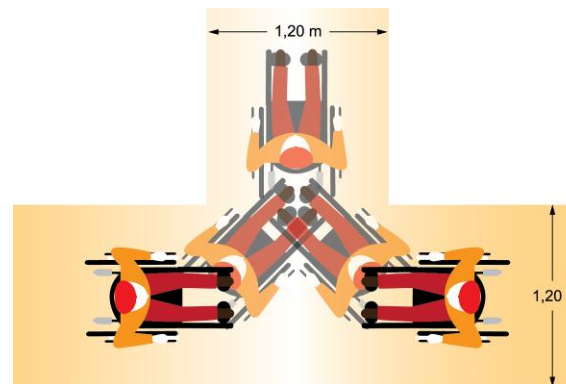
Attēls 77

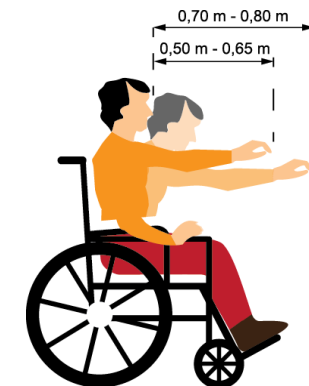
Attēls 78

Attēls 79

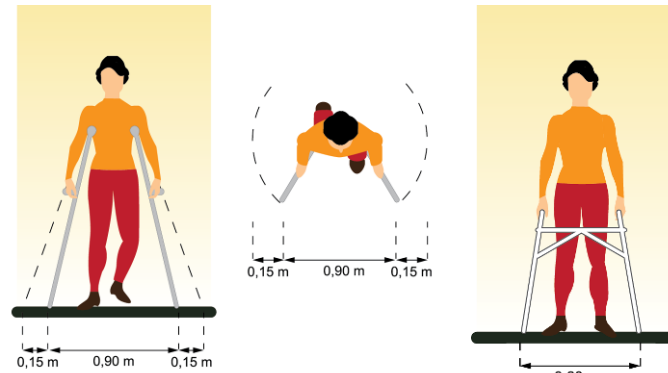

Attēls 80

Attēls 76

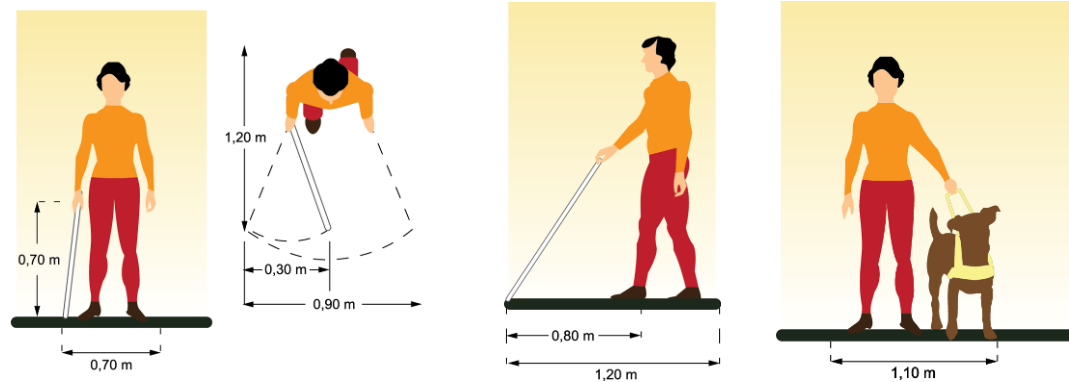
CILVĒKS AR KUSTĪBU TRAUCĒJUMIEM

Attēls 81

Attēls 82

CILVĒKS AR REDZES TRAUCĒJUMIEM

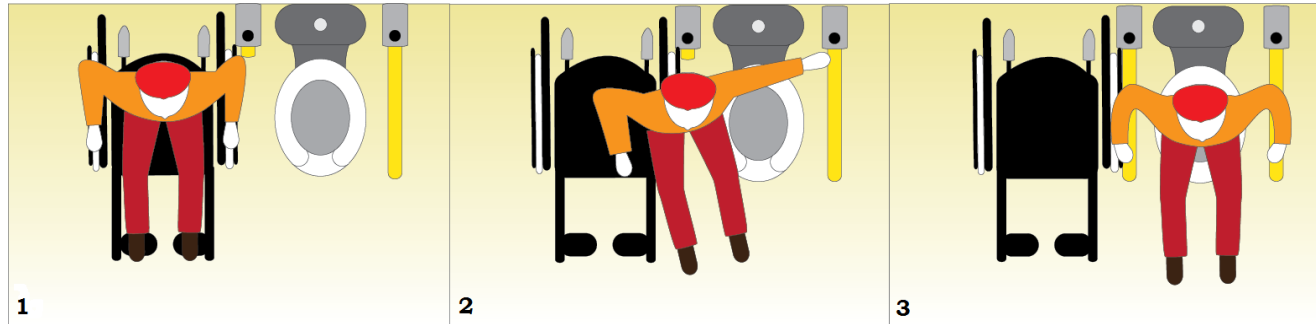

Attēls 83

Attēls 84

Attēls 85

KĀ RITEŅKRĒSLĀ SĒDOŠAIS CILVĒKS PĀRSĒŽAS NO RATIŅIEM UZ KLOZETPODU

Attēls 86

RITEŅKRĒSLA IZMĒRI

Riteņkrēsls	Garums [m]	Platums [m]	Augstums [m]

RITEŅKRĒSLA MANEVREŠANAS LAUKUMS (PAGRIEŠANĀS)

Riteņkrēsls	Par 90 grādiem [m]	Par 180 grādiem [m]	Par 360 grādiem [m]

RITEŅKRĒSLS KOPĀ AR ASISTENTU

Riteņkrēsls	Par 90 grādiem [m]	Par 180 grādiem [m]	Par 360 grādiem [m]

SABIEDRISKAIS TRANSPORTS

UZDEVUMS

Sabiedriskie transportlīdzekļi, pieturvietas, informatīvie tablo un biļešu iegādes vietas ir pieejamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, lai nodrošinātu brīvu pārvietošanos pilsētvidē un lauku teritorijās.

SABIEDRISKIE TRANSPORTLĪDZEKĻI - AUTOBUSS, TRAMVAJS, TROLEJBUSS UN VILCIENS

VISPĀRĪGĀS PRASĪBAS

Attēls 87

- Sabiedriskajiem transportlīdzekļiem jābūt ar zemām grīdām, lai nodrošinātu brīvu iekāpšanu un izkāpšanu cilvēkiem ar redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem un vecuma pensionāriem. (skatīt 87.attēlu)

- Sabiedriskajos transportlīdzekļos, pēc durvju aizvēršanas tiek sniegta audio informācija par nākamo pieturu un pirms durvju atvēršanas tiek paziņota informācija par esošo pieturu, tas nepieciešams cilvēkiem ar redzes traucējumiem un pilsētas viesiem. (skatīt 88.attēlu)

Attēls 88

SABIEDRISKIE TRANSPORTLĪDZEKĻI - AUTOBUSS, TRAMVAJS, TROLEJBUSS UN VILCIENS

Attēls 89

- Sabiedriskajos transportlīdzekļos ir nodrošināti vizuāli informācijas tablo, kur tiek sniegta informācija par pieturvietām cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem un pilsētas viesiem. (skatīt 89.attēlu)

- Transportlīdzeklī ārpusē pie pirmajām durvīm ir iebūvēts skaļrunis, informācijas sniegšanai, par pienākušā sabiedriskā transportlīdzekļa (autobuss, tramvajs, trolejbuss) maršruta numuru (piemēram: „TREŠAIS MARŠRUTS”), šī informācija ir nepieciešama cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (skatīt 90.attēlu)

Attēls 90

Attēls 91

Attēls 92

- Sabiedriskie transportlīdzekļi, kuri nav aprīkoti ar skaļruni, pie pirmajām durvīm informācijas sniegšanai par pienākušā maršruta numuru, tad šajos transportlīdzekļos (autobuss, tramvajs, trolejbuss) tiek papildus izvietots maršruta numura cipars, melns uz dzeltenas pamatnes, (viena cipara pamatnes izmērs 0,20 x 0,30 m), kas tiek izvietots sānu logā, labā apakšējā stūrī, pie pirmajām durvīm, kurš nepieciešams cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (skatīt 91. un 92.attēlus)

SABIEDRISKIE TRANSPORTLĪDZEKĻI - AUTOBUSS, TRAMVAJS, TROLEJBUSS UN VILCIENS

Attēls 93

- Sabiedriskajos transportlīdzekļos rokturi, turēšanās un atbalsta margas ir dzeltenā kontrastējošā krāsā. (skatīt 93.attēlu)

- Līmeņu maiņas un pakāpieni sabiedriskajos transportlīdzekļos ir marķēti dzeltenā kontrastējošā krāsā (platumā ne šaurāku kā 5 cm horizontālā un vertikālajā izpildījumā) (skatīt 94.attēlu)

Attēls 94

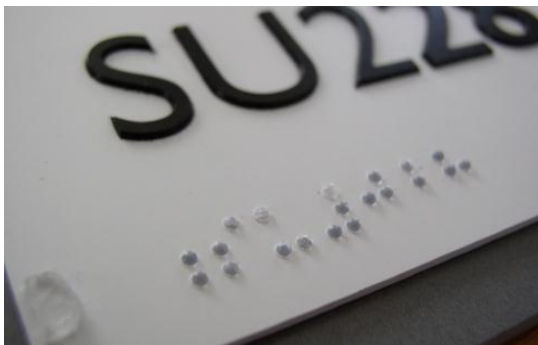

Attēls 95

Attēls 96

- Pasażieru izkāpšanas „STOP”, durvju atvēršanas poga, kompostieri kontrastē ar turēšanās margu un ir ar skaņas signālu. (skatīt 95., un 96.attēlu)

Attēls 97

- Starppilsētu sabiedriskajos transportlīdzekļos pasažieru sēdvietas tiek numurētas, cipari ir taktīli un kontrastē ar pamatni (dzeltena pamatne un melni cipari vai otrādi) un izvietoti viegli aizsniedzamā vietā. (piemēram: virs sēdvietām vai uz sēdvietu atzveltnēm) tas nepieciešams informācijas pieejamības nodrošināšanai cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (skatīt 97.attēlu)

- Vieta kura paredzēta cilvēkiem riteņkrēslā jābūt aprīkotai ar drošības jostām šai vietai blakus atrodas pasažieru izkāpšanas „STOP” poga.
(skatīt 98., 99. un 100.attēlu)

Attēls 98

Attēls 99

Attēls 100

Attēls 101

- Katrai pilsētai sabiedriskais transports ir atšķirīgā krāsā, kas cilvēkiem ar redzes traucējumiem palīdz un atvieglo orientēties apkārtējā vidē. (skatīt 101.attēlu)
- Starppilsētu autobusos vizuālās informācijas tablo tiek novietoti labajā apakšējā stūrī virs paneļa, informācijas pieejamības nodrošināšanai cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
- Sabiedriskajos transportlīdzekļos, kuros ir stikla durvis, tās tiek marķētas divos līmeņos (dzeltenā krāsā), acu augstumā, kur katram marķējumam un atstarpei jābūt 0,10 m platā joslā. Transportlīdzekļa iekšpusē jānodrošina aizsargmarga, vismaz viena, uz katras durvju vērtnes, dzeltenā krāsā. (skatīt 138.attēlu)

PIETURVIETAS

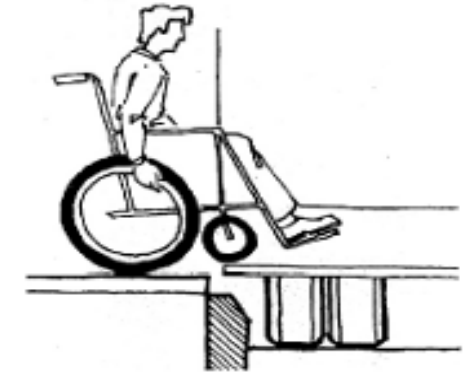
Attēls 107

Attēls 108

Attēls 109

Attēls 110

- Pieturvietas pilsētā ir vienā līmenī ar sabiedriskā transportlīdzekļu grīdas līmeni (līmeņa starpība nav lielāka par 1,5 cm), kas atvieglo iekļūšanu transportlīdzeklī cilvēkiem ar kustību traucējumiem, vecākiem ar bērnu ratiņiem, vecuma pensionāriem. (skatīt 107., 108., 109., 110.attēlu)

Attēls 111

- Ja tas nav iespējams, tad paredz, ka:
  - ✓ transportlīdzekļi nolaižas līdz pieturvietas seguma līmenim;
  - ✓ transportlīdzekļi ir aprīkoti ar speciālu platformu, kuru paceļ un nolaiž transportlīdzekļa vadītājs, pēc pogas nospiešanas. (skatīt 111.attēlu)

SABIEDRISKIE TRANSPORTLĪDZEKĻI - AUTOBUSS, TRAMVAJS, TROLEJBUSS UN VILCIENS

Attēls 112

Attēls 113

Attēls 114

- Pilsētvidē tiek projektētas vienota parauga pieturvietas, kuras kontrastē apkārtējā vidē, kur stikla sienas, konstrukcijas marķē dzeltenā kontrastējošā (atstarojošā) krāsā. Ietvēs iestrādātā vadlīnija aizved līdz pieturvietai un pieved pie sabiedriskā transporta pirmajām durvīm. **(skatīt nodaļā - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas), (skatīt 111., 112., 113. un 114. attēlu)**
- Pieturvietās ir izvietoti: biļešu automāti, atkritumu tvertnes, atpūtas soli, ceļa zīmes un informatīvie stendi, kas savstarpēji kontrastē. **(skatīt 115.attēlu)**

Attēls 115

Attēls 116

- Pieturvietās ir vismaz viens solis, kas ir 0,45 m augsts, ar roku balstiem un muguras atzveltni. Šāda augstuma soli ir piemēroti cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. **(skatīt 45. un 116.attēlu)**
- Pieturvietu stiklotās sienas un konstrukcijas ir marķētas ar dzeltenu atstarojošu krāsu vai lenti, augšējā mala 1,60 m, 1,40 m augstumā no zemes līmeņa. Marķējuma joslām jābūt 0,10 m platām. **(skatīt 138.attēlu)**

INFORMATĪVIE TABLO UN KARTES

Attēls 117

Attēls 118

Attēls 119

- Pieturvietās izvietotā informācija par sabiedrisko transportlīdzekļu kustības maršrutiem un atiešanas laikiem, ir nodrošināta redzīgo rakstā un Braila rakstā, 0,90 – 1,80 m augstumā no zemes līmeņa, kas nodrošinās informācijas pieejamību cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (skatīt 117., 118. un 119.attēlu)

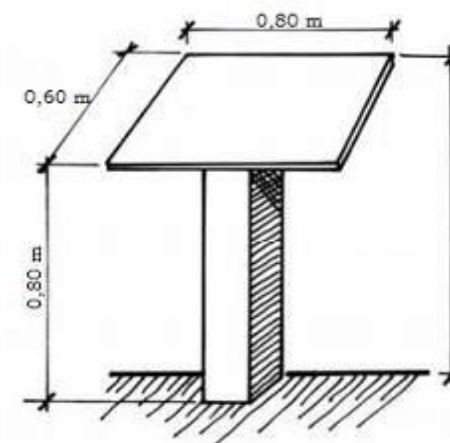
- Informācijai par stacijas un autoostas plānojumu cilvēkiem ar redzes traucējumiem ir pieejama taktikā (sataustāms) izpildījumā un Braila rakstā. Uzstādītā taktīlā karte, tiek novietota atbilstoši ēkas vai teritorijas plānojumam, ieejas tuvumā 0,80 m augstumā no grīdas līmeņa, ar slīpumu 70°. Taktīlās kartes laukums nav lielāks par 0,80 x 0,60 m (**Skatīt nodaļu - Informācijas pieejamība; Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi**)

(skatīt attēlu 120)

Attēls 121

- Līdz taktīlai kartei, un citiem informācijas avotiem ved kontrastējoša vadlīniju sistēma, cilvēkiem ar redzes traucējumiem. (**skatīt nodaļā - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas**) (skatīt 121.attēlu)
- Stacijās, autoostās un sabiedrisko transportlīdzekļu pieturvietās ir izvietoti elektroniskie tablo ar skaļruņiem 0,90 – 1,80 m augstumā no ietves līmeņa, kur tiek sniegta informācija par transporta pienākšanas un atiešanas laikiem vai par to izmaiņām, kas ir nepieciešama cilvēkiem ar dzirdes un redzes traucējumiem.

Attēls 120

KASES UN BIĻEŠU IEGĀDES VIETAS

Attēls 122

- Iekšstelpās un ārējā vidē kases un biļešu iegādes vietas ir pieejamas cilvēkiem ar kustību, redzes, dzirdes un garīga rakstura traucējumiem. (skatīt 122.attēlu)
- Biļešu automātu vadības panelis nedrīkst būt augstāks par 1,20 m vai mazāks 0,90 m no grīdas līmeņa. (skatīt 123.attēlu)
- Lai biļešu automātu punktus vieglāk varētu izmantot cilvēki ar redzes traucējumiem, tiem jābūt aprīkoti ar palielinātām pogām, uz kurām ir taktils cipars un blakus cipars Braila rakstā, kā arī runājoša programma JAWS un palielinošā programma ZOOM TEXT. Biļešu automātu punktus veido kontrastējoša krāsā pret apkārtējo vidi. (skatīt 124.attēlu)
- Līdz kases un biļešu iegādes vietām ved kontrastējoša vadlīniju sistēma, cilvēkiem ar redzes traucējumiem. ([skatīt nodaļā - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas](#)) (skatīt 122.attēlu)

Attēls 123

Attēls 124

IEKŠĒJĀ VIDE

UZDEVUMS

Iekšējās vides un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai telpu dizainam, labiekārtojumam, aprīkojumam jāatbilst Universālam Dizaina principiem.

TELPU LABIEKĀRTOJUMS UN APRĪKOJUMS

GAISMAS AVOTI

Attēls 125

- Labiekārtojot telpas apgaismojuma ierīkošanai izmanto LED vai ekonomiskās lampas. Izvairīties no dienas gaismas (fluorescentā lampa) apgaismojuma izmantošanas, īpaši, telpās, kur cilvēks uzturas vairākas stundas (piemēram: konferenču zāles, darba kabinetu, klases u.c.), jo cilvēkiem ar redzes traucējumiem ir paaugstināta acs jutība un atrodoties šādā apgaismojumā ilgstoši, acis ātri nogurst.
- Informatīvās norādes, telefoni, eskalatori, durvis un citi priekšmeti tiek vienmērīgi izgaismoti, lai samazinātu pakļūšanas draudus cilvēkiem ar redzes traucējumiem. *(skatīt 125.attēlu)*
- Izvairīties no ēnu un siluetu veidošanās, ierīkojot mākslīgo apgaismojumu.
- Nodrošināt pietiekamu apgaismojuma līmeni kāpņu laukumos, gaitenēs un citās vietās, kur apgaismojums bieži vien ir nepietiekams.
- Nedrīkst būt tiešu, apzīlinošu gaismas avotu, kā arī nedrīkst veidoties gaismas atspīdums uz dažādām virsmām: grīdas flīzes, galda virsmas, stikla virsmas u.c.
- Logi, durvis, stikla sienas tiek aizklātas ar žalūzijām, aizkariem u.c., lai izvairītos no tiešas saules gaismas (īpaši dienvidu pusē).
- Telpas, līmeņa maiņas, izvīzītie priekšmeti u.c. tiek vienmērīgi izgaismoti.
- Tualetes, kuras ir pielāgotas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, neizmanto zilo apgaismojumu.
- Plašos gaitenēs, uzgaidāmās telpās, vestibilos un citās publiskās vietās apgaismojumu var izvietot tā, lai tas kalpo kā vadlīnija cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (piemēram: lampas izvietojums taisnā līnijā, vienā malā vai vidū).
- Lifti, pacelāji, eskalatori un to priekštelpas ir pietiekami un vienmērīgi izgaismotas, bez krasām gaismas pārmaiņām.

SIENAS UN GAITEŅI

- Izvietot kontrastējošas krāsas orientierus (margas) visas sienas garumā. Margu augstums ir 0,90 m no grīdas līmeņa. *(skatīt 127.attēlu)*
- Visas stikla sienas un durvju virsmas, marķē (ieteicams spilgti dzeltenā, oranžā, salātu zaļā) krāsā.
- Kolonnas, sienu stūri, izvirzījumi, arkas, arku stūri ir marķēti. Stūrus marķē vertikāli, kontrastējošā krāsā, visā garumā vai vismaz 2,20 m augstumā, stūra marķējuma platums katrā pusē ir 5 cm, atbilstoši telpas dizainam. Sienas izvirzījumus un kolonnas var marķēt arī horizontāli trīs līmeņos, vai nokrāsot citā kontrastējošā krāsā.
- Lai atvieglotu orientāciju telpā, sienām, grīdām un durvīm savstarpēji jākontrastē.
- Galvenajos pārvietošanās ceļos pie sienām nedrīkst būt piestiprināti priekšmeti (piemēram: plaukti, skapji uc), līdz 2,20 m augstumam, lai cilvēki ar redzes traucējumiem negūtu traumas, kā arī izvairīties no zemu (zem ceļgalu līmeņa) priekšmetu novietošanas koplietošanas telpās.
- Gaitēņi jāprojektē tā, lai ugunsdzēsamie aparāti, elektrosadales kastes, puķu podi un citi priekšmeti tiktu izvietoti sienas padziļinājumā.
- Līmeņu maiņas iezīmēt ar 0,10 m platu kontrastējošu marķējuma līniju vai atšķirīgu grīdas segumu, jāizvairās no straujiem kāpumiem, kritumiem un sliekšņiem.
- Sēdvietu malas un stūri ir noapaļoti un kontrastējošā krāsā.
- Sēdvietām, mēbelēm pastāvīgi jāatrodas savās vietās, tās nedrīkst aizšķērsot galveno pārvietošanās ceļu.
- Telpās nav spoguļsienas, tās var mulsināt cilvēkus ar redzes traucējumiem.
- Gaitēņus projektē ar brīvo platumu vismaz 1,8 m, bet gadījumos ja tas nav iespējams, tad gaitēņa platums ir ne mazāks par 1,10 m, un pēc katriem 10 m, jāizveido manevrēšanas laukums 1,50 m diametrā, lai riteņkrēslā sēdošie cilvēki varētu izmainīties.
- Publiskās ēkās, kur gaitēņu garums pārsniedz 30 m un vairāk, jāparedz sēdvietas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem un vecuma pensionāriem.
- Projektējot publisku ēku, slimnīcu, sociālo dienestu, rehabilitācijas centru, primārās veselības aprūpes centru u.c. gaitēņos, durvis tiek iebūvētas padziļinājumā, tā, lai atverot vērtni, tās neizvirzītos gājēju pārvietošanās ceļā. *(skatīt 127.attēlu)*

Attēls 127

GRĪDAS VIRSMAS

Attēls 128

- Svarīgi ir gluds, matēts un neslīdošs grīdas klājums, kurā tiek iestrādāta reljefa materiāla un kontrastējošas krāsas vadlīnija, 0,30 m platumā, gaitēnos, uzgaidāmās telpās, vestibilos un citās publiskās vietās vidus daļā, visā to garumā, lai cilvēki ar redzes problēmām varētu pastāvīgi pārvietoties. (*skatīt nodaļu - Cilvēku ar redzes traucējumiem pārvietošanās vadlīniju sistēmas*)
- Grīdas līmeņa maiņas vai pārejas citā telpā, grīdā 0,60 m platumā, iestrādā atšķirīgu reljefa grīdas segumu, kontrastējošā krāsā.
- Ieklātais grīdas segums ir neslīdošs attiecībā pret grīdas pamatni. Grīdas paklāji ir nostiprināti, lai to malas nerada ieloces un slīdēšanu.
- Dažādi grīdas segumi nedrīkst veidot atspīdumu (piemēram: akmens, granīta, marmora spīdīgās flīzes, stiklotas virsmas u.c.) (*skatīt 128.attēlu*)
- Pie ārdurvīm jābūt tādām grīdas segumam, kas nonākot saskarē ar ūdeni, nerada slīdēšanu.

KRĀSAS, KONTRASTI UN TOŅI

- Telpu apdarē nepieciešams ievērot Universālā dizaina principus, un krāsas jāizvēlas pēc kontrasta principa, pieskaņojot telpu dizainam (piemēram: melns/balts, dzeltens/zils vai gaiši zaļš/tumši brūns u.c.)

- Durvīm, durvju ailēm, furnitūrai, sienām, grīdām, grīdas listēm, kolonnām, mēbelēm kā arī pārejam aprīkojumam un priekšmetiem savstarpēji jākontrastē. (*skatīt 129.attēlu*)
- Iekštelpās, kur ir vienveidīgs krāsojums, sienas visā garumā vai pa telpas perimetru marķē acu augstumā 1,30 m un 1,60 m no grīdas līmeņa, atbilstoši telpas dizainam, un tas palīdz cilvēkiem ar redzes un garīga rakstura traucējumiem orientēties telpās.
- Ieteicams telpas un gaitēnus krāsot katru

savā krāsā, lai palīdzētu orientēties telpu izvietojumā un telpās, cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

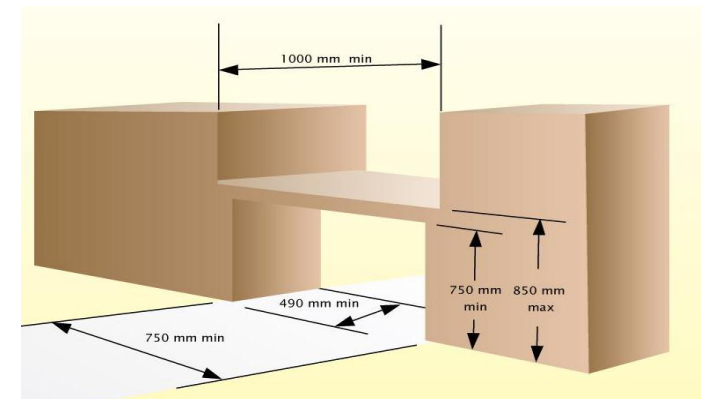
Attēls 129

IEKĀRTAS UN MĒBELES

- Cilvēkiem ar redzes traucējumiem ir nepieciešama sadzīves tehnika ar audio atskaņojumu, (piemēram: svāri, mikroviļņu krāsns, veļas mašīna u.c.).
- Publiskās vietās cilvēkiem ar redzes un garīga rakstura traucējumiem (rehabilitācijas centros, viesnīcās, koplietošanas telpās u.c.) drošības apsvērumu dēļ jāuzstāda elektriskās plītes, ar sataustāmu virsmu, (sildelementi nav vienā līmenī ar virsmu, tie izvirzīti virspusē). Funkciju slēdži ir ar skaņu un katrā pozīcijā fiksējas. (skatīt 130.attēlu)
- Iekštelpās, mēbeles un aprīkojums jāiegādājas atbilstoši Universālā dizaina principiem. Mēbeles un aprīkojums ir ērti lietojams cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem un kontrastē ar apkārtējo telpas vidi.
- Mēbelēm un aprīkojumam jābūt izvietotam ārpus galvenajam pārvietošanās ceļam un nemainīgi jāatrodas savās vietās.
- Publiskās vietās (piemēram: lielveikalos, primārās veselības aprūpes centros, teātros, muzejos u.c.) jāparedz atpūtas soli, cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Atpūtas krēsliem vai soliņiem sēdvietā ir 0,45 m no grīdas līmeņa. Tiem jābūt ar roku balstiem un muguras atzveltni. (skatīt apakšpunktu - **Soli un citas sēdvietas**)
- Galda virsmām jābūt 0,80 m augstumā. Zem galda virsmas jābūt brīvai vietai, lai cilvēks riteņkrēslā varētu novietot zem tā savas kājas (pabraukt apakšā), kas nodrošina ērtu darbošanos uz galda virsmas. (skatīt 131.attēlu)

Attēls 130

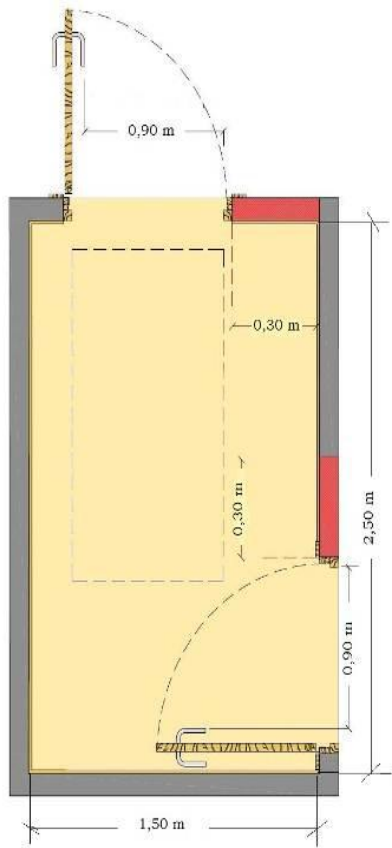
Attēls 131

LOGI

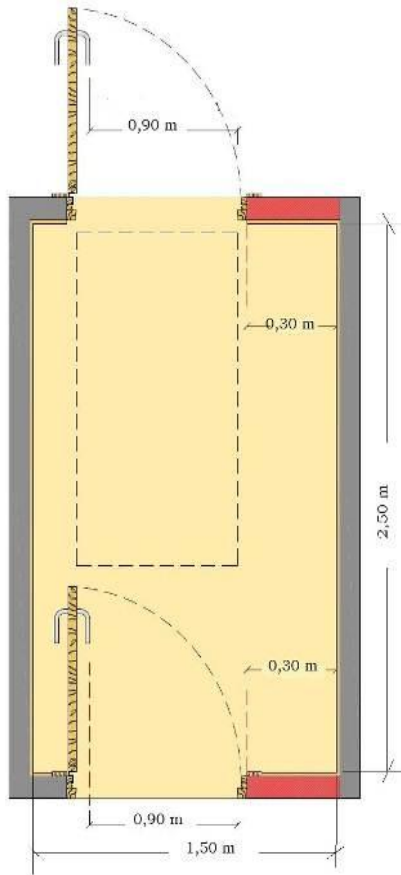
- Logu rokturi kontrastē ar loga rāmi ir vienkārši lietojami un viegli sasniedzami.
- Logiem ir aprīkoti ar žalūzijām vai aizkariem, slēgiem u.c., lai novērstu pārāk spilgtas saules gaismas ieplūšanu telpā.

VĒJTVERI

- Lieveņa vai ieejas vējtvera brīvajam platumam ir jābūt vismaz 1,50 m. *(skatīt 139.attēlu)*
- Minimālajam atvērtu durvju brīvajam platumam ir jābūt 0,90 m.
- Ārējo durvju sliekšņa augstums nedrīkst pārsniegt 1,5 cm un tam jābūt noapaļotam.
- Pirms vējtvera vai vējtverī jānodrošina manevrēšanas laukums 1,50 x 1,50 m. Izmērus nevar samazināt uz durvju vēršanās virziena un amplitūdas rēķina.
- Vējtvera minimālajam dziļumam jābūt 1,50 m.
- Ja durvis ir ar pusotru durvju vērtņi, vai ar divām vērtņēm, tad vienas vērtnes minimālajam brīvajam platumam ir jābūt 0,90 m.
- Jānodrošina viegla durvju atvēršana vismaz 90° leņķī un maksimālais durvju atvēršanas spēks nepārsniedz 1 kg.
- Ja ēkas ieeja aprīkota ar virpuļdurvīm, tad blakus jāizveido papildus ieeja ar durvju vērtņi 0,90m, riteņkrēslā sēdošajiem cilvēkiem.
- Pie ieejas izvietotām komunikāciju iekārtām, zvana un signālā pogām, atbalsta margām ir jābūt izvietotām 0,90 m augstumā.
- Brīvajā kustības laukumā vējtveros nedrīkst būt izvietoti vai piestiprināti kustību traucējoši priekšmeti, mehānismi vai izvirzītas detaļas, kas traucē pārvietošanos.
- Durvju roktura pusē, no durvju ailes līdz pretējai sienai brīvais attālums ir 0,30 m. *(skatīt 133.attēlu)*
- Vējtveru piemēri ir apskatāmi attēlos 132., 133., 134., 135., 136. un 139.

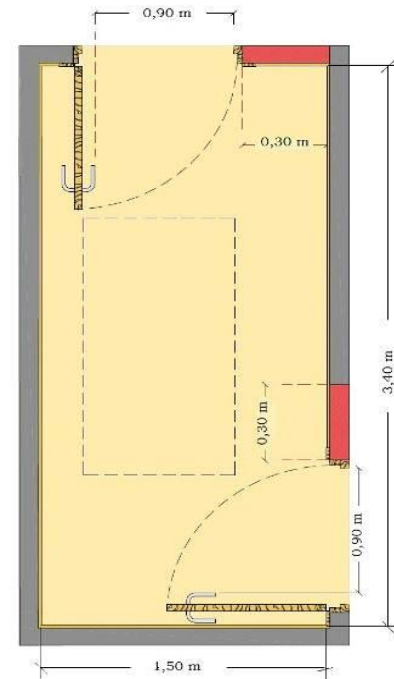
Attēls 132

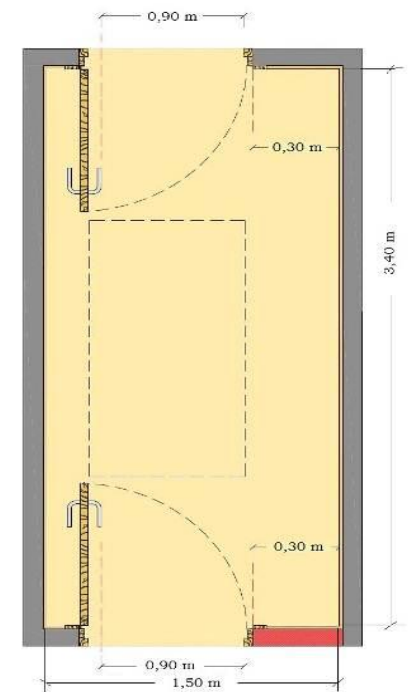
Attēls 133

Attēls 134

Attēls 135

Attēls 136

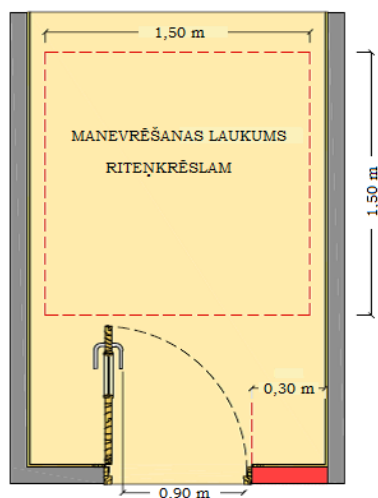
DURVIS UN STIKLOTĀS SIENAS

UZDEVUMS

Cilvēku drošībai durvis un stikla sienas ir jāpadara redzamas.

Attēls 137

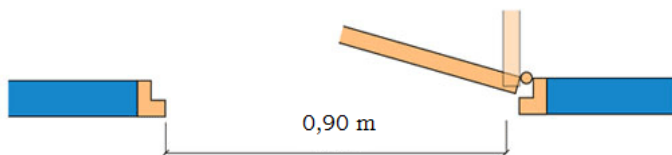

Attēls 139

- Visām stiklotām norobežojošām konstrukcijām, stikla sienām un durvju virsmām, jābūt izgatavotām no rūdīta vai armēta stikla, tās ir marķētas kontrastējošā (ieteicams spilgti dzeltenā, oranžā, salātu zaļā) krāsā. Marķējuma augšējās malas no grīdas līmeņa ir 1,60 m, 1,40 m un 0,35 m. Katrs kontrastējošais marķējums ir 0,10 m platā joslā, visu stikloto norobežojošo konstrukciju, stiklu sienu un durvju virsmu platumā. (skatīt 138.attēlu)
- Durvīm, rokturiem un durvju aplodām jākontrastē ar sienām un grīdu.
- Abās pusēs durvīm ir brīvais manevrēšanas laukums 1,5 m diametrā. (skatīt 139.attēlu)
- Projektējot publisku ēku, slimnīcu, sociālo dienestu, rehabilitācijas centru, primārās veselības aprūpes centru u.c. gaitenšos, durvis tiek iebūvētas padziļinājumā, tā, lai atverot vārti, tās neizvirzītos gājēju pārvietošanās ceļā. (skatīt 127.attēlu)
- Sociālās rehabilitācijas centros, ilgstošās aprūpes rehabilitācijas centros, veco lauku mājās, sociālās dzīvojamās mājās u.c. ir nodrošināti skaņas signāli virs iestāžu ēkas ieejas durvīm. Skaņas intensitāte ir reizi 3 sekundēs.
- Iekštelpās sliekšņi nav pieļaujami, lai nodrošinātu brīvu pārvietošanos cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Izsaukuma un zvana pogas kontrastē ar sienu, izvietotas 0,90 m no grīdas līmeņa.
- Durvīm, kas atveras automātiski (ar atvēršanas pogu), jāpaliek atvērtām vismaz 15 sekundes, lai cilvēks ritenkrēslā bez grūtībām var iekļūt ēkā vai kabinetā.

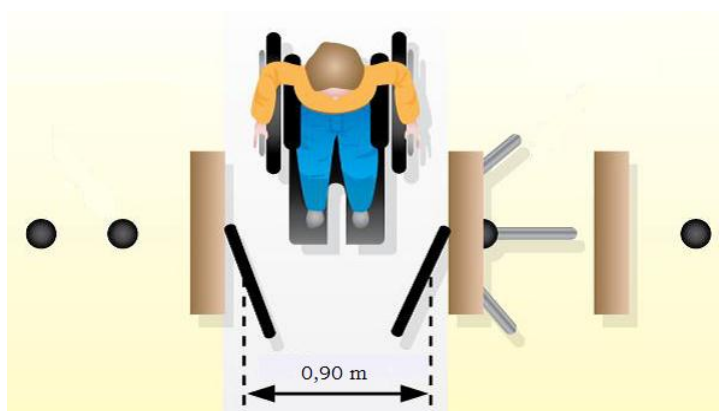
Attēls 138

Attēls 140

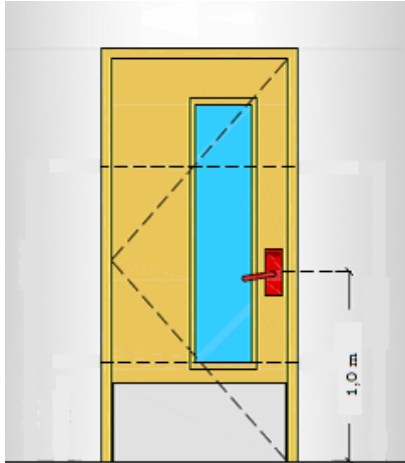
Attēls 141

Attēls 142

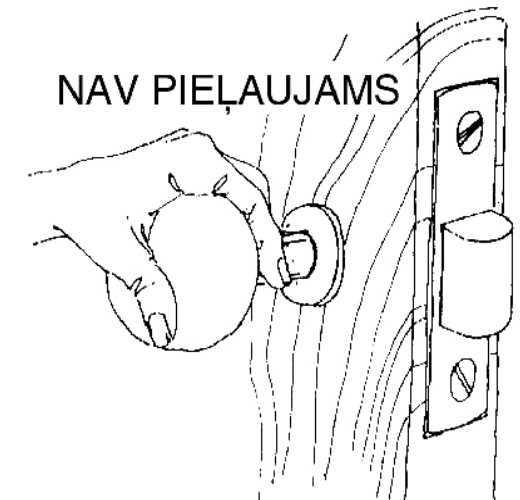
- Durvis, kuras tiek aprīkotas ar mehānismu automātiskai atvēršanai, atvēršanas pogas ir 0,9 m no grīdas līmeņa un kontrastē ar sienu. Atvēršanas poga atrodas drošā vietā nost no durvju atvēršanās darbības zonas, cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem drošībai.
- Ieteicams izvairīties no rotējošo durvju lietošanas.
- Durvis no iekšpuses ir jāaprīko ar palīgrokturi 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa. Tas ir nepieciešams, lai atvieglotu durvju aizvēršanu cilvēkiem, kas pārvietojas riteņkrēslā, īpaši cilvēkiem, kam ir vājas rokas. Bieži gadās, ka ieejot telpā cilvēkam riteņkrēslā ir grūti aizsniegt durvju rokturi. Īpaši svarīgi tādu rokturi pielikt sanitārajās telpās no iekšpuses.
- Ārējo durvju sliekšņa augstums nedrīkst pārsniegt 1,5 cm, tam jābūt noapaļotam, lai cilvēks, kas pārvietojas ar riteņkrēsla palīdzību un cilvēki ar fiziskiem traucējumiem varētu bez sarežģījumiem to pārvarēt.
- Ugunsdrošās durvis ir aprīkotas ar panikas rokturstangu un ar mehānismu automātiskai durvju atvēršanai izmantojot atvēršanas pogu. Visām šāda tipa durvīm ir jābūt ar vērtnes platumu 0,90 m un bez sliekšņiem. (skatīt 140.attēlu)
- Jānodrošina viegla durvju atvēršana vismaz 90° leņķī un maksimālais durvju atvēršanas spēks (atvēršanas slodze) nepārsniedz 1 kg.
- Ja tiek uzstādītas divviru durvis, tad durvju vērtnes puse kuru izmanto ikdienā ir 0,90 m plata.
- Stikla sienās, kurās ir stikla durvis bez redzama durvju rāmja, stikla durvis un durvju rāmi marķē, krāso vai aplīmē kontrastējošā krāsā atbilstoši telpas dizainam.
- Stacijās, autoostās, lidostās, lielveikalos, sabiedriskajās tualetēs u.c., kur tiek uzstādītas telpu un teritoriju norobežojošās, automātiski vai mehāniski atveramās barjeras (vārtiņi), to platums jānodrošina vismaz 0,9 m brīvai iekļūšanai un izkļūšanai cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. (skatīt 141. un 142.attēlu)

DURVJU FURNITŪRA, SLĒDZENES UN AIZVĒRĒJI

Attēls 143

- Durvju furnitūrai ir jābūt viegli lietojamai cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. (skatīt 143.attēlu)
- Durvju rokturi ir 1,0 m augstumā no grīdas līmeņa, tie kontrastē ar durvīm, ir neslideni, ērti satverami un izmantojami cilvēkiem ar fiziskiem traucējumiem, tie nedrīkst būt apaļas konstrukcijas (bumbveidīgs). (skatīt 144.attēlu)
- Lai aizvērtu durvis no iekšpuses (piemēram: tualetes, dušas, istabas durvis u.c.), slēdzenes vietā tiek izmantots esošais rokturis - paceļot rokturi uz augšu, tiek vieta aizslēgšanas funkcija. Vai zem durvju roktura tiek uzstādīts viegli aizbīdāms mehānisms.
- Durvis no iekšpuses ir jāaprīko ar paligrokturi 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa. Tas ir nepieciešams, lai atvieglotu durvju aizvēršanu cilvēkiem, kas pārvietojas riteņkrēslā, īpaši cilvēkiem, kam ir vājas rokas.

Attēls 144

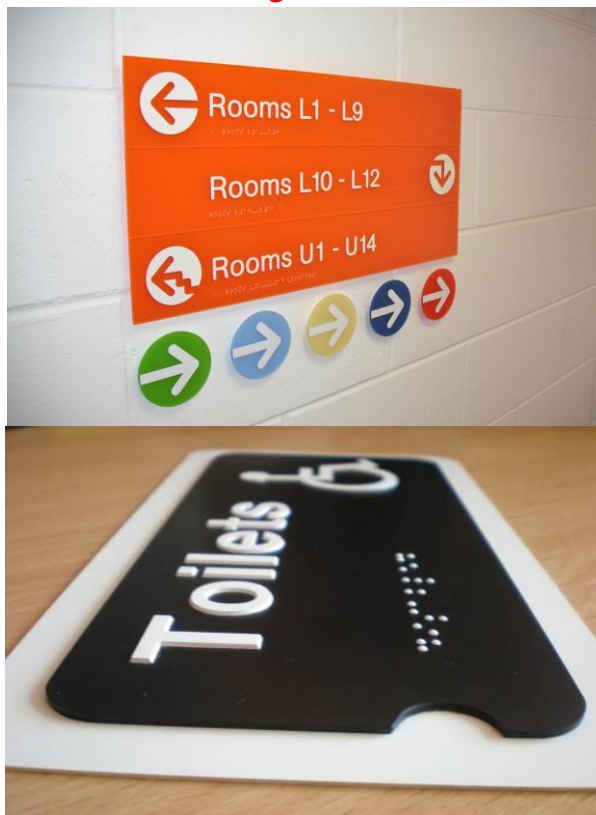
INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA

UZDEVUMS

Kvalitatīva un savlaicīga informācijas pieejamība ir ļoti svarīga visiem cilvēkiem, īpaši pārdomāti, tā jā sagatavo cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

INFORMATĪVĀS PLĀKSNES UN NORĀDES

Iekšējā vide

Attēls 146

- Uz informatīvām plāksnēm informācija ir redzīga un Braila rakstā, un piktogramma.
- Informatīvās uzrakstu plāksnes jānovieto 1,30 – 1,60 m augstumā no grīdas līmeņa, blakus durvīm, roktura pusē. (skatīt 145.attēlu)
- Burti, cipari kontrastē ar pamatni.
- Burtu lielums ne mazāks par 2,0 cm, bet cipari ne mazāki par 4,0 cm
- Burtiem un cipariem jābūt treknrakstā, ne mazāk par 3mm, tie jāveido simetriski burtu liekumam.
- Burti un cipari ir veidoti reljefā (sataustāms, izvirzīts uz āru) ne mazāk par 1 mm.
- Uz informatīvās plāksnes atrodas piktogramma, cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, piktogramma kontrastē ar pamatni, izteikta reljefā un tās lielums ir ne mazāks par 5 cm. Pie lielākas informatīvās uzrakstu plāksnes palielinās arī piktogramma.
- Uz informatīvās plāksnes zem uzraksta redzīgo raksta, atrodas tas pats teksts Braila rakstā, kas cilvēkam ar redzes traucējumiem ērti sataustāms ar „pusmēnestiņa” apzīmējumu, kas atrodas informatīvās plāksnes sānos. (skatīt 146.attēlu)

Attēls 145

- Ja uz informatīvās plāksnes ir informācija divās valodās, tad arī Braila raksts ir divās valodās.
- Informatīvās plāksnes nedrīkst veidot gaismas atspīdumu (piemēram: stikla informatīvās plāksnes).
- *Burti **nedrīkst** būt slīprakstā.* Vēlams font „**ARIAL**”
- Burtus jāveido vai nu gaišus uz tumša fona vai tumšus burtus uz gaiša fona.
- Informatīvām uzrakstu plāksnēm jānodrošina pietiekams apgaismojums - vienmērīgs, neatkarīgi no diennakts laika.
- **Informatīvās norādes**, kuras atrodas pie sienām, ir izvietotas ne augstāk par 2 m no grīdas līmeņa, burtu lielums ir ne mazāks par 5 cm. Cipari ne mazāki par 7 cm. **Informatīvās norādes** kuras ir augstāk par 2 m, tad burtu lielums ir 10 cm un ciparu lielums ir 12 cm.

Ārējā vide

- **Informatīvās norādes**, kuras atrodas ne augstāk par 2 m no ielas līmeņa, burtu lielums ir ne mazāks par 5 cm. Cipari ir ne mazāki par 7 cm.
- **Informatīvās norādes** kuras ir no 2 – 3 m augstu, to burtu lielums ir 10 cm un ciparu lielums ir 12cm, ja informatīvās norādes ir augstāk par 3 m, tad burtu lielums ir 15 cm un ciparu lielums ir 20 cm.
- Iekšējā un ārējā vidē jānodrošina informatīvās norādes cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem mērķa sasniegšanai, kurās izmanto taktilas un vizuālas bultas, audio informāciju, taktilās kartes, piktogrammas u.c.
- Informācijas pieejamība cilvēkiem ar redzes traucējumiem tiek nodrošināta ar:
  - ✓ Tekstu palielinošām iekārtām;
  - ✓ Lupām, ekrānlupām, telelupām;
  - ✓ MP3;
  - ✓ Diktofoņiem u.c.

INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA CILVĒKIEM AR DZIRDES TRAUČĒJUMIEM

- Visa audio informācija, kura tiek sniegta no dažādiem skaņas avotiem, sinhroni ir nodrošināta vizuālajā informācijā cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem (piemēram: informatīvajie tablo, surdotulks, teleteksts vai bezvadu sistēma (FM) u.c.).
- Publiskos pasākumos cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem var palīdzēt individuāls palīglīdzeklis – bezvadu sistēma (FM). Publisko pasākumu vadītājs ir nodrošināts ar raidītāju, cilvēki ar dzirdes traucējumiem tiek nodrošināti ar uztvērējiem, kas ir savienoti ar digitāliem dzirdes aparātiem. Tādējādi skaņa nonāk dzirdes aparātā.
- Visos pasākumos ir nodrošināta surdotulka pakalpojumi.
- Cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem nepieciešams nodrošināt indukcijas spoles (cilpas), apkārtējo trokšņu slāpēšanai, kvalitatīvas informācijas saņemšanai, kuri izmanto dzirdes aparātus no iespējamā raidītāja, piemēram: TV, radio u.c.
- Cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, akustiskai videi sabiedriskās ēkās un telpās būtu jābūt tādai, kurā iespējams atdalīt skaņas no vispārējā fona trokšņiem.

INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA CILVĒKIEM AR GARĪGA RAKSTURA TRAUČĒJUMIEM

- Cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem nepieciešams sagatavot informāciju VIEGLĀ VALODĀ, piemēram: sociālajos dienestos, sociālās rehabilitācijas iestādēs, primārās veselības aprūpes centros, Nodarbinātības valsts aģentūrās, pašvaldībās u.c. publiskās vietās, informāciju un informatīvos materiālus jānodrošina pieejamus vieglā valodā, kā arī izmantojot piktogrammu (simbolu sistēmu).

EVAKUĀCIJAS CEĻI UN TRAUKSMES IZZIŅOŠANA

UZDEVUMS

Visās publiskās ēkās, slēgtās telpās un citās ierobežotās vietās jānodrošina cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem vienādas iespējas evakuācijai, izmantojot dažādas informēšanas sistēmas.

EVAKUĀCIJAS CEĻI

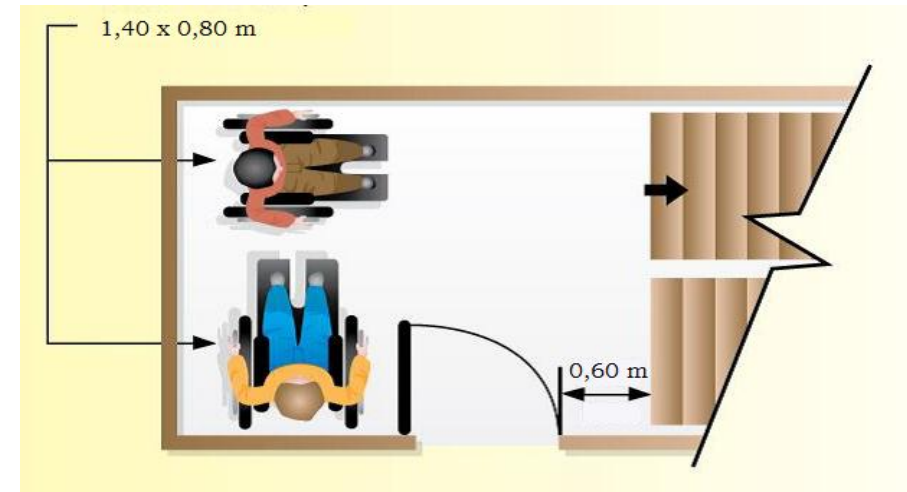
- Cilvēkiem ar redzes vai dzirdes traucējumiem ēkās jāparedz iespēju saņemt nepieciešamo skaņas vai vizuālo informāciju arī ārkārtas gadījumos.
- Evakuācijas ceļi, durvis, kā arī grīdas un citas apdares virsmas ir kontrastējošas.
- Evakuācijas izejas ir viegli un bez piepūles atveramas no iekšpuses, kuras mehānisms darbojas arī ārkārtas situācijās, tai skaitā cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Attēls 149

Attēls 150

- Evakuācijas izejas un ceļi līdz uguns aizsargātai kāpņu telpai ir aprīkoti ar izgaismotiem evakuācijas izejas norādītājiem, kas atvieglos atrast ceļu līdz izejai.
- Evakuāciju apgrūtina tumsa vai dūmi, evakuācijas durvis ir aprīkotas ar viegli atrodamu, grūžamu vai nospiežamu, horizontālu rokturstangu (panikas rokturstienis) visā durvju platumā. Durvīm nekavējoties jāatveras, tiklīdz panikas rokturstienis tiek nospiests jebkurā tās punktā. (skatīt 150.attēlu)
- Evakuācijas izejas durvju vēršanās virzienam jāatbilst ugunsdrošības prasībām, durvis veras evakuācijas virzienā
- Evakuācijas izejas durvīm jābūt pieejamām un atveramām ar vienu rokas kustību, vienas sekundes laikā neatkarīgi no tā, vai to slēdzene ir aizslēgta vai tikai nofiksēta ar mēlīti. (skatīt 149.attēlu)
- Lai izvairītos no cilvēku iespējamās savainošanās, furnitūra ir ar noapaļotas formas rokturiem, kuru brīvais gals ir pavērsts pret durvju vērtni.

Attēls 151

- Jābūt izstrādātiem evakuācijas plāniem, ko var nolasīt arī cilvēki ar redzes traucējumiem. ([skatīt nodaļu - Informatīvās norādes, kartes un apzīmējumi](#))
- Dūmaizsargātās kāpņu telpas jāparedz katrā stāvā, kurās ir paredzēts laukums (2,20 x 2,60 m), lai tajā varētu cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem sagaidīt glābšanas dienesta darbiniekus. ([skatīt 151.attēlu](#))

UGUNSGRĒKA TRAUKSMES SIGNĀLI

- Ugunsgrēka trauksmes paziņojumi ir dzirdami un redzami katram cilvēkam tā atrašanās vietā.
- Ugunsgrēka izziņošanas tekstu translē latviešu, angļu un krievu valodā.
- Izmantojot dažādus informēšanas veidus (informatīvie tablo, surdotulks, bezvadu sistēma (FM), signāli, audio informācija u.c.), tiek izziņots par ārkārtas situāciju.
- Cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem izmantojot audio un vizuālo informāciju, piemēram: „Ēkā ir izcēlies ugunsgrēks! Lūgums saglabāt mieru un doties uz avārijas izejām. Sekojiet administrācijas norādījumiem!”.
- Publiskās vietās (teātros, viesnīcās, koncertzāles, lielveikalos u.c.) jānodrošina, ka tiek ierīkota sarkana mirgojoša gaisma, lai informētu cilvēkus ar dzirdes traucējumiem par ārkārtas situācijas iestāšanos.
- Ja telpās ir dūmi un elektroenerģijas padeve pārtraukta, tad evakuācijas ceļi ir aprīkoti ar gaismas un skaņas vadlīnijām (darbojas neatkarīgi no situācijas), kas cilvēku aizved līdz evakuācijas izejai. Šādas gaismas un skaņas vadlīnijas atrodas gaiteņu brīvajā pusē, 0,50 m no grīdas līmeņa vai iestrādāts grīdā (5 cm platumā visa evakuācijas ceļa garumā).
- Trauksmes skaņas signāli ir nodrošināti ar tādu skaņu, kura ir ar pietiekamu jaudu, un pārsniedz fona troksni.
- Skaņas signāliem, piemēram: ugunsgrēka trauksmes signāliem vai liftu zvanu signāliem jābūt pietiekami skaļiem, lai tos varētu sadzirdēt un sajust (vibrāciju) cilvēki ar dzirdes traucējumiem.
- Sabiedriskās vietās skaļruņi jāuzstāda virs galvas līmeņa un tiem jābūt ar efektīvu skaņas segumu. Tiem būtu jāatrodas tādās vietās kā koridoros, konferenču zālēs, atpūtas, izklaides, kā arī dažādās koplietošanas telpās.

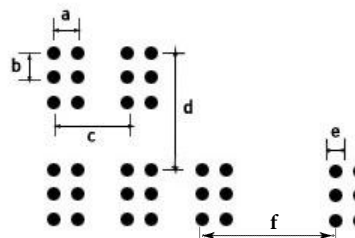

BRAILA RAKSTS

UZDEVUMS

Braila raksts nepieciešams cilvēkiem kuriem ir pilnīgs vai daļējs redzes zudums, informācijas pieejamības nodrošināšanai.

BRAILA RAKSTA IZMĒRI

Valsts	a	b	c	d	e	f	augstums
Latvija	2,5	2,5	6	10,0	1,5	12	0,45

RAKSTĪŠANA

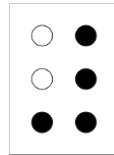
- Lai attēlotu Braila rakstu, lieto 6 punktus (3 rindās, pa 2 punktiem katrā).
- Viena no Braila raksta īpašībām ir tā, ka teksts tiek rakstīts no labās puses uz kreiso bet pēc tam lappusi apgriež un lasa to no kreisās puses uz labo. Rakstīšanas laikā caurduras punkti, un, tā kā lasīt var tikai pa izliektiem punktiem, „rakstīt” vajag no otras lapas puses.

1. punkts atrodas augšējā kreisajā stabiņā;
2. zem pirmā;
3. punkts atrodas apakšējā kreisajā stabiņā;
4. punkts atrodas labajā augšējā stabiņā;
5. punkts zem 4;
6. punkts atrodas apakšējā labā stabiņā.

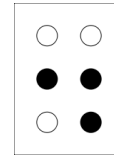

(punkti 1-2-3-4-5-6)

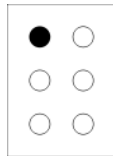
BRAILA RAKSTA CIPARI

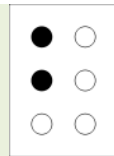

„Ciparu zīme”
(punkti 3-4-5-6)

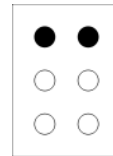
.
„Punkts”
(punkti 2-5-6)

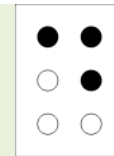
1
(punkts 1)

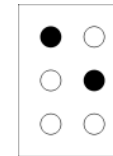
2
(punkti 1-2)

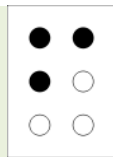
3
(punkti 1-4)

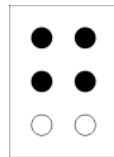
4
(punkti 1-4-5)

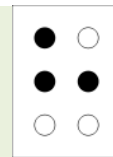
5
(punkti 1-5)

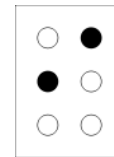
6
(punkti 1-2-4)

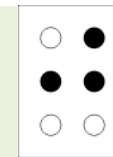
7
(punkti 1-2-4-5)

8
(punkti 1-2-5)

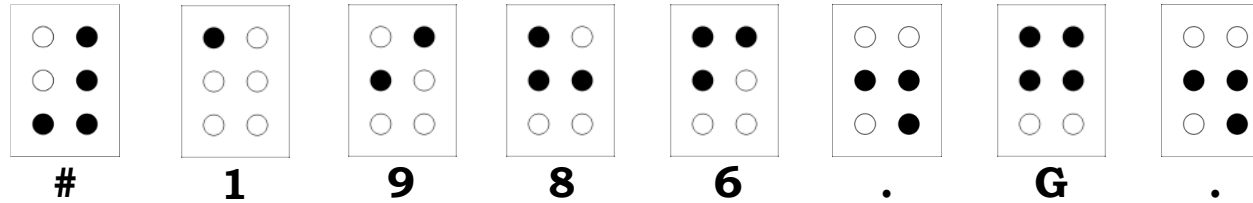

9
(punkti 2-4)

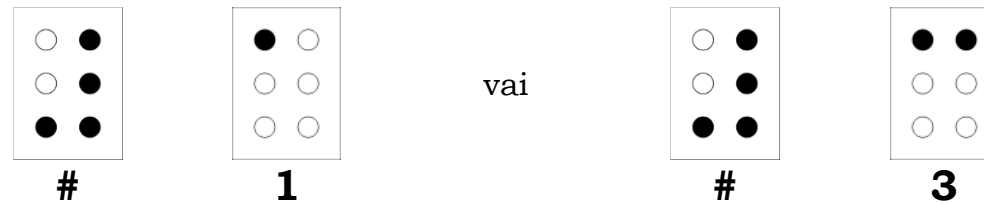

0
(punkti 2-4-5)

- Piemērs gada skaitlim - **1986.g.** – lai atšķirtu, ka tagad ir jālasa gada skaitlis, nevis burts, tad gada skaitlim liek priekšā „ciparu zīmi - #”.

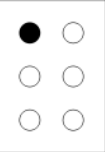
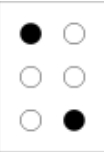
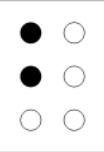
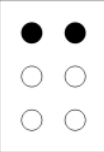
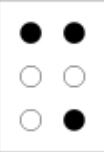
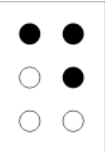
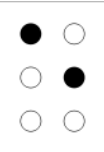
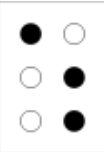
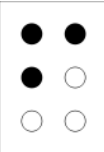
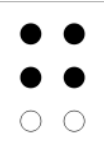
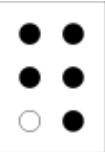
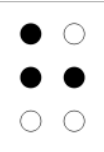
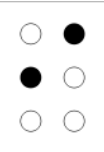
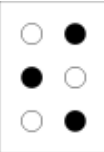
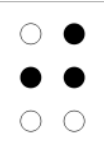
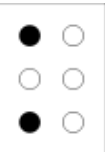
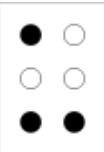
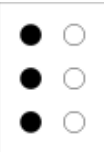
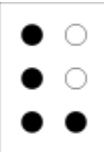
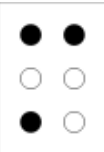

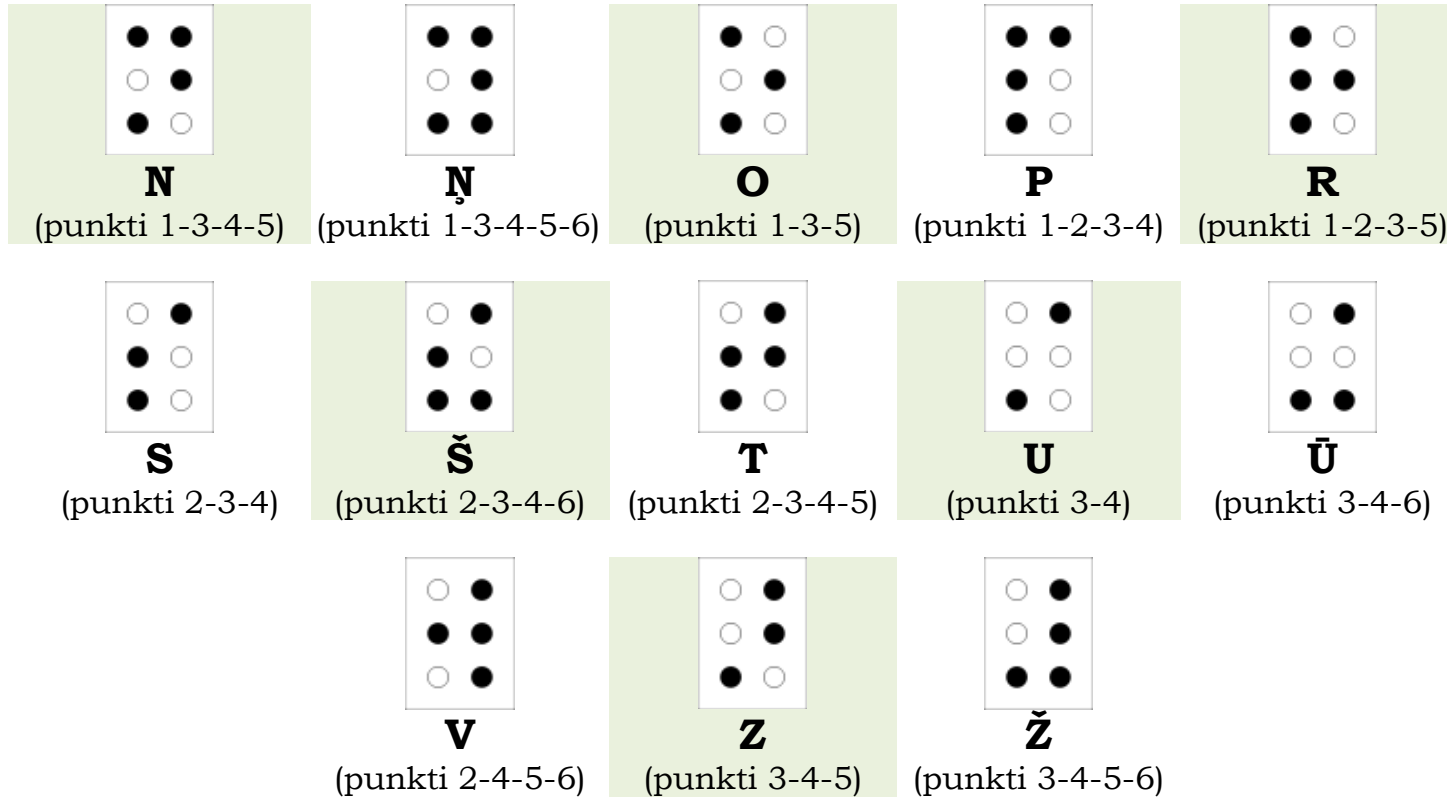
- Uz margu lenteriem ir taktilās (sataustāmas) cipara zīmes un cipari Braila rakstā, kas norāda par ēkas stāvu, piemēram: raksta „ciparu zīmi #” un ciparu 1 vai 3 utt.:

BRAILA RAKSTA LATVIEŠU VALODAS ALFABĒTS

 <p>A, 1 (punkts 1)</p>	 <p>Ā (punkti 1-6)</p>	 <p>B, 2 (punkti 1-2)</p>	 <p>C, 3 (punkti 1-4)</p>	 <p>Č (punkti 1-4-6)</p>
 <p>D, 4 (punkti 1-4-5)</p>	 <p>E, 5 (punkti 1-5)</p>	 <p>Ē (punkti 1-5-6)</p>	 <p>F, 6 (punkti 1-2-4)</p>	 <p>G, 7 (punkti 1-2-4-5)</p>
 <p>Ģ (punkti 1-2-4-5-6)</p>	 <p>H, 8 (punkti 1-2-5)</p>	 <p>I, 9 (punkti 2-4)</p>	 <p>Ī (punkti 2-4-6)</p>	 <p>J, 0 (punkti 2-4-5)</p>
 <p>K (punkti 1-3)</p>	 <p>Ķ (punkti 1-3-6)</p>	 <p>L (punkti 1-2-3)</p>	 <p>Ļ (punkti 1-2-3-6)</p>	 <p>M (punkti 1-3-4)</p>

LABIERĪCĪBAS

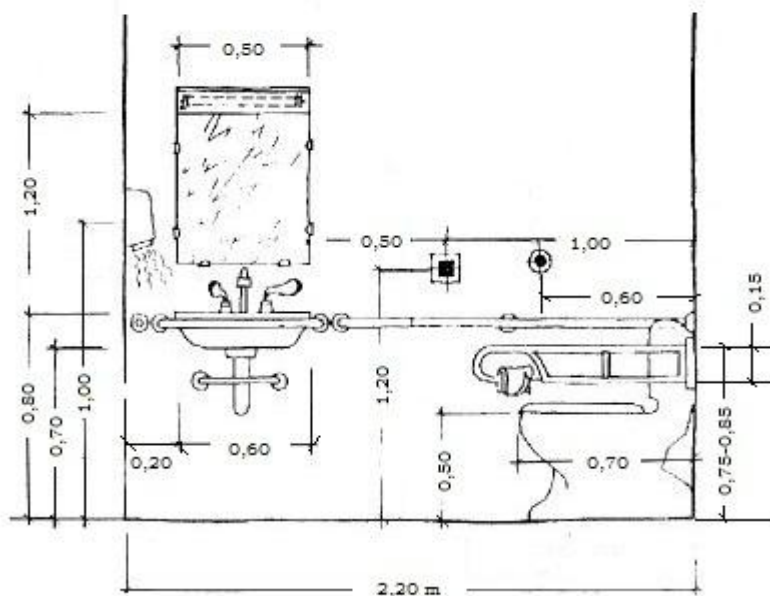
UZDEVUMS

Labierīcības jāplāno tā, lai tās būtu pieejamas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem atbilstoši Universālā Dizaina principiem.

TUALETES

TUALETES TELPAS

- Tualetes telpas projektē tā, lai tās būtu pieejamas cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti, tai skaitā cilvēkiem ar redzes un fiziskiem traucējumiem. Tualetes telpas plānojumam ir jābūt vienkāršam, bez asiem izvirzījumiem un ar iespēju izmantot roku atbalsta margas.

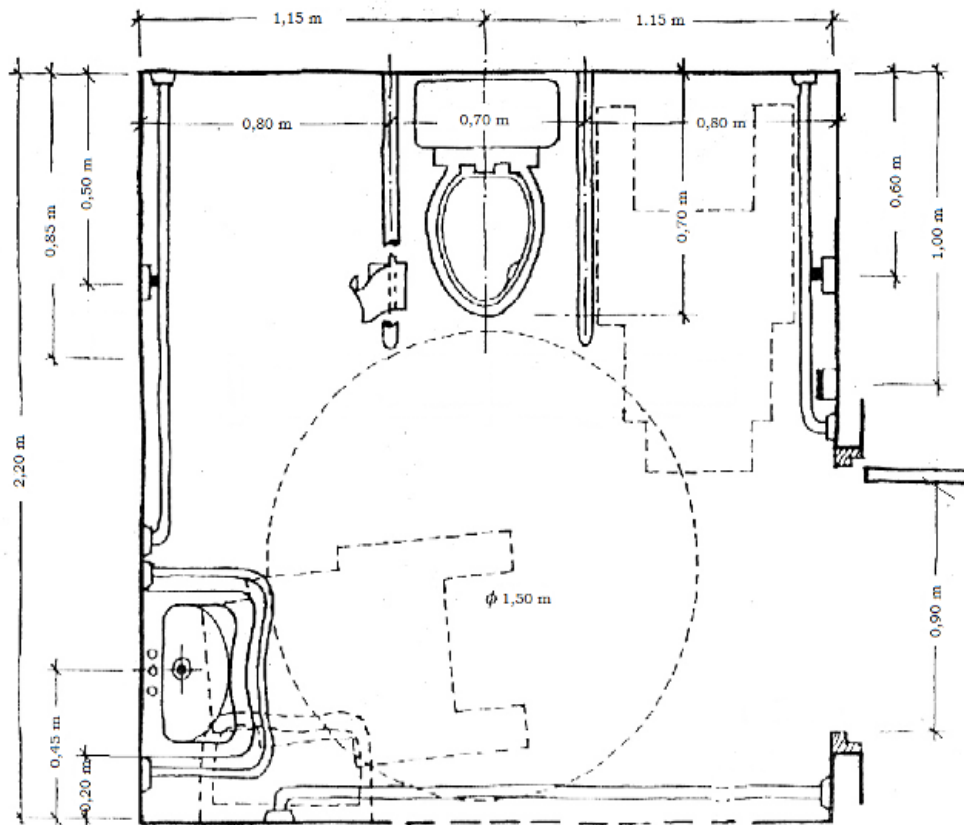

Attēls 152

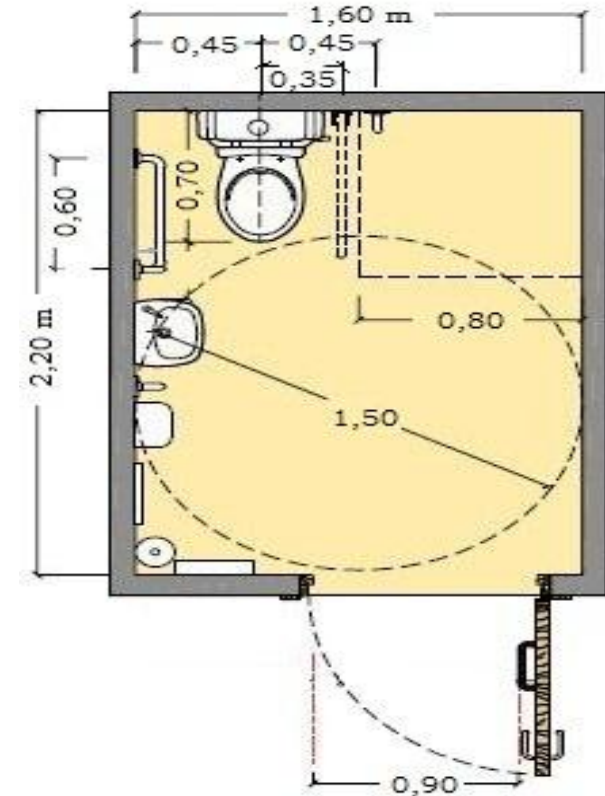
- Klozetpoda abās pusēs pie grīdas vai pie sienas ir nostiprināti, viegli paceļami, roku balsti. Roku balsti, klozetpoda vāks, izlietne, papīra turētājs, grūžu tvertne, ziepju trauciņš u.c. kontrastē ar sienām un grīdu, to atrašanās vieta ir nemainīga. (skatīt 152.attēlu)
- Publiskajās ēkās katrā stāvā ir jāparedz vismaz viena tualete, kas piemērota cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Katrā tualetes telpā ir jāparedz palīdzības poga (1,20 m no grīdas līmeņa), gadījumā, ja cilvēkam ir neparedzama situācija vai palicis slikti ar veselību.
- Tualetes ir aprīkotas ar drēbju pakaramo 1,20 m augstumā no grīdas līmeņa un papildus plauktu, kurš ir 0,15 m dziļš, 0,30 m plats un kura virsmas augstums ir 1,20 m.

- Tualetes telpas grīdas segums ir gluds un neslidens.
- Minimālie tualetes izmēri 1,60 x 2,20 m, lai pie klozetpoda varētu piebraukt riteņkrēslā sēdošais cilvēks no vienas puses. (skatīt 154.attēlu)
- Minimālie tualetes izmēri 2,20 x 2,30 m, lai pie klozetpoda varētu piebraukt riteņkrēslā sēdošais cilvēks no abām pusēm. (skatīt 153.attēlu)
- Tualetēs sienas un grīdas ir atšķirīgās - kontrastējošas krāsās.

- Riteņkrēslā sēdošajiem, atrodoties uz klozetpoda, izstieptas rokas attālumā, jānodrošina iespēja aizsniegt dušu (bidē klausulīte) personīgās higiēnas nodrošināšanai.

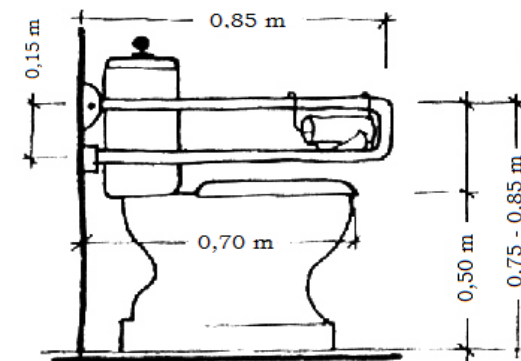
Attēls 153

Attēls 154

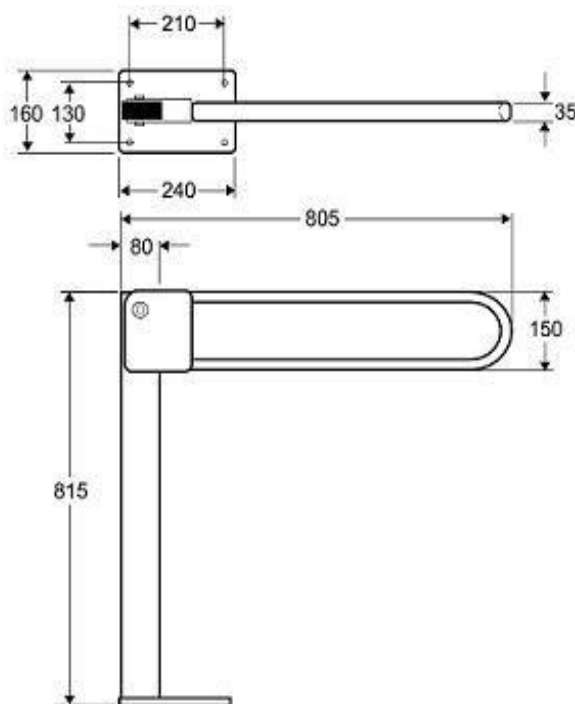
KLOZETPODS

- Klozetpodam abās pusēs 0,80m platumā ir nodrošināta brīva piekļuve riteņkrēslā sēdošajiem cilvēkiem. Pārsēšanās un riteņkrēsla uz klozetpodu (skatīt 86. un 153.attēlu)
- Klozetpoda priekšā ir nodrošināts brīvs manevrēšanas laukums 1,50 m diametrā. (skatīt 154.attēlu)
- Klozetpoda sēdvirsmas augstums no grīdas līmeņa ir 0,50 m. (skatīt 155.attēlu)
- Klozetpoda vākam jākontrastē ar pašu podu un ar telpas vidi. (skatīt 156.attēlu)

Attēls 155

ROKU BALSTI UN ATBALSTA MARGAS

Attēls 157

- Klozetpoda abās pusēs pie grīdas vai pie sienas tiek nostiprināti roku balsti. Atrodies horizontālā stāvoklī, to garums ir 0,15 m tālāk par klozetpoda priekšpusi.
- Roku balsti ir viegli paceļami, fiksējami un stabili horizontālā un vertikālā stāvoklī. (skatīt 157.attēlu)
- Roku balstiem ir jāiztur vismaz 100 kg atbalsta spiedienu.
- Attālums starp roku balstiem ir 0,70 m (starp vidus asīm), un augstums ir no 0,80 - 0,85 m no grīdas līmeņa. (skatīt 153.attēlu)
- Apkārt izlietnei un citās vietās, kur tas neieciešams, lai cilvēks ar fiziskiem traucējumiem varētu atbalstīties (pieturēties) nepieciešamas nostiprināt kontrastējošas atbalsta margas 0,80 m augstumā no grīdas līmeņa.

Attēls 156

APRĪKOJUMS

- Atrodoties uz klozētpoda tualetes papīra turētājs ir novietots viegli aizsniedzamās vietās.
- Tualetes papīra turētājs ir piestiprināts 0,80 m augstumā no grīdas līmeņa, pie sienas, ja piebraukšana ar riteņkrēslu ir nodrošināta no vienas puses un uz roku balstiem, ja piebraukšana ir no abām pusēm.

- Tualetes telpās jāparedz roku mazgāšanas izlietnes, zem kurām var pabraukt riteņkrēslā sēdošie cilvēki, kur izlietnes augšējā mala nedrīkst atrasties augstāk par 0,80 m.
- Brīvās kustības zona ceļiem jāparedz vismaz 0,30 m dziļumā un 0,70 m augstumā.
- Izlietnes priekšā ir jābūt brīvai kustības platībai vismaz 1,50 m diametrā manevrēšanas laukumam.
- Tualetes galdiņi un roku mazgāšanas izlietnes malas ir noapaļotas.
- Izlietnes vidusdaļa ir ielikta uz iekšpusi, lai riteņkrēslā sēdošie cilvēki ērti var piekļūt un aizsniegt izlietnes jaucējkrānu.
- Izlietnes jaucējkrāna izteka ir vismaz 0,20-0,25 m gara, atvēršanas un aizvēršanas rokturim jābūt 0,15-0,20 m garam, viegli satveramam un atveramam cilvēkiem ar fiziskiem traucējumiem (skatīt 158.attēlu)
- Spoguļis ir stacionāri piestiprināts pie sienas, virs izlietnes, sākot no izlietnes malas līdz 2,00 m no

Attēls 158

grīdas līmeņa, kas ir pieejams visiem cilvēkiem.

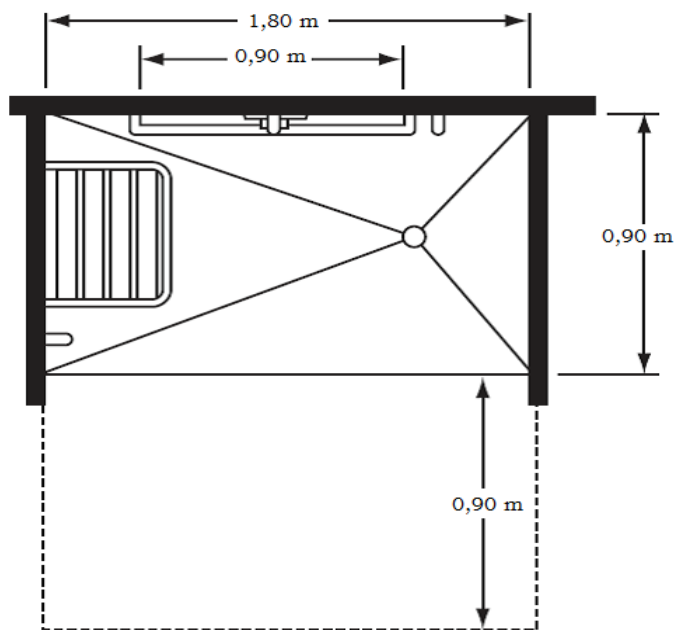
- Ziepju turētājs atrodas virs vai blakus izlietnei, izstieptas rokas attālumā 0,45-0,60 m, tas ir pieejams un lietojams cilvēkiem ar ierobežotām roku kustībām.
- Ziepju turētāji, kuri ir piestiprināti stacionāri, to augstums ir 0,90-1,00 m no grīdas līmeņa. To atrašanās vieta ir nemainīga un tiem jākontrastē. (skatīt 159.attēlu)
- Roku žāvētājiem, dvieļu turētājiem un matu fēniem jānodrošina piekļuve un lietošana cilvēkiem riteņkrēslā. To augstums ir 0,90-1,00 m no grīdas līmeņa. (skatīt 152.attēlu)
- Durvis ir ierīkotas atbilstoši vispārīgajām prasībām. (skatīt nodaļu - [Durvis un stiklotās sienas](#))
- Tualetes durvju ailes minimālais brīvais platums ir 0,90 m.
- Durvis ir noslēdzamas un avārijas situācijā atveramas no ārpuses.
- Durvis tualetes telpā ir ierīkotas bez pakāpieniem un sliekšņiem, lai telpā brīvi varētu pārvietoties cilvēki riteņkrēslā.
- Durvis no iekšpuses ir aprīkotas ar palīgrokturi 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa. Tas ir nepieciešams, lai atvieglotu durvju aizvēršanu cilvēkiem, kas pārvietojas riteņkrēslā, īpaši cilvēkiem, kam ir vājas rokas.
- Slēdži un kontakti ir kontrastējošā krāsā, viegli saskatāmi un tie atrodas 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa.
- Tualetes griestu augstums ir vismaz 2,30 m.

Attēls 159

DUŠAS TELPAS

- Publiskajās dušas telpās, vismaz viena dušas kabīne ir pieejama cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem ar minimāliem izmēriem 1,80 x 1,80 m. (skatīt 160.attēlu)
- Dušas telpas durvis ir 0,90 m platas, ar noapaļotiem sliekšņiem, ne augstākiem par 1,5 cm.
- Dušas telpas ir aprīkotas ar nolaižamu sēdekli vienā pusē 0,50 m augstumā no grīdas līmeņa. Nolaižamā sēdekļa izmēri:
  - ✓ Sēdekļa dziļums ir 0,30 – 0,40 m.
  - ✓ Sēdekļa platums no 0,40 – 0,50 m.
  - ✓ Slodze, ko iztur sēdekļis vismaz 120 kg.

Attēls 160

- Grīdas segums dušas telpās ir gluds un neslidens.
- Dušas telpas ir nodrošinātas ar atbalsta margām, kas atvieglo pārsēšanos no riteņkrēsla uz solu un atpakaļ.
- Lai varētu sniegt palīdzību nelaimes gadījumos telpas durvis ir atveramas uz āru un to aizbīdņiem vai atslēgām jābūt avārijas gadījumā atveramām no ārpuses.
- Katrā dušas telpā ir uzstādīta palīdzības poga, gadījumā, ja cilvēkam ir neparedzama situācija vai ir palicis slikti ar veselību.
- Dušu klausules ir stacionāri piestiprinātas pie sienām un ir ar regulējamu augstumu. Riteņkrēslā sēdošajiem jānodrošina iespēja bez citu cilvēku palīdzības aizsniegt dušas klausuli. To velk uz leju ar gredzenveidīgu sistēmu. (skatīt 161.attēlu)
- Par dušas aprīkojumu, izvietojumu, to izmēriem un kontrastiem. (**skatīt apakšpunktu - Aprīkojums**)

Attēls 161

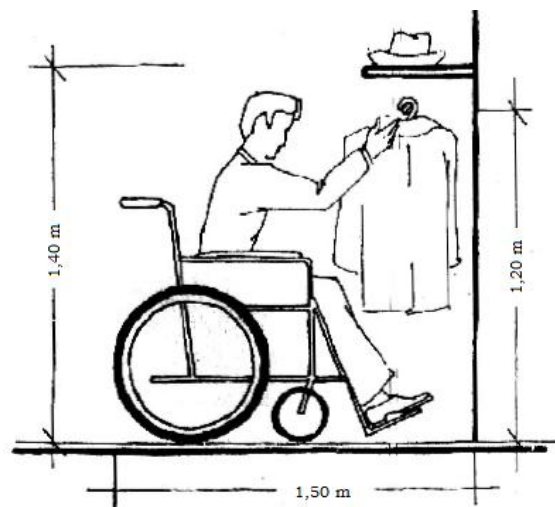
VANNAS ISTABAS

Attēls 162

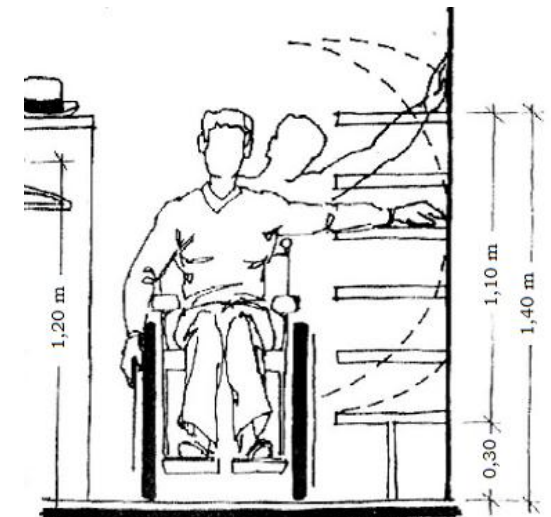
- Vannai ir tāda, lai tā ir ērti pieejama cilvēkiem ar funkcionālie traucējumiem.
- Apkārt vannas malai ir arī rokturi, pie kuriem pieturoties var brīvi pārvietoties vannā. (skatīt 162.attēlu)
- Vannas iekšējai virsma ir pārklāta ar neslidošu materiālu.
- Ūdens kontroles sistēma ir nodrošināta tā, lai karstā ūdens temperatūra nepārsniegtu 49° C grādus, tādā veidā izvairoties no applaucēšanās.
- Katrā vannas istabā ir palīdzības poga, gadījumā, ja cilvēkam ir neparedzama situācija vai ir palicis slikti ar veselību.
- Par vannas aprīkojumu, izvietojumu, to izmēriem un kontrastiem. (skatīt apakšpunktu - **Aprīkojums**)

ĢĒRBTUVES

Attēls 163

- Lai ģērbtuvē brīvi varētu pārvietoties arī cilvēki riteņkrēslā, tajā ir nodrošināts brīvais manevrēšanas laukums 1,50 m diametrā.
- Publiskajās ģērbtuvēs skapīši ir paredzēti arī cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Skapīšu augstums ir sākot no 0,50 m līdz 1,20 m augstiem no grīdas līmeņa. (skatīt 163. un 164.attēlu)
- Skapīšos slēdzenes ir ievietotas tā, lai tās viegli varētu lietot cilvēki ar ierobežotu funkcionalitāti un spēku. Cilvēkiem ar redzes traucējumiem ir nodrošināta informācija Braila rakstā un ar taktīliem numuriem uz skapīša durvīm 7 cm lielumā.
- Grīdas segums ģērbtuvēs ir gluds un neslidens.
- Elektrības slēdži un kontakti ir kontrastējošā krāsā, viegli saskatāmi un aizsniiedzami. Tie atrodas 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa.

Attēls 164

- Durvis ir bez sliekšņiem un kontrastē ar sienām. (skatīt nodaļu - **Durvis un stiklotās sienas**)

LIFTI, PACĒLĀJI, ESKALATORI

UZDEVUMS

Cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem liftus, pacēlājus un eskalatorus izmanto kāpņu vietā, tos jāizbūvē un jāaprīko tā, lai katrs cilvēks neatkarīgi no funkcionalitātes tos var patstāvīgi lietot.

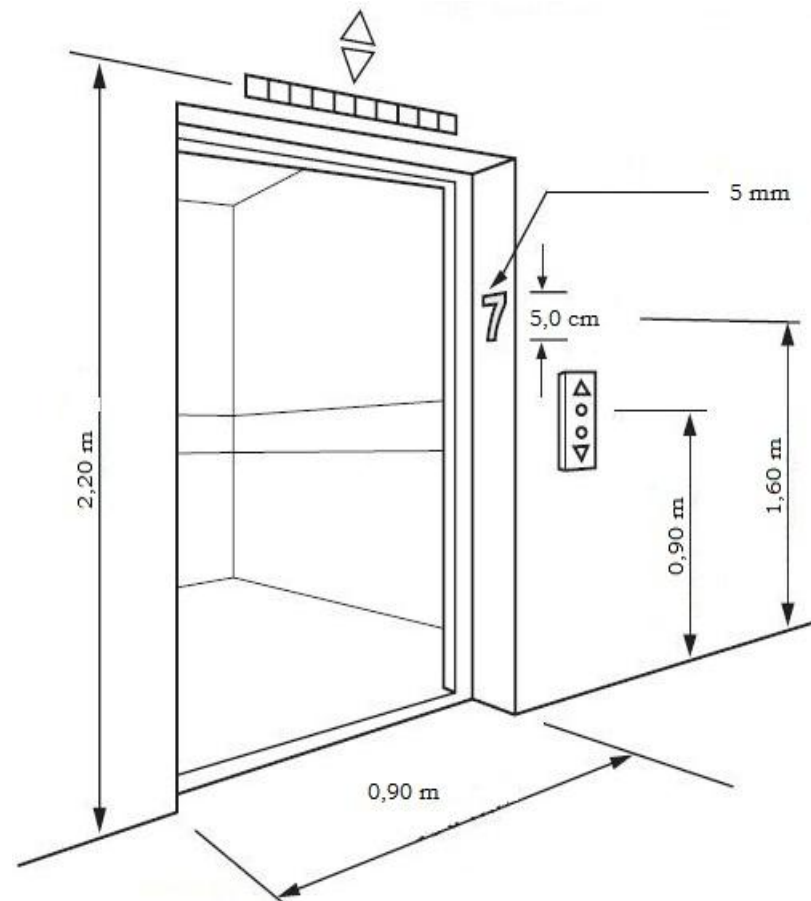
LIFTI

IEKŠĒJIE MINIMĀLIE LIFTA KABĪNES IZMĒRI

Lifta veids	Minimālie lifta kabīnes izmēri	Lifta pieejamība
1	Kabīnes platums – 1,10 m Kabīnes garums (dziļums) – 1,20 m Kabīnes durvju vērtnes platums – 0,90 m	Kabīne ir pieejama vienam riteņkrēslā sēdošam cilvēkam
2	Kabīnes platums – 1,10 m Kabīnes garums (dziļums) – 1,40 m Kabīnes durvju vērtnes platums – 0,90 m	Kabīne ir pieejama riteņkrēslā sēdošam cilvēkam un vienai pavadošai personai
3	Kabīnes platums – 2,0 m Kabīnes garums (dziļums) – 1,40 m Kabīnes durvju vērtnes platums – 1,10 m	Kabīne ir pieejama riteņkrēslā sēdošam cilvēkam un vairākām citām personām. Lifta kabīnē ir iespējams manevrēt (pagriezties) riteņkrēslā sēdošam cilvēkam vai pieejama 2 riteņkrēslā sēdošiem cilvēkiem

LIFTA DURVJU VĒRTNES

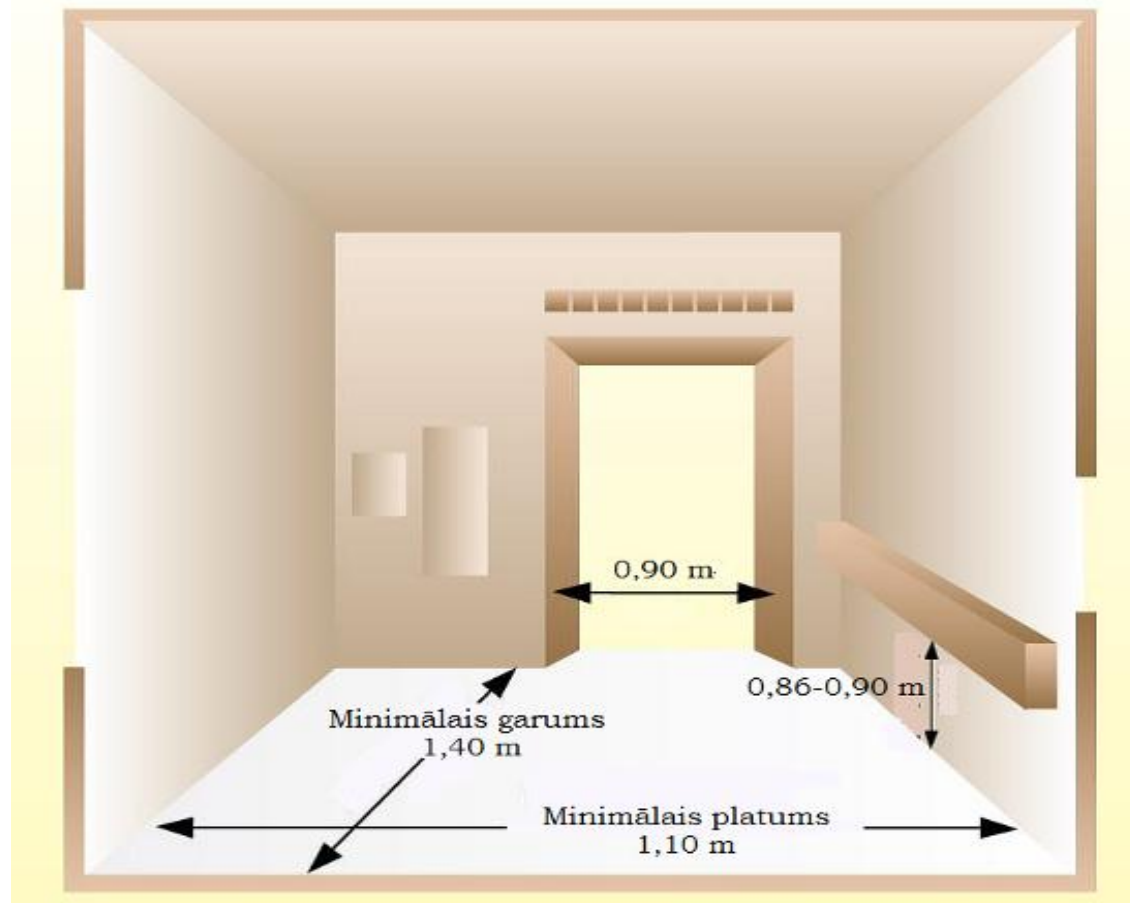
- Lifta durvju vērtnes (durvis atvērtā veidā) platums nedrīkst būt mazāks par 0,90 m.
- Lifta kabīnes durvis veras vaļā automātiski un horizontāli.
- Lifts ir pieejams visos ēkas stāvos. (skatīt 165.attēlu)
- Lifta durvis ir ar laika aizturi, atvērtā stāvoklī durvis ir paliek 15 sekundes, lai cilvēks ar funkcionāliem traucējumiem bez grūtībām var iekļūt lifta kabīnē.
- nepieciešamības gadījumā ir jābūt iespējai samazināt vai palielināt durvju aizvēršanās laiku, ierīkojot kabīnē attiecīgu laika kontroles pogu, lifta durvju aizvēršanai.
- Laika kontroles poga, lifta durvju aizvēršanai, nedrīkst būt pieejama lietotājiem, bet tikai apkalpojošam personālam.
- Sensors, kas nodrošina durvju aizvēršanās kontroli atrodas augstumā no 5 līdz 1,80 m no grīdas līmeņa.
- Pirms lifta durvīm ir brīvs manevrēšanas laukums 1,50 x 1,50 m.
- Pie ieejas liftā grīdas virsmas laukums ir kontrastējošā krāsā un 0,35 m no lifta durvīm, visā durvju platumā, izveidota 0,60 m kontrastējoša, reljefa, brīdinoša josla.
- Lifta izsaukuma pogas ir izgaismotas, kontrastējošā krāsā attiecībā pret sienu un ir izvietotas 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa. Uz pogas ir taktīlas virzienu norādes „UZ AUGŠU” un „UZ LEJU”. (skatīt 165.attēlu)
- Virs lifta izsaukuma pogas vai tās tuvumā, augstumā no 1,30-1,60 m atrodas stāva cipars, taktīls (sataustāms: 5mm), kontrastē un ir ne mazāks par 5 cm.

Attēls 165

LIFTA KABĪNES APRĪKOJUMS

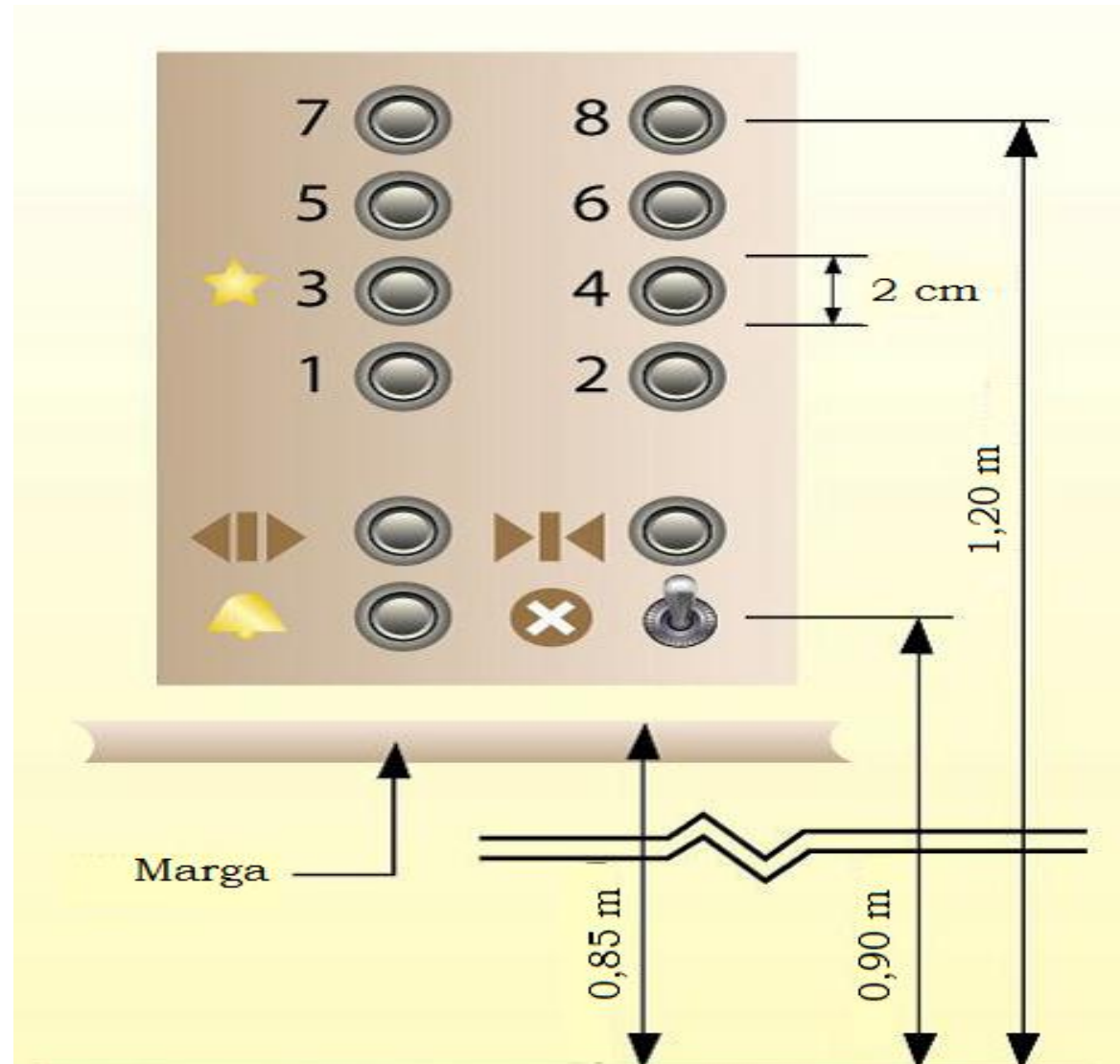
- Lifta kabīnes viena sānu mala ir aprīkota ar rokas atbalsta margu. (skatīt 166.attēlu)
- Rokas atbalsta margas diametrs ir no 3,0 līdz 5,0 cm.
- Starp sienu un rokas atbalsta margu ir attālums ne mazāks par 4,0 cm.
- Rokas atbalsta margas augstums ir 0,80-0,90 m no grīdas līmeņa.
- Ja lifta kabīnēs, kurās roku atbalsta margas ir uzstādītas priekšā vadības panelim, lai novērstu problēmas ar paneļa izmantošanu, margas var sastāvēt no divām daļām.
- Ja kabīnē ir paredzēts nolaižams sēdekļis, tad jāievēro:
  - ✓ Sēdekļa augstums ir 0,50 m no grīdas līmeņa.
  - ✓ Sēdekļa dziļums ir 0,30 – 0,40 m.
  - ✓ Sēdekļa platums no 0,40 – 0,50 m.
  - ✓ Slodze, ko iztur sēdekļis vismaz 120 kg.
- Ja lifta kabīnes lielums neļauj riteņkrēslā sēdošam cilvēkam apgriezties, kabīnē ir jāparedz spogulis, lai cilvēks varētu redzēt iespējamos šķēršļus pie izejas, izbraucot no kabīnes at muguriski.
- Stikla spogulis salonā ir izgatavots no armēta stikla.
- Lifta kabīnes apstāšanās precizitātei jābūt ne lielākai kā $\pm 1,5$ cm līmeņa starpībai starp lifta kabīnes un grīdas laukumiem, kas nepieciešama riteņkrēsla lietotājiem, kuri pārvietojas ar liftu.
- Salona apgaismojumam jābūt vienmērīgi izvietotam pa visu lifta kabīni.
- Apgaismojuma spilgtumam liftā jāsakrīt ar spilgtumu priekštelpā.
- Liftos ir iekļauta palīdzības izsaukuma poga.

Attēls 166

VADĪBAS PANELIS

- Vadības paneli kabīnē atrodas labā pusē no ieejas lifta kabīnē.
- Lifta pogas ir pietiekamā lielumā (2 cm) un ar sataustāmiem cipariem (taktiliem), augstumam ne mazākam par 0,5 mm). Blakus cipara vai citas informācijas pogām – cipars vai informācija ir Braila rakstā, kas palīdz cilvēkam ar redzes traucējumiem saprast izvietoto informāciju uz lifta vadības paneļa.
- Lifta vadības panelī izvietotās vadības pogas savstarpēji kontrastē ar paneļa pamatni.
- Vadības panelis atrodas 0,90 -1,20 m augstumā no grīdas līmeņa un tiek izvietots horizontāli. (skatīt 167.attēlu)
- Lai cilvēki ar redzes traucējumiem varētu izmantot liftu, un zinātu kurā stāvā lifts ir apstājies, lifta kabīnē ir nodrošināta audio informācija.
- Lai cilvēki ar dzirdes traucējumiem varētu izmantot liftu, un zinātu kurā stāvā lifts ir apstājies, lifta kabīnē ir nodrošināta vizuālās informācijas tablo.
- Lifta vadības paneli nedrīkst aprīkot ar skārienjūtīgām pogām, kas padara liftu nepieejamu cilvēkiem ar funkcionāliem, īpaši ar redzes traucējumiem.

Attēls 167

PACĒLĀJI

- Pacelājiem jābūt nelielai maliņai (uzbrauktuvītei), lai uz tā varētu uzbraukt cilvēks ar riteņkrēslu, kas nedrīkst būt pārāk stāva. (skatīt 168.attēlu)
- Pirms pacelāja jābūt manevrēšanas laukumam 1,50 m diametrā, tas nepieciešams, lai riteņkrēslā sēdošais cilvēks varētu apgriezties pa 180 grādiem, gadījumā, ja cilvēks

vēlas mainīt došanās virzienu. (skatīt 170.attēlu)

- Pacelāja platforma nedrīkst būt šaurāka par 0,90 m un īsāka par 1,00 m. (skatīt 169.attēlu)
- Pacelājs ir aprīkots ar margām (piemēram: dzeltenas kontrastējošas), lai kustības laikā būtu kur pieturēties, tas ir nepieciešams drošībai.
- Vadības paneļi ir sasniedzami un izmantojami cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Pacelājos ir paredzēta palīdzības poga ārkārtas gadījumos.

Attēls 169

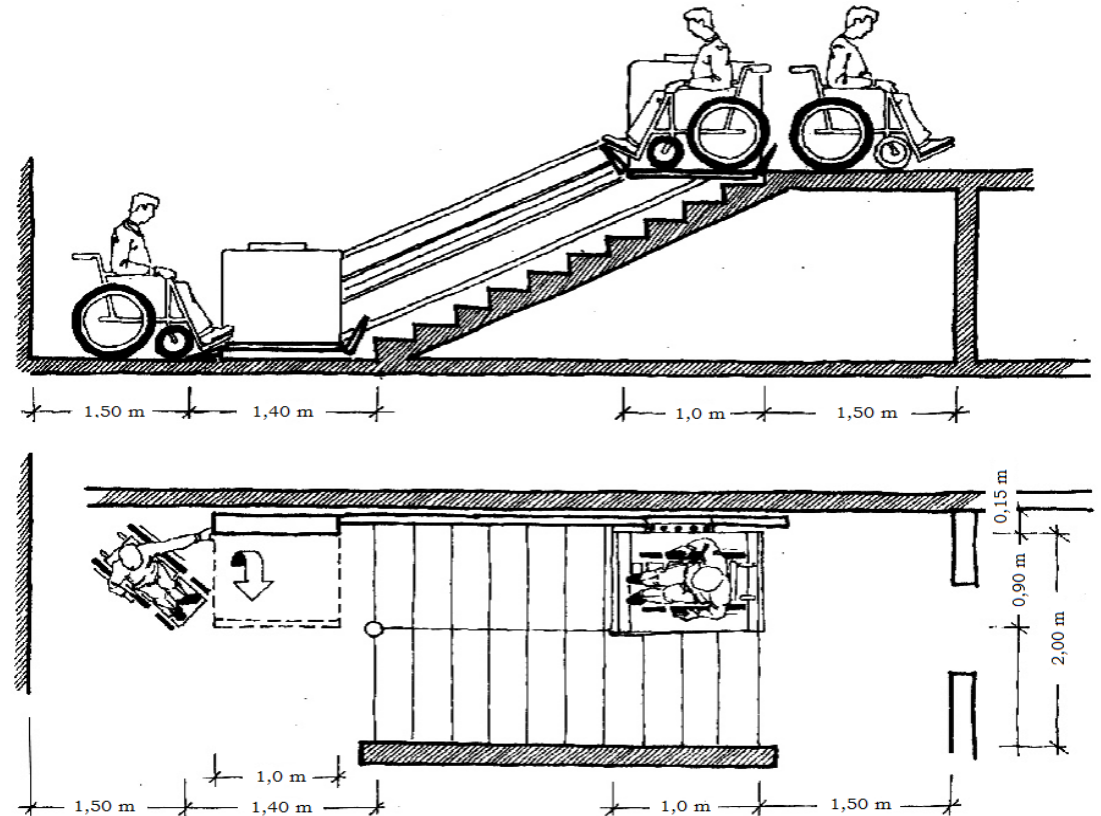
- Apgaismojums pacēlājos ir vienmērīgs. Ir nodrošināts pietiekams apgaismojums ārpus pacēlāja darbības zonas.
- Vadības paneļi, ir uzstādīti 0,90m augstumā no grīdas līmeņa, kā arī var paredzēt mobilus, pārnēsājamus vadības pultis, tādā veidā nodrošinot ērtu lietošanu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Uz vadības pogām ir taktils cipars vai taktila virziena norāde un blakus cipars un informācija Braila rakstā.
- Tekstam jābūt skaidri saredzamam ar liela izmēra burtiem uz kontrastējoša

fona. Instrukcijas ir uzstādīta tuvu darbības mehānismam vai pie sienas, pacēlāja tuvumā, lai tas būtu pieejams visiem lietotājiem.

Attēls 171

- Pacēlāji mēdz būt dažādi, gadās arī situācijas, kad kāpņu stāvums (vai kāds cits faktors) liedz ierīkot pacēlāju. Risinājums varētu būt – mobilais kāpņu pacēlājs. (skatīt 171.attēlu)
- Cilvēkiem ar redzes un dzirdes traucējumiem jānodrošina audio un vizuālā informācija par sasniegto stāvu.

Attēls 170

ESKALATORI

Attēls 173

- 0,35 m pirms eskalatora, abos virzienos, grīdā ir izveidota kontrastējoša, reljefa josla 0,60 m platumā. (skatīt 173.attēlu)
- Eskalatoru sākums un beigas ir izgaismotas.
- Eskalatoru rokturi ir noapaļoti, un kontrastējošā krāsā.
- Eskalatoros jāparedz poga, kas nodrošina, ka eskalatora pakāpieni izveido platformu, kuru var izmantot cilvēks riteņkrēslā. Platformas minimālais garums ir 1,20 m. (skatīt 172.attēlu)

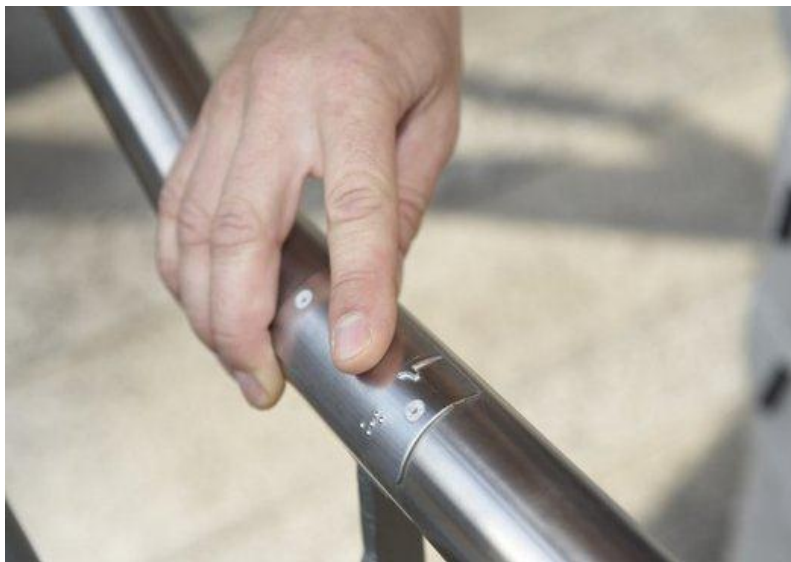

Attēls 172

KĀPNES

UZDEVUMS

Vides pieejamības uzlabošanai cilvēkiem ar invaliditāti pārvietošanās drošībai, jāmarķē kāpņu pakāpieni, jāuzstāda drošas atbalsta margas un cita informācija, kas palīdz orientēties apkārtējā vidē.

Attēls 174

- Iekšējā un ārējā vidē visus pirmos un pēdējos pakāpienus, stāvos un pusstāvos marķē dzeltenā vai citā kontrastējošā krāsā (aizliegts marķēt divkrāsainu – dzeltens/melns). Pakāpiena horizontālās virsmas marķējums ir 0,10 m platumā, bet vertikālās virsmas – 5 cm platumā, visa pakāpiena platumā. (skatīt 175.attēlu)
- Kāpņu laukumi ir apgaismoti.
- Uz margu lenteriem ir taktilas (sataustāmas) cipara zīmes un cipariem Braila rakstā, kas norāda par ēkas stāvu. (skatīt 174.attēlu)
- Ja kāpnes ir platākas par 2,20 m, margas ir uzstādītas abās pusēs

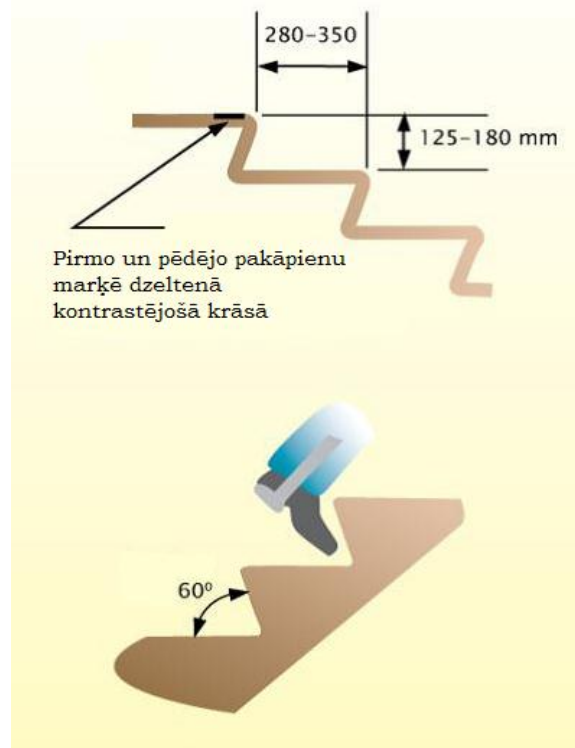
kāpnēm, ja kāpņu platums nepārsniedz 2,20, tad margas ir kāpņu vienā pusē. Margu augstums ir 0,90 m no grīdas līmeņa un tām jāsniedzas vismaz 0,30 m pāri pirmajam un pēdējam pakāpienam. Margas ir kontrastējošā krāsā. (skatīt nodaļu - [Uzbrauktuves, līmeņmaiņas, margas un norobežojošās barjeras](#))

- Kāpņu margas precīzi seko kāpņu kontūrām, nodrošinot virzienu un drošību un tās ir nepārtrauktas no pirmā līdz pēdējam stāvam.

Attēls 175

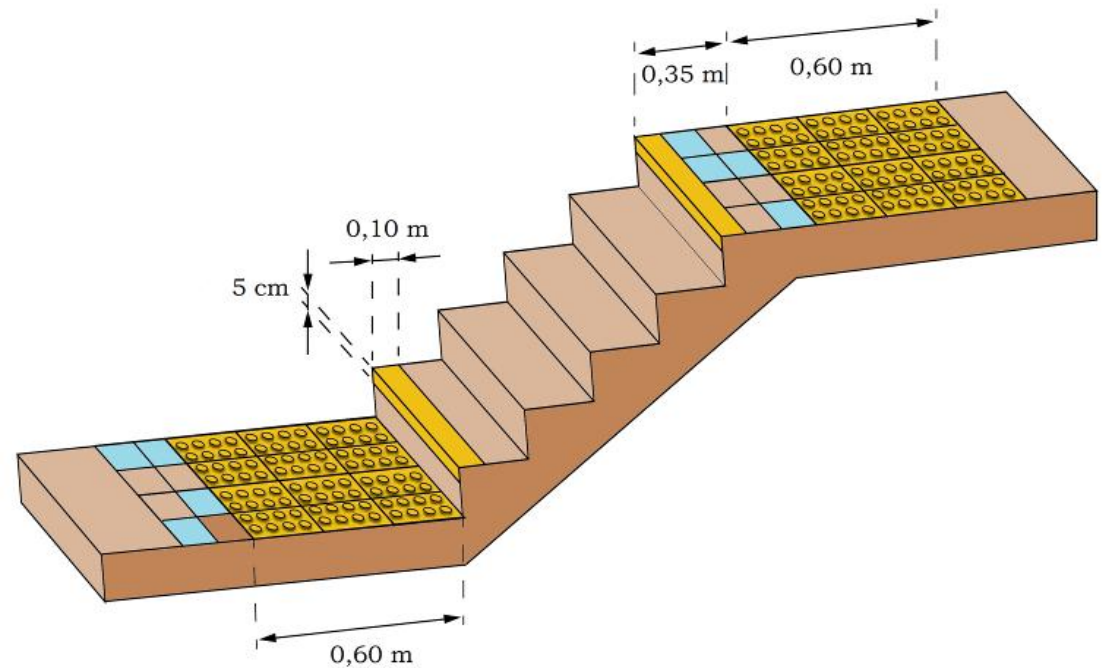

Attēls 178

Attēls 177

- Kāpņu pakāpieniem ir jābūt no neslidenā materiāla un to augstums ir no 0,12 – 0,18 m, bet pakāpiena platums ir no 0,28 – 0,35 m ar noapaļotiem stūriem. (skatīt 178.attēlu)
- Visiem pakāpieni ir vienādā augstumā un platumā.
- Kāpņu margu diametrs ir no 3,0 līdz 5,0 cm.
- Kāpnēm pie pirmā un pēdējā pakāpiena tiek iestrādāts reljefa (pumpiņas uz augšu) un dzeltena krāsas brīdinājuma segums 0,60m platumā. (skatīt 176.attēlu)
- Virzienā no apakšas uz augšu: Reljefa dzeltenā kontrastējošā joslai ir klāt pienākoša, pie pirmā pakāpiena (apakšējā) bez atstarpēm un norāda par kāpņu sākumu. Pēdējam pakāpienam (augšējam) no pakāpiena malas līdz reljefa dzeltenai kontrastējošai joslai ir 0,35 m drošības zona. (skatīt 176. un 177.attēlu)
- Ja kāpnēm ir tikai divi vai trīs pakāpieni, tad marķē katru pakāpienu dzeltenā (vai citā, atbilstoši dizainam un videi) kontrastējošā krāsā.

Attēls 176

INTERNETS UN SAKARU SISTĒMAS

UZDEVUMS

Cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem nepieciešams nodrošināt informācijas pieejamību izmantojot jaunākās informācijas tehnoloģijas un sakaru sistēmas.

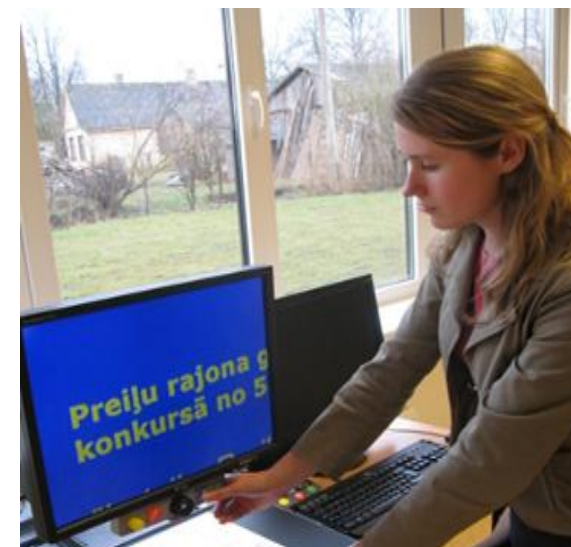
INTERNETVIDES PIEEJAMĪBA

- Web lapā ievietotā informācija ir skaidri saprotama un strukturēta. Tā ir vieglā valodā.
- Web lapa cilvēkiem ar redzes traucējumiem ir izmantojama specializētajās programmās „JAWS” – uzrakstītais teksts tiek nolasīts sadarbībā ar „TILDES VISVARIS”, „ZOOM TEXT” – tekstu palielinoša programma, Braila rinda u.c. (skatīt 180.attēlu)
- Bankās, sociālās apdrošināšanas aģentūrās, Nodarbinātības Valsts Aģentūrās u.c. vietās, kur tiek izmantota vizuālie informatīvie tablo, tiem ir jānodrošina arī audio atskaņošana par nākamo kārtas numuru.
- Veidojot mājas lapas, tās jāveido W3C vai AAA standartā, tādējādi nodrošinot informācijas pieejamību cilvēkiem ar redzes traucējumiem izmantojot specializētās programmatūras.

Attēls 179

- Video materiāliem ir nodrošināti subtitri cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. (skatīt 179.attēlu)
- Cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kuri izmanto JAWS programmu, aprūtinā gari nosaukumi, neko neizsakoši cipari, zem attēla paslēpta saite bez nosaukuma, nosaukumi, kas atkārtojas.
- Internetvides mājas lapās esošajiem attēliem pievienoti paskaidrojoši teksti, kas šajā attēlā ir redzams. Bildes, zīmējumi, norādes (uzklikšķini šeit u.c.) ir aprakstītas ar vādiem, lai JAWS programma to spēj nolasīt.

Attēls 180

PASTA KASTES

- Pasta kastes ir izvietotas pieejamā augstumā visiem cilvēkiem, tai skaitā cilvēkiem ar fiziskiem traucējumiem. Vēstuļu ievietošanas vieta nedrīkst būt augstāka par 1,40 m no ietves līmeņa. Tās ir labi pamanāmas un kontrastējošas.

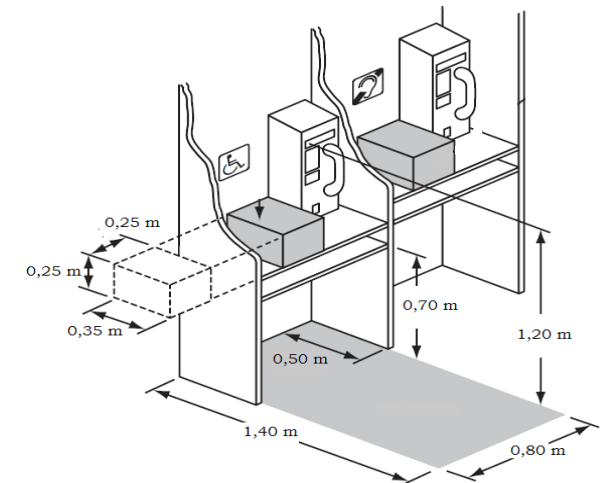
TAKSOFONI

- Taksofoni ir uzstādīti pieejami arī cilvēkiem riteņkrēslā. Kreditkaršu ievietošanas vieta nav augstāka par 1,20 m.
- Zem taksofona ir paredzēta brīva vieta riteņkrēslā sēdošā cilvēka kājām. Dziļums ir 0,50 m, augstums ir 0,70 m un platums ir 0,80 m. (skatīt 181.attēlu)

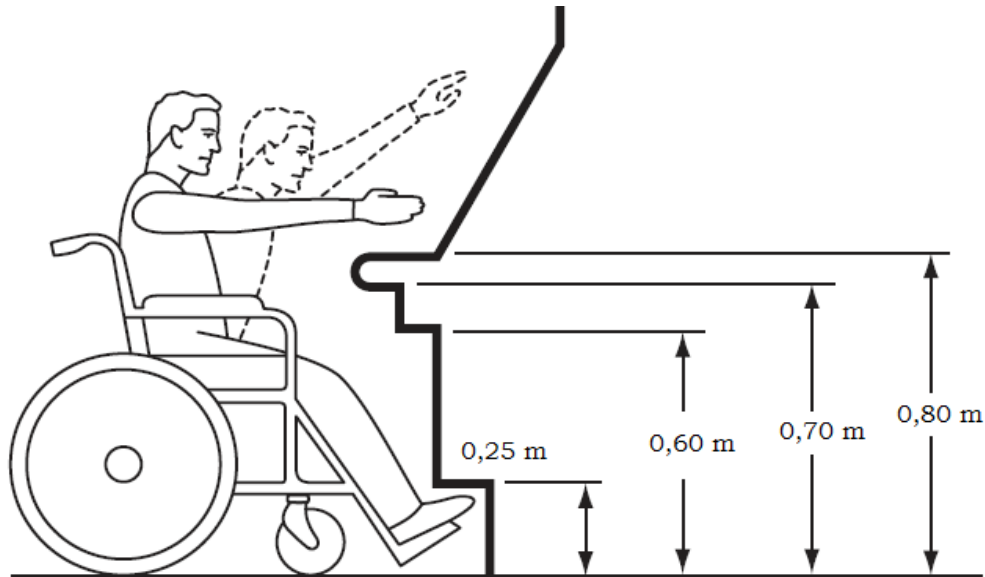

- Apgaismojums taksofona būdīnās ir pietiekams.
- Ja publiskās vietās ir vairāki taksofoni, tad vismaz viens no tiem ir pieejams cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, par ko informē starptautiska piktogramma

Attēls 181

BANKOMĀTI

Attēls 182

- Visas ar bankomātu saistītās funkcijas: vadības paneļi, kartes un naudas apstrādes iekārtas, ir uzstādītas ne augstāk par 1,20 m no grīdas līmeņa. (skatīt 122. un 182.attēlu)
- Riteņkrēslā sēdošiem cilvēkiem ir nodrošināta piekļuve pie bankomātiem, paredzot zem vadības paneļa brīvu vietu kājām (lai pabrauktu apakšā).
- Bankomāts ir aprīkots ar audio atskaņošanas sistēmu un iespēju palielināt tekstu, lai tas būtu pieejams cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
- Audio informācijas (runājoša programma) nodrošināšanai un informācijas neizpaušanas nolūkā ir pieejamas austiņas. (skatīt 183.attēlu)

Attēls 183

cnsphoto